

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Nadnárodní korporace: pozitivní a negativní dopady
jejich činnosti (komparace)**

**Normy upravující chování nadnárodních korporací jakožto
výsledek kooperace státních a nestátních aktérů**

Nikola Klímová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Nadnárodní korporace: pozitivní a negativní dopady jejich
činnosti (komparace)**

**Normy upravující chování nadnárodních korporací jakožto výsledek
kooperace státních a nestátních aktérů**

Nikola Klímová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za její ochotu ujmout se vedení mé práce, vstřícný přístup při konzultacích a cenné připomínky, které mi při samotném zpracování poskytla.

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Sociální normy jako prostředek kontroly a regulace	10
2.1 Životní cyklus norem.....	14
3 <i>Global governance</i>	20
3.1 Vymezení <i>global governance</i>	21
3.2 Klasifikace <i>global governance</i>	23
3.3 <i>Public-private partnership</i> – budoucnost transnacionální spolupráce?	28
4 Kimberlejský proces	33
4.1 Fáze <i>agenda-setting</i> – dominance NGOs	33
4.2 Fáze normativní kaskády – zrod tripartitní spolupráce	43
4.3 Fáze ztotožnění se – změna motivací aktérů?	47
4.4 Účinnost Kimberlejského certifikačního schématu.....	51
5 EITI	57
5.1 Proces <i>agenda-setting</i> – tematická roztržitost	59
5.2 Vznik EITI – stagnující normativní kaskáda.....	67
5.3 Účinnost EITI	73
6 Závěr	78
7 Seznam tabulek	83
8 Seznam schémat.....	84
9 Seznam literatury a pramenů	85
10 Resumé.....	106

1 Úvod

Od 70. let minulého století jsme svědky bezprecedentní proměny mezinárodního systému v systém globální vyznačující se interkonektivitou a vzájemnou závislostí různorodých aktérů. Pevně vymezené hranice oddělující státní (veřejný) a nestátní (soukromý) sektor na dva izolované celky byly postupně rozvolněny prostřednictvím nárůstu počtu interakcí mezi aktéry a změnou vzájemného poměru jejich moci či vlivu. Rozvíjející se transnacionální prostor založený na maximální decentralizaci vztahů a nekontrolovatelném propojování subjektů ze státního i nestátního sektoru však nelze považovat jen za výsledek transformačního procesu systému, ale také za jeho spolutvůrce, neboť významně promluvil do funkcí a postavení existujících aktérů.

Moderní státy jakožto tradičně nejvýznamnější hybatelé světovými událostmi ztratily monopol na možnost ovlivňovat jak podobu formujícího se globálního prostředí, tak i vlastní vnitrostátní vývoj. Zároveň byly soustavně konfrontovány s novými typy problémů, kterým nedokázaly samostatně čelit. Z druhé strany dal globální systém prostor nestátním aktérům, kteří byli schopni problémy interpretovat z odlišné perspektivy a nabídnout alternativní cesty k nalezení efektivních řešení. Legitimita těchto tzv. *private authorities* a jejich vliv na transnacionální prostředí vyplývá podle Arnolda Wolfse (1962: 23) z faktu, že se s nimi lidé začali dobrovolně identifikovat, čímž je povýšili do role relevantních aktérů.

Šířící se fenomén kooperace aktérů státního a nestátního sektoru, neboli států a mezinárodních vládních organizací na jedné straně a mezinárodních nevládních organizací, nadnárodních korporací, epistémických společenství, think-tanků či mezinárodních advokačních sítí na straně druhé, při řešení globálních problémů s sebou přináší mnoho pozitivních efektů. Rozsáhlý dialog sahající od globální úrovně po tzv. rovinu *grass-root* vede k formulaci a veřejné artikulaci rozdílných náhledů na problémy, harmonizaci priorit a vyprodukování univerzálně přijatelného výstupu v podobě více či méně právně závazných norem. Výsledek inkluzivního normotvorného procesu založený na konsensu zainteresovaných státních i nestátních aktérů tímto může vést k vyššímu stupni úspěšnosti jednání a akceptace pravidel.

Vzhledem k rozsáhlosti tématu kooperace státních a nestátních aktérů v oblasti tvorby norem zúžíme vymezení předmětu výzkumu ve dvou směrech, a sice z perspektivy charakteru přijatých norem a druhu aktérů angažujících se v normotvorném procesu. Každá norma má několik rovin působnosti, a to věcnou, osobní, časovou a územní. Zatímco věcná působnost se týká případů, jež norma reguluje, z hlediska osobní působnosti se zabýváme subjekty, které jsou normou vázány. V případě časové a územní působnosti se pak jedná o platnost normy na určitém území a v určitém čase. V našem výzkumu se zaměříme na normy, které upravují problematiku chování nadnárodních korporací a snaží se zvyšovat jejich společenskou odpovědnost za vlastní chování. Zkoumané normy by dále měly mít neomezenou časovou platnost a jejich potenciál by měl směřovat k celosvětové územní působnosti. V druhém případě zúžení předmětu výzkumu zacílíme na participaci určitého druhu nestátních aktérů. Vzhledem k zastávané hypotéze, že legitimita norem se v očích jejich adresátů zvyšuje, pokud jim bylo umožněno aktivně se podílet na procesu jejich tvorby, se budeme detailněji zajímat právě o roli nadnárodních korporací v rámci partnerství státních a nestátních aktérů v normotvorném procesu. S ohledem na zmíněná zúžení předmětu výzkumu si nyní můžeme stanovit následující výzkumné otázky:

1. Jak vzniká partnerství aktérů ze státního a nestátního sektoru a jak probíhá následná tvorba jimi iniciovaných norem?
2. Jakou roli hrají nadnárodní korporace v procesu tvorby norem upravujících jejich vlastní chování?
3. Jaká je míra dodržování norem přijatých na základě PPP nadnárodními korporacemi?

Pomocí analýzy rolí a funkcí nadnárodních korporací ve dvou příkladech iniciativ založených na kooperaci státních a nestátních aktérů a jejich následné komparace se pokusíme odvodit obecnější trendy v postavení korporací uvnitř dobrovolných PPP. Vzhledem k dynamičnosti a odlišné percepci procesu tvorby a následné institucionalizace zkoumaných norem budeme při jednotlivých analýzách využívat konstruktivistického konceptu rámování (*framing*) diskutovaných problémů

ve vztahu k identitám participujících aktérů. Při výzkumu v oblasti (de)motivací jednotlivých aktérů aktivně se angažovat v normotvorném procesu a akceptovat jeho výstupy se pak opřeme o problematiku vlivu referenční skupiny a teorii nálepkování. Závěrečnou otázku míry dodržování přijatých norem se pokusíme zodpovědět prostřednictvím kvalitativních a kvantitativních dat získaných prostřednictvím monitoringu zpráv vydávaných mezinárodními nevládními organizacemi, které patří k nejhlasitějším kritikům jejich porušování.

V první kapitole se budeme zabývat problematikou norem, jejich vymezením, funkcemi a procesem vzniku. Z hlediska definice se neomezíme na právní výklad, ale v souladu s konstruktivistickou perspektivou zacílíme především na jejich sociologickou podstatu. V rámci funkcí norem se opřeme o problematiku sociální deviace a vliv etiketizace na subjekty, přičemž celou debatu zarámujeme Mertonovou klasifikací reakcí subjektů na společensky akceptované cíle a způsoby jejich dosažení. Kapitulu uzavřeme rozbohem životního cyklu norem zachycujícího proces od nastolování agendy, rámování tématu, přesvědčování relevantních aktérů až po institucionalizaci norem a jejich zasazení do sociálního prostředí.

Druhá kapitola bude věnována konceptu *global governance*, přičemž v první části si nejprve představíme několik náhledů na možnou definici termínu a v závěru se na základě syntézy charakterových prvků pokusíme sestavit přijatelné pracovní vymezení konceptu. V následující části kapitoly se zaměříme na klasifikace konceptu, a to z hlediska podmínek pro nastolení *global governance* v globálním prostředí dle Thomase Bierstekera, kde se budeme podrobněji věnovat dichotomii *hard law* vs. *soft law* a existenci *private authorities*, a z hlediska aktérů participujících na *global governance*. V závěru druhé kapitoly rozebereme jeden z typů *global governance*, a sice *public-private partnership* neboli kooperaci aktérů ze soukromé (nestátní) a veřejné (státní) sféry. Vzhledem k pojmové nejednoznačnosti si nejprve uvedeme několik typů využitelných definic. Problematiku dále zúžíme pomocí klasifikací, a to na základě způsobu vzniku a dále z hlediska funkce. Nakonec si krátce představíme debatu o pozitivních a negativních této formy spolupráce.

Třetí a čtvrtá kapitola obsahují analýzy Kimberleyského procesu a EITI, které jsou vystavěné na principu spolupráce aktérů státního a nestátního sektoru v oblasti tvorby zkoumaných norem. V empirické části budeme postupovat analogicky od prvních impulzů po samotný vznik iniciativ a jejich úspěšnost při řešení konkrétních problémů, přičemž provedeme analýzu rolí a funkcí nadnárodních korporací v souladu se stanovenými výzkumnými otázkami.

V závěru provedeme komparaci obou případů, v níž vyzdvihneme podobnosti a odlišnosti v působení nadnárodních korporací v rámci jednotlivých iniciativ. Zároveň zde shrneme výsledky analýz a pokusíme se zodpovědět stanovené výzkumné otázky v maximální šíři.

Ve výzkumu se budeme opírat pouze o cizojazyčné zdroje ve formě odborných monografií, kolektivních sborníků, výzkumných zpráv a široké škály internetových zdrojů. Teoretická část práce bude založena na publikacích staršího i mladšího data odrážejících dosavadní teoretické poznatky na téma sociální kontroly, sociálních norem a *global governance*. Empirický oddíl bude naopak čerpat primárně z oficiálních internetových stránek mezinárodních vládních a nevládních organizací, korporací a iniciativ. V otázce hodnocení úspěšnosti zkoumaných příkladů PPP využijeme jak prohlášení samotných korporací pro získání subjektivního náhledu, tak hodnotících zpráv NGOs pro nabídnutí vnější perspektivy.

2 Sociální normy jako prostředek kontroly a regulace

Postavení a funkce společenských norem patří v poslední době k nejčastěji diskutovaným tématům v odborném diskurzu. Vyjděme z obecně přijímané sociálně konstruktivistické definice Petera Katzensteina (1996: 5), kde je norma chápána jako „standard vhodného chování aktérů vyznačujících se určitou identitou“. Jinými slovy bychom mohli normu popsat jako pravidla stanovující hranice jednání v dané společnosti. V tomto vymezení narážíme na dva skryté předpoklady. V první řadě je třeba si uvědomit, že společenský řád není prostým součtem existujících norem, ale je založen na jejich vzájemných vztazích, tedy struktuře, jež je společenskými normami utvářena. V tomto případě již nelze hovořit o normách jako takových,

ale spíše o sociálních institucích, které představují soubory pravidel vztažených na chování jedinců ve společnosti (Finnemore - Sikkink, 1998: 891). Zatímco normu je tedy nutné chápat jako regulační prostředek pouze konkrétních fenoménů, instituce se stará o širší normativní vymezení sociálních rolí určitých sociálních skupin. Druhý předpoklad přesouvá naši pozornost do kontextuální roviny, neboť normy jsou podmíněny jak kulturně, tak i historicky (Wiener, 2007: 5). Jejich význam pro společnost je dán kulturními hodnotami, jež společnost vyznává, a mění se v čase v souladu s postupným vývojem společnosti. Chování jedince je tak interpretováno v různých kulturách a v různých časových úsecích značně odlišně (Hofius, 2010: 7).

Z dosavadního rozboru bychom mohli vydedukovat, že normy spadají výlučně do strukturalistické roviny. Toto tvrzení by však bylo pravdivé jen částečně, neboť normy sice tvoří skrytý rámec pro jednání jedinců ve společnosti, nicméně nelze souhlasit s dalším předpokladem strukturalismu, a to absencí možnosti jedinců normy ovlivnit. Již vznik samotné normy je *de facto* výsledkem lidské činnosti (jakkoliv neuvědomělé), lépe řečeno výsledkem všeobecné akceptace hodnot a principů, jež norma prezentuje, a přizpůsobení se. Životnost existujících norem nelze navíc považovat za trvalou. Normy vznikají a zanikají či se alespoň částečně v průběhu času transformují. Ve chvíli, kdy hodnoty reprezentované normou přestávají ve společnosti rezonovat, mají jedinci tendenci institucionalizovat nástupnické hodnoty. Nacházíme zde tak Giddensův koncept duality struktury a jednání (1997: 25), kdy mají normy vliv na formování jednání a identit aktérů, ale jsou zároveň jejich výstupy.

Norma jakožto pravidlo chování jedinců musí být ze své podstaty spojena s určitými sankcemi, a to jak v pozitivním, tak negativním slova smyslu. Podle Jamese Fearona (1999: 25) se pravidlo stává normou až ve chvíli, kdy na něj společnost vztáhne morální hodnocení. V případě porušování norem dochází ke společenské stigmatizaci daného aktéra, jehož deviantní chování ho odsuzuje k následnému vyloučení na okraj společnosti. V opačném případě důsledného dodržování norem je aktér společností materiálně, sociálně či psychologicky odměňován, čímž je zároveň ubezpečen o správnosti svého jednání a má tendenci svou konformitu vůči normě do budoucna dále posilovat. Z tohoto pohledu lze tedy normu chápat též jako nástroj

sociální kontroly, který se nemusí opírat pouze o právní ukotvení sankcí, ale může využít i jejich psychologického efektu. Dochází zde tak k naplnění tvrzení Kennetha Waltze (1979: 76), že „socializace omezuje různorodost“ (zde rozumějme různorodost v chování).

Nadnárodní korporace jsou specifickými sociálními aktéry, jejichž význam notně vzrostl v souvislosti s globalizačními trendy. V obecné rovině sdílí určité hodnoty, mezi nimiž dominuje tržní liberalismus, a fundamentální cíle jako maximalizace zisku a minimalizace nákladů na nákup výrobních faktorů. Z ekonomické perspektivy jsou korporace povinné se řídit formálními, právně zakotvenými a vynutitelnými normami, jejichž dodržování je kontrolováno v jednotlivých státech i v globální sféře (mezinárodní finanční instituce, mezinárodní arbitrážní soudy,...). Ekonomický rozměr chování nadnárodních korporací se tedy musí podřídít logice účinných norem, neboť v opačném případě by se korporace vystavovala potenciálním finančním (pokuty) či tržním (zákaz obchodování, odebrání licencí) postihům, což je v celkovém rozporu s jedním z jejích základních cílů, tedy maximalizací zisku. Dle typologie adaptace chování jedince na rozpor mezi cíli a způsoby jejich dosažení vypracované sociologem Robertem Mertonem (1938: 676-678) by se tak adekvátní chování korporací přibližovalo ke konformismu neboli akceptaci jak cílů, tak i společensky uznaných prostředků jejich dosažení. V tomto bodu by bylo možné namítnout, že se některé korporace pokoušejí dosáhnout svých základních cílů pomocí odlišných prostředků a zcela tak naplňují definici tzv. inovátorů. Krátkodobá perspektiva by této námitce zcela jistě dávala zapravdu, v dlouhodobějším horizontu se však zvyšuje riziko vznesení požadavků na dodržování norem, čímž se opět vracíme k celkové nevýhodnosti takového chování. Dále je třeba poznamenat, že Merton ve své teorii uvažuje pouze o ilegálních cestách dosažení vytyčených cílů, čímž odůvodňuje rozvinutí kriminálního chování. Dle našeho názoru je však na inovátory nutné pohlížet i pozitivně, neboť subjekt může být schopen najít lepší způsoby, jak efektivně dosáhnout daných cílů. Společnost sice takové chování může považovat za deviantní, ale vzhledem k námi zastávaným konstruktivistickým

pozicím je třeba upozornit, že deviantní chování je sociálním konstruktem momentálně vládnoucí sociální skupiny. Takové chování je tedy deviantní pouze *de iure*.

Chování korporací se dále dotýká i dimenze globální společenské odpovědnosti za trvale udržitelný rozvoj, stav životního prostředí či lidská práva. Normy cílící na ochranu výše zmíněných principů jsou však z valné většiny neformálního, právně nezakotveného a tedy i obtížně vynutitelného charakteru. Korporace zde mají k dispozici poměrně volné pole působnosti a jejich strategie k dosažení cílů jsou tak velmi odlišné. Z hlediska typologie Roberta Mertona (1938: 676-678) volí nadnárodní korporace zpravidla dvě cesty. Postupně se rozrůstající skupinou jsou již zmínění inovátoři, nicméně v této chvíli budeme hovořit především o pozitivních inovacích. V normativním vzduchoprázdnu, v němž se míhají abstraktní cíle ochrany lidských práv, respektu lidské důstojnosti, uchování přijatelných podmínek k životu pro příští generace či šetrného využívání přírodních zdrojů, se objevily korporace, které přijaly některé principy za své, a samy daly podnět k vytvoření společensky přijatelných způsobů jejich dosažení. V odborném diskurzu se tento stav označuje pojmem korporátní společenská odpovědnost (*corporate social responsibility*), jež představuje dobrovolný závazek korporací k dodržování morálních principů při plnění svých základních ekonomických cílů.¹ Tento postup korporací není z hlediska dnešního mezinárodního ani vnitrostátního práva nezákonný, není však ani jinak zákonem upravený. S tím se pojí i jeden zásadní problém, a sice že po přijetí závazků ke korporátní společenské odpovědnosti nenásledují žádné signifikantní pozitivní sankce. Co však zajímá korporace zdaleka nejvíce, je odpověď na otázku, zda jim dodržování principů korporátní společenské odpovědnosti přináší větší počet zákazníků, lepší podíl na trhu a vyšší zisky. Vyřešení této problematiky sice není účelem tohoto textu, lze však konstatovat, že dosud publikované výzkumy zastávají velmi protichůdné pozice.²

---

¹ Pro více informací o korporátní společenské odpovědnosti viz Ruggie (2013), Mallin (2009), Haynes – Murray – Dillard (2012).

² Srovnej například Vogel (2006) a Cahan – de Villiers – Jeter – Naiker – van Staden (2013).

Druhou možností je tzv. únik, kdy korporace zcela odmítnou přijetí výše zmíněných principů a i všech cest jejich dosažení, čímž se zřeknou požadované role společensky zodpovědných subjektů. Tento postoj nelze pokládat za nijak ojedinělý a vyplývá zcela z utilitárního pohledu korporací. Závazek dodržování širšího konceptu lidských práv (ekonomických, sociálních) či šetrného využívání přírodních zdrojů s sebou nese vyšší náklady na pořízení výrobních faktorů. Tržní konkurence je v tomto případě neúprosná a vyšší náklady tak buď znamenají vyšší ceny statků určených pro konečné spotřebitele, či nižší ziskovou přírážku korporace. Ani jedna varianta neodpovídá fundamentálnímu cíli nadnárodních korporací, tedy maximalizaci zisků.

Způsoby adaptace	Cíle	Prostředky
Konformismus	+	+
Inovace	+	-
Ritualismus	-	+
Únik	-	-
Vzpoura	±	±

Tabulka 1: Typy adaptace jedince na rozpor mezi cíli a způsoby jejich dosažení

Zdroj: Merton (1938: 676)

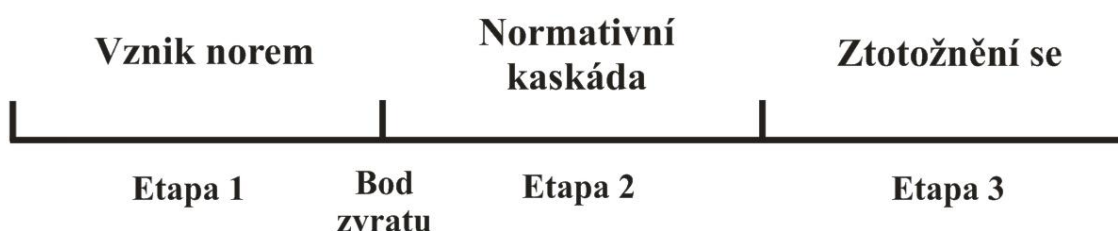
2.1 Životní cyklus norem

Koncepce sociálních norem a jejich vývoje se v současné době dělí do dvou hlavních proudů. Zatímco ekonomicky zaměřený koncept logiky výhodnosti je založen na racionálním kalkulu aktérů, kteří modifikují své chování s cílem maximalizovat vlastní užitek, konstruktivistický náhled naopak upřednostňuje logiku vhodnosti neboli fakt, že jedinec definuje své zájmy v souladu s hodnotovým a normativním nastavením společnosti.³ Vzhledem k tomu, že ekonomický přístup, využívající modelace pomocí teorií her, je sice osvědčeným nástrojem, jak vysvětlovat jednorázový vznik norem,

³ Pro více informací k problematice logiky důsledků a logiky vhodnosti viz March – Olsen (1989).

ale není již schopen blíže popsat vývoj norem v čase, opustíme tento koncept ve prospěch konstruktivistického pohledu (Hoffman, nedatováno: 3–7).

V 90. letech představily Martha Finnemore a Kathryn Sikkink (1998: 895–905) dosud nejpropracovanější konstruktivistický koncept zabývající se vznikem a změnou sociálních norem. Jejich teoretický rámec tzv. životního cyklu je založen na pozorování dynamické složky sociálně konstruovaných pravidel chování od fáze jejich iniciace po fázi všeobecné akceptace. Životní cyklus se dělí celkem do tří etap, přičemž v každé etapě je kladen důraz na rozdílné druhy aktérů, kteří se řídí odlišnými motivacemi.

Schéma 1: Životní cyklus norem

Zdroj: Finnemore – Sikkink (1998: 896)

První etapou cyklu je samotný vznik norem (*norm emergence*). Za klíčové aktéry zde lze považovat iniciátory a propagátory norem (*norm entrepreneurs*), kteří se snaží přesvědčit všeobecně uznávané autority, tzv. nositele norem (*norm leaders*), o potřebě přijetí či modifikace propagované normy. Autorky pasují do rolí nositelů norem především svrchované státy, jimž přiřkládají zásadní význam jakožto tvůrcům mezinárodního práva. Ačkoliv plně respektujeme jejich teoretická východiska, dovolíme si jejich pojetí aktérů obohatit o následující postřehy. Finnemore a Sikkink uznávají velmi širokou škálu iniciátorů a propagátorů norem, kterými mohou být významné osobnosti, zájmová sdružení, občanská hnutí, nevládní organizace, epistemická společenství, výzkumné ústavy, advokační sítě či vlády jednotlivých států. V rámci vymezení nositelů norem však zaujímají poměrně státocentrický postoj. Z funkcionálního hlediska je role nositelů norem poměrně komplexní. Jejich úkolem není jen tvorba norem a jejich zanesení do mezinárodního práva, ale též

rozpohybování procesu normativní kaskády. V tomto případě nelze striktně hovořit pouze o státech, ale je třeba rozšířit základnu nositelů norem o aktéry, kteří hrají významnou roli v rámci tématu, na něž se vztahuje věcná působnost propagované normy. V perspektivě naší práce tedy není klíčové přesvědčit pouze státy, aby zasadily normy upravující chování korporací do svých hodnotových žebříčků, ale též velké nadnárodní korporace, které mohou efektivně působit na ostatní za účelem přijetí propagovaných hodnot. Jakkoliv marginální a nepřilíš podstatná se tato připomínka může zdát, musíme na ní trvat, neboť jednoznačně vystihuje naši premisu, že norma dosáhne svého naplnění daleko účinněji, pokud aktéři, na něž se vztahuje její osobní působnost, sami přijmou její hodnotové nastavení.

Vraťme se nyní k náplni role iniciátorů a propagátorů norem. Jejich zásadní význam tkví v nastartování procesu zvaného *agenda-setting*⁴, který bychom mohli charakterizovat jako snahu určitých aktérů prosadit nové téma ve společnosti a zároveň úsilí jiných aktérů zablockovat nastolení tohoto tématu. Podmínkou, která značně nahrává úspěšnému procesu nastolení nového tématu a jeho všeobecnému přijetí, je posun v mínění společnosti. V naplnění této podmínky spočívá úkol iniciátorů a propagátorů norem, kteří se pomocí tzv. rámování (*framing*)⁵ snaží změnit pohled společnosti na daný problém. Rámec vytváří hranice pro uvažování o společenských jevech a jejich hodnocení s ohledem na vlastní osobnost (Goffman, 1974: 21–23). Podle Roberta Entmana (1993: 52) je rámování procesem výběru informací a zdůrazňování určitých prvků ve snaze upozornit na problém a nabídnout vhodnou perspektivu jeho percepce a evaluace. Úspěch rámování spočívá v jeho skryté povaze. Adresáti informací přijímají nové rámce neuvědoměle a snaží se tak vytvořit novou koherentní strukturu pro svou sociální percepci. Rámování je tedy simultánním procesem vyzdvihování a zamlčování informací, jehož cílem je přivést k životu alternativní pojetí reality (Entman, 1993: 53–54).

---

⁴ Zakladateli konceptu *agenda-setting* je dvojice Maxwell McCombs a Donald Shaw, kteří ho nejprve aplikovali na roli médií v připisování důležitosti jednotlivým společenským tématům (McCombs – Shaw, 1972: 177). O rozpracování konceptu a jeho kategorizaci se pak zasloužili James Dearing a Everett Rogers (1996).

⁵ K uplatnění procesu rámování v rámci sociálních hnutí více v Snow – Rochford – Worden – Benford (1986).

	<i>Etapa 1</i> Vznik norem	<i>Etapa 2</i> Normativní kaskáda	<i>Etapa 3</i> Ztotožnění se
Aktéři	Iniciátoři a propagátoři skrze organizační platformy	Státy, mezinárodní organizace, sítě	Právo, byrokracie, sítě profesionálů
Motivy	Altruismus, empatie, ideové přesvědčení	Legitimita, reputace, úcta	Konformita
Dominantní mechanismy	Přesvědčování	Socializace, institucionalizace, demonstrace	Zvyk, institucionalizace

Tabulka 2: Aktéři, motivy a procesy dominující fázím životního cyklu norem

Zdroj: Finnemore – Sikkink (1998: 898).

Finnemore a Sikkink (1998: 898–899) dále rozebírají otázku motivací iniciátorů a propagátorů k nastolování nových norem. Dochází k závěru, že aktéři se ve svém životě dobrovolně zavázali k dodržování jistých morálních principů, které jsou pevně zakotveny v hodnotovém nastavení jejich osobností. Problematiku přijetí principů obsažených v normě tak nestaví do protikladu k vlastním zájmům, ale uchylují se ke kritériu společenského užitku.

Autorky (1998: 1899–1900) uzavírají první fázi životního cyklu pohledem na tzv. organizační platformy (*organizational platforms*), které chápou jako prostor pro artikulaci zájmů (v tomto případě přijetí normy ztělesňující určité principy) a jejich transmissi směrem ke klíčovým nositelům norem. Finnemore a Sikkink rozlišují mezi platformami, které vznikly *ad hoc* za účelem propagace určité normy⁶, a platformami, jejichž aktivita směřuje do více oblastí, s nimiž daná norma alespoň částečně koresponduje. V prvním případě se dá hovořit především o mezinárodních sítích nevládních organizací, epistemických společenstvích a mezinárodních advokačních sítích, které vznikají z logiky „v množství a jednotě je síla“. Tyto platformy nemají dostatečný vynucovací potenciál, ale díky vzájemnému propojení získají na potřebné

⁶ Více k tématu relativní státní suverenity a významu NGOs v procesu tvorby norem viz Sikkink (1993).

vyjednávací vážnosti. Druhým typem platform jsou regionální či mezinárodní organizace, jež mají k dispozici potřebné materiální, finanční a lidské zdroje. Jejich prostřednictvím je navíc možné získat přístup k širšímu okruhu publika, jehož nejdůležitější část představují státy v pozici potenciálních tvůrců norem (*norm makers*).

Tímto se dostáváme k tzv. bodu zvratu, kdy nabírá proces ustavování norem zcela odlišné obrátky. Poté, co byla norma akceptována zlomovým počtem aktérů⁷, je proces řízené propagace nahrazen dynamickým samovolným šířením. Iniciátoři a propagátoři ustupují do pozadí ve prospěch nositelů norem, tedy aktérů, kteří mají moc k prosazení určité normy (státy, mezinárodní organizace) nebo kteří zaujímají významné postavení v oblasti, již vznikající norma upravuje. Z autorkami předložených mechanismů probíhajících v druhé fázi cyklu (1998: 902–903) považujeme za klíčový koncept socializace neboli proces přijímání hodnot, principů, norem a dalších sociálních a kulturních prvků s cílem plného začlenění se do společnosti. Socializace je faktickým nástrojem sociální kontroly, neboť pomáhá udržovat společenský řád (Clausen, 1968: 5). Pojem socializace je pevně spojen s konstruováním vlastní identity a členstvím v sociálních skupinách. Jak odhalil George H. Mead (1934: 138), jedincovo vnímání vlastní osobnosti je značně relativní a vychází především z názorů ostatních členů sociální skupiny, do níž jedinec patří. Jeho chápání sama sebe tak není výsledkem objektivního sebehodnocení, ale přijetí cizích stanovisek. Členská skupina je tímto mocným nástrojem utváření či přetváření identit vlastních členů. Členství v určité sociální skupině se pojí i s určitými shodnými rysy v identitách jejích členů. Identita celých sociálních skupin je navíc konstruována v přímém rozporu s ostatními sociálními skupinami. Distinkce *my (in-group)* versus *oni (out-group)* tedy dále posiluje sounáležitost členů a potřebu přijímat hodnoty a normy vlastní členské skupiny. Meadovo stanovisko bylo nicméně zpochybněno Robertem Mertonem (1968: 282–286), který upozornil i na význam tzv. referenční skupiny. Jedná se o takovou sociální skupinu, jejíž hodnoty a normy jedinec

---

⁷ Finnemore a Sikkink (1998: 901) přiznávají, že není možné udat konkrétní počet aktérů (států), jež normu musí přijmout. Předkládají proto hrubý kvantitativní údaj (jedna třetina států) a kvalitativní hledisko relevance. Více k této tematice Ramirez – Soysal – Shanahan (1997) a Price (1998).

dobrovolně a nekriticky přijímá a uznává, i když není jejím členem. Důvodem je dle Mertona fakt, že členové referenční skupiny zastávají sociální statuty a role, po nichž jedinec touží. Konstruování jedincovy identity pak sleduje linii vztahu mezi jedincem a referenční skupinou.

Ve společnosti zároveň nastávají situace, kdy jedinec překračuje normy, jež uznává jeho sociální skupina. Jedinec je tak vystaven negativním sankcím a jeho chování je označeno za deviantní. Koncept deviace byl rozpracován Edwinem Lemertem (1951: 75–76), jenž zavedl její členění na primární a sekundární. Lemert chápe primární deviaci jako chování jedince překračující sociální normy bez toho, aby byl jedinec sociální skupinou vnímán *a priori* jako deviantní. Primární deviace je tedy jednorázovým aktem, který prozatím nemá vliv na identitu jedince. Ve chvíli, kdy jedinec opakovaně překročí sociální normy, je jeho chování již vnímáno jako deviantní. Tato negativní nálepka (*label*) výrazně poznamenává identitu jedince, který přijímá deviantní chování za sobě vlastní. Etiketizační teorii (*labeling theory*) se dále věnoval Howard Becker (1963: 9), který se ponořil hlouběji do problematiky sociální konstrukce pojmu. Deviace je pro Beckera druhem reakce a obrany společnosti vůči hrozbě rozkladu sociálních norem. Nálepka je přidělována společností, tudíž společnost sama definuje pojem deviace. Chování jedince je tímto deviantní, ve chvíli kdy je k němu pevně připoutána daná nálepka.

Finnemore a Sikkink (1998: 903–904) se dále zabývají motivacemi vedoucích aktérů druhé fáze životního cyklu. Opírají se o psychosociální modely, jejichž shodným znakem je potřeba sounáležitosti a kladného (sebe)hodnocení. Prvním důvodem, proč se aktéři rozhodnou akceptovat vznikající normu, je potřeba legitimizace vlastního chování. Pojem legitimacy vychází z podstaty vnímání vlastního obrazu z pohledu druhých. Jde tedy o hodnocení chování aktéra dle měřítek dominujících ve společnosti. Legitimizace chování je *de facto* potvrzením identity aktéra. Pokud aktéři (stát, nadnárodní korporace) nejsou schopni přesvědčit ostatní o legitimitě svého chování, dostávají se do pozice, v níž ztrácí důvěryhodnost a respekt. Nelegitimní chování je synonymem deviantního chování, což nás dovádí k uplatnění negativních nálepek. Druhý typ motivace spočívá v konformismu aktérů

s ostatními členy skupiny. Potřeba sounáležitosti a zakotvení identity mají silný vliv na ochotu podřídit se pravidlům uplatňovaným ve skupině. Jejich nerespektování může navíc vést k sociální exkluzi či zvýšenému tlaku ze strany ostatních. Ve snaze uchování vlastní integrity v rámci členské skupiny je tak jednodušší jednat v rámci vymezených sociálních hranic. Jako poslední klíčový motivační prostředek pro přijetí norem označují autorky pověst aktéra. V souvislosti s nadnárodními korporacemi hovoříme

o nejvíce zdůrazňovaném prvku, neboť je poměrně komplementární s jejich základními ekonomickými cíli. Dobrá pověst podniku je marketingový produkt, pomocí něhož korporace láká nové zákazníky a brání svůj podíl na trhu. Negativní obraz korporace vede naopak k oslabení jejího tržního postavení a změnám preferencí spotřebitelů, kteří upřednostní konkurenční produkty.

Finnemore a Sikkink (1998: 904–905) uzavírají životní cyklus závěrečnou fází vnitřního ztotožnění se s normou. Podstatou této etapy je plná integrace hodnot ztělesňovaných normou do společenského řádu. Norma není zpochybňována a její dodržování není třeba nijak zvlášť vynucovat, neboť její přijetí znamenalo i hodnotový posun ve společnosti. Přijaté normy mohou být zároveň institucionalizovány v právních rádech a jejich prováděním jsou pověřeny byrokratické instituce. Jako prostředek k posílení existujících norem slouží zvyk a uniformní, stále se opakující postupy jednání, jejichž přímým důsledkem je stabilita a předvídatelnost.

3 *Global governance*

Global governance je v odborném diskurzu stále populárnějším konceptem vyjadřujícím složitost současného globálního systému. Jeho zavedení nicméně zakrývá skutečnost, že dosavadní teorie mezinárodních vztahů nejsou schopny nabídnout uspokojivé vysvětlení současného vývoje charakteristického střetáváním protichůdných mechanismů. Lawrence Finkelstein (1995: 368) dokonce tvrdí, že koncept je používán proto, že „nevíme, jak nazvat to, co se děje kolem nás“. *Global governance* je *de facto* ztělesněním urputné snahy odborných kruhů konceptualizovat rozpadající se hierarchický řád.

3.1 Vymezení *global governance*

V souvislosti s *global governance* je již samotný pokus o adekvátní definování konceptu velice obtížným úkolem. Situaci nijak nezlehčíme ani jeho rozdělením na termíny *globální* a *governance*. Pokud označíme systém za globální, odkazujeme k jeho zvýšené funkční dynamice, druhu aktérů či charakteru vztahů mezi nimi? V případě *governance* pak můžeme uvažovat buď o jedné konkrétní autoritě vykonávající kontrolu nad ostatními jednotkami či naopak o nehierarchizovaném systému vzájemného ovládní se a regulace. Z našeho pohledu lze koncept *global governance* charakterizovat následujícími prvky:

a) absence absolutní autority a porušení hierarchického řádu

Global governance označuje určitou představu o podobě systému ovlivněného fenoménem globalizace. Časoprostorová komprese, rostoucí vzájemná závislost a posilování nekontrolovatelných mechanismů vývoje ať už ve sféře ekonomické, politické, sociální či kulturní daly vzniknout různorodým autoritám v jednotlivých mikro- a makroblastech. Rozštěpení autority a relativizace moci dále sňaly z aktérů odpovědnost za současný vývoj (Waltz, 1999: 694) a zároveň popřely existenci jednotného hierarchického uspořádání. Došlo tak k vytvoření velkého množství subsystémů v systému, které se od sebe odlišují svým uspořádáním (hierarchie x anarchie) a funkčními mechanismy (donucení x vyjednávání). V tomto kontextu lze pochopit i poznámku Jamese Rosenaua (1995: 15), který popsal vývoj systému jako „*crazy-quilt nature of modern independence*“.

b) vzestup nových aktérů

Koncept *global governance* staví na předpokladu různorodosti aktérů pocházejících jak ze státního, tak nestátního sektoru. Díky globalizaci a přenesení autorit byl dán prostor novým aktérům, z nichž se nejvíce prosadily nevládní organizace, transnacionální občanská hnutí, globální oligopoly a kartely, mezivládní agentury, think-tanky, mafie či lobbistické a advokační sítě (Murphy, 2000: 794–795; Weiss, 2000: 808). Úspěch těchto aktérů závisí na jejich potenciálu veřejně prosazovat určité zájmy a přesvědčovat ostatní aktéry o jejich oprávněnosti.

c) absence hranic

Koncept *global governance* nesleduje jednosměrnou dynamiku, ale postupuje souběžně po horizontální i vertikální ose. Prostupuje tedy nejen hranicemi mezi jednotlivými lokálními jednotkami, státy a světovými regiony, ale propojuje též jednotlivé úrovně od roviny *grass-root* po globální sféru (Rosenau, 1995: 14). Na absenci hranic upozorňuje i Lawrence Finkelstein (1995: 369), který tvrdí, že „*global governance* je vládnutí bez suverénní autority, systém vztahů překračující hranice států“. Tímto je patrné, že nástup *global governance* byl možný až ve chvíli, kdy došlo ke zpochybnění absolutní suverenity aktérů a nastolení postvestfálského modelu.

d) systém norem

Global governance je založena na souboru explicitně vyjádřených či implicitně zakotvených norem formální i neformální povahy, které formují zájmy, hodnoty a identity aktérů. Biersteker (2009: 441–443) souhlasně povyšuje existenci norem na jeden z klíčových definičních znaků *global governance*, která podle jeho názoru představuje „systém autoritativních pravidel (s různým stupněm institucionalizace), která působí na globální úrovni“. Biersteker zároveň upozorňuje na další zásadní bod, a to potřebu jejich akceptace především ze strany relevantních aktérů. Univerzální legitimita pravidel je pro funkčnost celého systému mnohem méně podstatná. Stejně tak Rosenau (1995: 13) chápe *global governance* jako „systém pravidel na všech úrovních lidské činnosti – od rodin po mezinárodní organizace...“.

e) vzájemné ovládání a regulace

Pomocí souboru norem a socializace aktérů je *global governance* schopná fungovat jako mechanismus kontroly a regulace v rámci globálního systému. Tento fakt zmiňuje i Finkelstein (1995: 368), který rozumí pod pojmem *global governance* „snahu kontrolovat ostatní aktéry v určité oblasti zájmu“. Je třeba však upozornit, že neexistuje jedno řídicí a kontrolní centrum, ale každý aktér se stává zároveň subjektem i objektem řízení a kontroly. Řízení, regulaci a kontrolu je dále nutné pojímat i jako činnost aktérů vůči sobě samým. Jak zdůrazňuje Rosell

(1992: 21), *governance* je „proces, v rámci něhož organizace nebo společnost řídí sama sebe[...]“.

f) akceptace systému

Sdílená pravidla, principy a hodnoty jsou základními stavebními kameny systému odvíjejícího svou podobu od *global governance*. Jeho fungování nicméně nezávisí pouze na samotné existenci těchto aspektů, ale především na jejich dostatečné legitimitě v očích relevantních aktérů. Zároveň platí, že bez ochoty aktérů akceptovat existující nastavení systému a zároveň spolupracovat při jeho udržování a formování by byl koncept *global governance* ohrožen (Rosenau, 1995: 17).

g) evoluce

Global governance je třeba chápat jako proces, nikoliv jako stav, neboť je postavena na neustále probíhající interakci mezi aktéry, přetváření sociálního prostředí a transformaci identit. Z tohoto hlediska je tedy nemožné ji zkoumat jako statický objekt v jeden konkrétní okamžik.

h) účelnost

Global governance směřuje k dosažení určitého cíle, který je sdílen zainteresovanými aktéry (Rosenau, 1992: 4). Tento cíl přitom nemusí vycházet z formálně a legálně ukotvených povinností, neboť spolupráce a interakce v rámci *global governance* jsou založeny převážně na dobrovolném charakteru a vůli aktérů.

3.2 Klasifikace *global governance*

Obtížná uchopitelnost konceptu a pojmová nejednoznačnost se odráží i v různorodosti jeho klasifikace. Odlišnosti spočívají především v počtu proměnných, které si jednotliví autoři stanovují. Jejich výběr závisí zpravidla na významu, které proměnné nabývají v rámci autory uznávaných definic *global governance*.

Thomas Biersteker (2009: 4–6) chápe *global governance* poněkud odlišně od našeho pojetí, neboť jeho koncept v sobě obsahuje důraz na legitimní a účelně vytvořený řád ovlivňující očekávání aktérů a zároveň vztah mezi vládnoucími

a ovládanými čerpající z autoritativního systému pravidel. Jeho pojetí je tedy mnohem širší než námi vymezené, z čehož vyplývá i následující klasifikace založená na těchto kritériích - druhu aktérů, stupni institucionalizace a mechanismu vládnutí. Koncept je podle něj možné zanést na polarizovanou osu, kdy na jedné straně stojí *global governance* jako výsledek hierarchického a vysoce institucionalizovaného systému vlády a na straně druhé jako slabě institucionalizovaný systém sdružující aktéry sledující vlastní cíle a zájmy v rámci absence nadřazené autority. Střední proud mezi těmito dvěma extrémy pak představují soubory formálních a neformálních, více či méně institucionalizovaných závazků a dohod vytvářených v rámci sociálních sítí, jež se skládají ze vzájemně interagujících relevantních aktérů sdílejících společné zájmy a cíle.

Schéma 2: Bierstekerův koncept zdrojové základny global governance

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě výše uvedených kritérií Biersteker (2009: 10–21) rozlišuje celkem pět různých základů *global governance*. Prvním druhem je mezinárodní společenství na sobě nezávislých států, jež společně ustavily systém neformálních pravidel chování, která jsou závislá na principu vzájemného uznání. Kontakt mezi aktéry je upraven dohodnutými vzorci jednání zajišťujícími pravidelnost a předvídatelnost ve vzájemných vztazích. Z hlediska výše uvedeného rozdělení lze mezinárodní společenství států označit za mezní bod osy charakteristický anarchií systému a slabou institucionalizací vztahů.

Na opačný pól Biersteker umístil princip hegemonické vlády nastolující globální ekonomický, politický a vojenský pořádek. Systém je podřízen hegemónovi, který si pomocí různých metod (od vynucení po přesvědčování) dokáže podřídit

ostatní aktéry. Hegemon určuje platný soubor pravidel, jež díky jeho mocenské převaze získají silně institucionalizovanou podobu.

Třetím typem jsou mezinárodní režimy a mezinárodní instituce jakožto subjekty zaštiťující fungování *global governance* v praxi. Konsensuální definice mezinárodních režimů pochází od Stephena Krasnera (1983: 2), který pod tímto pojmem chápe „systémy explicitních a implicitních principů, norem, pravidel a rozhodovacích procedur, kolem nichž konvergují očekávání aktérů v určité oblasti mezinárodních vztahů“. Instituce v užším pojetí označují organizace s vysokým stupněm institucionalizace, z hlediska širšího pojetí jde o „propojené komplexy pravidel a norem identifikovatelné v prostoru a čase“ (Keohane, 1988: 383). Pro režimy i instituce platí, že dokážou snížit vyjednávací náklady mezi aktéry, zajistit pravidelnost a předvídatelnost jednání a omezovat ostatní aktéry v rámci předem dohodnutých hranic.

Čtvrtý typ počítá v procesu ustavování *global governance* s podporou norem a (mezinárodního) práva. Vzhledem k tomu, že definicemi, procesem vzniku a funkcemi norem jsme se zabývali již v předešlé kapitole, zastavíme se nyní již jen krátce u jejich klasifikace. Finnemore a Sikkink (1998: 891) dávají přednost typologii z hlediska funkce, když rozlišují regulativní, konstitutivní a preskriptivní druhy norem. Zatímco regulativní typy představují striktní limity chování ve formě zákazů a příkazů, preskriptivní normy se omezují na konstatování, co by se mělo udělat. Konstitutivní normy se pak zaměřují na tvorbu a proměnu identit, zájmů či samotných aktérů. Se zcela odlišnou dichotomií přichází Kenneth Abbott a Duncan Snidal (2000: 421–422), kteří tvrdí, že každá norma, která prošla procesem legalizace, naplňuje tři dimenze – závaznost, jednotnost výkladu a delegaci interpretace a implementace na autoritu. Zatímco normy, jež spadají do kategorie *hard law*, jsou schopny výše zmíněné podmínky bezpochyby dodržet, normy ze skupiny *soft law* při plnění alespoň jedné z podmínek selhávají.⁸ Abbott a Snidal nicméně nechápou *soft law* jako podřadné a méněcenné, ale naopak upozorňují na fakt, že může být pro aktéry

---

⁸ Pro více informací k problematice *hard law* a *soft law* viz Roht-Arriaza (1995), Dupuy (1991), Hilgenberg (1999).

v některých situacích mnohem prospěšnější. Pokud bychom se společně s autory (2000: 424–446) zaměřili na výhody a nevýhody obou skupin, je třeba přiznat, že *hard law* značně snižuje transakční náklady při plnění závazků, posiluje vzájemnou důvěru a zabraňuje uplatnění svépomoci při řešení sporů. Pokud navíc některý aktér tyto normy poruší, vystavuje se značnému riziku poškození své reputace. Jejich největším záporem je však ustavení nepropustných, legálně závazných hranic chování a ztráta absolutní suverenity aktérů. Proces tvorby *hard law* se mezi aktéry stává častým předmětem sporů, neboť každý z nich hledí především na svůj užitek plynoucí z přijatých norem. Zároveň zde vyvstává jeden paradox, a to riziko rigidity norem a neschopnosti upravit veškeré potenciální varianty situací. Z tohoto hlediska je *hard law* vhodné využívat především ve chvílích, kdy je obtížné sledovat, zda všechny zavázané strany plní své povinnosti, či kdy se aktéři snaží vytvořit jednotné uskupení se společnými cíli a principy. V porovnání s legálně závaznými normami jsou jednoznačnou předností *soft law* nízké vyjednávací náklady v procesu samotné tvorby norem. *Soft law* otvírá prostor pro dohodu a kompromisy mezi aktéry vyznávajícími odlišné hodnoty a zájmy, neboť přijetí těchto norem je nebude tak pevně svazovat. *Soft law* dále nepředstavuje pro aktéry významnější hrozbu pro jejich vlastní suverenitu, neboť zpravidla nepřenáší pravomoci aktérů na nadřazené autority a nenutí je modifikovat domácí právní řády. Méně institucionalizované normy dále pomáhají překonat nejistotu z nadcházejícího vývoje. V situacích, kdy aktéři nejsou schopni předvídat své budoucí postavení, nebudou podle Abbotta a Snidala ochotni přistoupit k vytvoření legálně závazných, přesně a úzce definovaných norem, jež by pro aktéry mohly být potenciálně nevýhodné. Místo toho se přikloní k přijetí méně závazných či obecně definovaných norem, jež jim ponechají potřebné volné pole působnosti. *Soft law* dále umožňuje vstoupit do určité formy společenství opírajícího se o institucionalizaci chování i takovým aktérům, kteří nejsou ochotni nebo schopni zavázat se k dodržování právně vynutitelných norem. V tomto případě *soft law* slouží jako „přestupní stanice“ mezi absolutní suverenitou a absolutní podřízeností.

Poslední zdroj *global governance* vidí Biersteker v *private authorities*, jež se objevily v postvestfálském systému mezinárodních vztahů, který je charakteristický

anarchickým uspořádáním ve smyslu absence nadřazené autority. *Private authorities* dokonale popřely weberovský koncept legitimní autority jakožto subjektu „opírajícího se o poslušnost podřízených aktérů vynucenou prostřednictvím ustavení systému legálně zakotvených norem, které odvozují svou sílu od implicitně obsaženého fyzického násilí“ (Smith, 1986: 25). Globální tržní síly, soukromé tržní instituce, NGOs, transnacionální náboženská hnutí či mafie a kriminální sítě získaly novou formu legitimacy založenou na „normativním, nevynuceném souhlasu či uznání autority [...] jakožto produktu přesvědčování, důvěry či nečinnosti“ v určité oblasti lidské činnosti (Hall – Biersteker, 2002: 4–5). Funkcionálně dochází k postupnému nahrazování tradičních institucí *public governance* institucemi označovanými jako *private authorities*, které se tak stávají navrhovateli a tvůrci politik, norem a pravidel a garanty jejich dodržování. Vládnutí *private authorities* neboli *private governance* tak lze chápat jako „rozhodovací procesy privátních skupin, jejichž závazné výstupy významně ovlivňují kvalitu života a příležitosti širší veřejnosti“ (Rudder, 2008: 901). Stejně tak Haufler (2001: 29) upozorňuje, že *private authorities* jsou schopny „naplnit veřejné cíle v případě, že vlády nemohou či nechtějí efektivně vládnout“.

Co vládne?	Mezinárodní společenství	Hegemonie	Režimy, instituce	Právo, normy	<i>Private authorities</i>
Kdo vládne?	Pouze státy	Státy	Primárně státy	Státy, NGOs	Firmy, NGOs, soukromé vojenské společnosti
Klíčový vládnoucí mechanismus	Sítě	Hierarchie	Hierarchie, tržní principy	Hierarchie, sítě	Sítě a hierarchie
Stupeň formální institucionalizace	Nízký	Vysoký	Střední	Střední	Nízký

Tabulka 3: *Global governance* – aktéři, mechanismy a stupně institucionalizace

Zdroj: Biersteker (2009: 23)

Autorem druhé možnosti klasifikace *global governance* je Philipp Pattberg (2004: 9–12), který rozlišuje na základě charakteru participujících aktérů tři hlavní proudy – *global public governance*, *global private governance* a *public-private partnership*. Zatímco v případě *global public governance* jsou normy a pravidla vytvářeny v procesu vyjednávání mezi vládami, vládními agenturami a mezinárodními organizacemi jako klíčovými aktéry, *global private governance* naopak přisuzuje potřebnou autoritu soukromým institucím, tzv. *private authorities*, do nichž Pattberg počítá firmy, podnikatelské asociace, advokátní sítě, think-tanky a NGOs. Za zvláštní případ, který je *de facto* hybridním propojením veřejné a soukromé sféry, lze označit *public-private partnership* neboli systém spolupráce mezi institucemi veřejné a soukromé sféry.

3.3 Public-private partnership – budoucnost transnacionální spolupráce?

Koncept *public-private partnership* (PPP) označující spolupráci aktérů ze soukromého a veřejného sektoru našel původně uplatnění především v ekonomicky orientovaných odvětvích, kde odkazoval k budování infrastruktury a poskytování veřejných služeb občanům.⁹ Jeho význam v rámci mezinárodních vztahů vzrostl díky popularitě *global governance*, jež připravila vhodnou půdu pro výzkum kooperace aktérů různorodých identit. Stejně jako v případě *global governance* zde narážíme na problém nedostatečného terminologického zasazení, které by uspokojivě postihlo všechny prvky tohoto hybridního druhu partnerství. Obecnou definici představil Tony Bovaird (2004: 200), který PPP charakterizuje jako „fungující dohody založené na vzájemných závazcích uzavřené mezi organizacemi veřejného sektoru a organizacemi mimo veřejný sektor“. Bovaird zde vyzdvihuje především odlišný původ spolupracujících aktérů, což je sice zásadní postřeh, nikoliv však dostačující. S přesnějším vymezením přichází Derick a Jennifer Brinkerhoffovi (2011: 4), kteří chápou PPP jako mezisektorovou spolupráci aktérů, mezi nimiž probíhá neustálá interakce posilující vzájemnou důvěru a kteří se skrze konsensuální rozhodovací proces snaží dosáhnout společných cílů, za jejichž naplnění sdílí zodpovědnost. Linder

---

⁹ Srovnej například Ghobadian et al. (2004) a Grimsey – Lewis (2007).

a Rosenau (2000: 5) shodně identifikují dva klíčové prvky PPP, kterými je kooperativní vztah mezi aktéry ze státního a nestátního sektoru a společný cíl. Posledním významným aspektem PPP je snaha o zajištění veřejného dobra (Beisheim – Liese – Ulbert, 2007: 327), čímž jsou z partnerství vyloučeny především mezinárodní kriminální sítě. PPP tedy můžeme vymezit jako více či méně formalizovaná a institucionalizovaná partnerství mezi aktéry veřejného a soukromého (ziskového i neziskového) sektoru, kteří se prostřednictvím vzájemné interakci snaží naplnit společné cíle směřující k veřejnému dobru. Veřejný sektor v tomto případě chápeme jako oblast, kde uplatňují svou autoritu státní aktéři či aktéři, jejichž suverenita se odvozuje od státu (mezinárodní organizace, státní úřady na substátní úrovni). Do soukromého sektoru naopak spadá široká škála aktérů nestátního charakteru od více či méně institucionalizovaných skupin občanské společnosti, (mezinárodních) nevládních organizací, tržních aktérů, epistemických společenství, think-tanků atd. Ačkoliv se koncept PPP primárně spoléhá na uplatnění principu *good governance* a upozadění vlastních zájmů ve prospěch společného užitku, empirické výzkumy prokazují významnou roli racionálního uvažování zainteresovaných aktérů.

		Výhody pro veřejný sektor	
		Nízké	Vysoké
Výhody pro soukromý sektor	Vysoké	1	2
	Nízké	3	4

Schéma 3: Rozdělení výhod mezi veřejný a soukromý sektor

Zdroj: Brinkerhoff – Brinkerhoff (2011: 9).

Dle této matice je PPP nejefektivnější, pokud z partnerství a jeho výstupů shodně profituje jak veřejná, tak soukromá sféra. Zatímco aktérům z veřejné sféry by vyhovovaly kvadranty 2 a 4, jejich partneři ze soukromé sféry by se přiklonili spíše ke kvadrantu 1 a 2. Co se týče kvadrantu 4, kdy výhody pro veřejný sektor převyšují výhody pro soukromý sektor, jeho realizace by byla proveditelná za podmínky, že by si tímto způsobem soukromí aktéři zajistili dobré jméno a využili PPP ke své propagaci. Partnerství pohybující se v kvadrantu 3 je již z hlediska svého vzniku velmi nepravděpodobné, neboť nepřináší výhody ani jedné straně.

Koncept PPP hlouběji rozpracovali Thomas Risse a Tanja Börzel (2002: 6–9), kteří identifikovali čtyři podoby partnerství s přihlédnutím k okolnostem jejich vzniku. Kooptace jakožto první typ PPP označuje případy, kdy jsou nestátní aktéři zapojováni do pravidelných vyjednávání o tvorbě nových norem a jejich následné implementaci. Nestátní aktéři zde nabízejí své expertní znalosti, zkušenosti z úrovně *grass-root* či morální kredit. Zároveň však mohou těžit z přístupu k jinak uzavřeným jednáním a ovlivnit tvorbu projednávané *policy*. Pod delegací autoři rozumí přenášení funkcí aktérů z veřejné sféry na aktéry ze soukromé sféry, a to v různém rozsahu. Delegation je žádoucí především v oblastech vyžadujících expertní znalosti. Vzájemná regulace vyzdvihuje téměř rovnocenný vztah mezi státními a nestátními aktéry, kteří jsou ochotni vytyčit společně hranice pro své jednání v určité oblasti. Na rozdíl od kooptace navíc považuje nestátní aktéry za zcela legitimní partnery, jejichž účast na jednáních není závislá na pozvání od zástupců veřejného sektoru. Princip seberegulace jakožto poslední typ nutí aktéry ze soukromého sektoru k omezení vlastního jednání, a to na základě externích vlivů. Tomuto kroku zpravidla předchází návrh závazné normy, která dá soukromému sektoru podnět k vlastní normativní úpravě určité oblasti.

Z funkcionálního hlediska rozeznávají Risse a Börzel (2002: 9–11) tři klíčové účely PPP. Zdaleka nejrozšířenějším případem je přenášení funkcí státních aktérů na soukromou sféru, a to především v oblasti poskytování veřejných statků a služeb. Tento trend není omezen již jen na domácí prostředí, ale čím dál častěji se projevuje i v globálním měřítku, což můžeme pozorovat především na poli humanitární

pomoci.¹⁰ V případě tvorby norem a jejich implementace jsou státní aktéři v přenášení své suverenity mnohem zdrženlivější a uplatňují raději formy kooptace, případně též vzájemné regulace. Hlavním argumentem pro přizvání aktérů ze soukromé sféry je přesvědčení o vyšší legitimitě přijatých rozhodnutí a nenásilném zajištění jejich dodržování.

<i>Funkce</i>	Tvorba norem	Implementace norem	Poskytování veřejných statků a služeb
<i>Typ</i>			
Kooptace	Lidskoprávní režimy	System OSN pro lidská práva	Agentury OSN pro rozvoj
Delegace	Mezinárodní organizace pro standardizaci	Executive Outcomes ¹¹	Humanitární a rozvojová pomoc
Vzájemná regulace	Mezinárodní organizace práce	Režimy na ochranu životního prostředí a emisní obchodovací schémata	UNAIDS
Seberegulace	Dohoda Bezpečný přístav	Global Compact ¹²	Ratingové agentury?

Tabulka 4: Příklady PPP z hlediska typu a funkce

Zdroj: Börzel – Risse (2002: 6)

Partnerství aktérů veřejného a soukromého sektoru je častým předmětem obdivu, neboť údajně dokáže napravovat nedostatky plynoucí z rozhodovacího procesu, jehož se účastní výlučně nadřízené státní autority. Z našeho pohledu se ve většině případů jedná pouze o intuitivní argumenty, kterým chybí hlubší

¹⁰ Je třeba přiznat, že státní aktéři pečlivě zvažují oblasti vhodné pro spolupráci v rámci PPP. Limity se objevují především u případů, jež mají spojitost se zajištěním životních zájmů státních aktérů. Zde lze uvést příklad obrany státu, jeho svrchovanosti a hranic, kde se princip spolupráce v rámci PPP téměř nevyskytuje. Výjimku z pravidla představují soukromé vojenské společnosti. Pro více informací viz Singer (2003).

¹¹ Executive Outcomes je soukromá vojenská společnost se sídlem v jihoafrické Pretorii. Pro více informací viz: Global Security. *Executive Outcomes* (http://www.globalsecurity.org/military/world/para/executive_outcomes.htm, 11. 3. 2014).

¹² Global Compact je iniciativou OSN vyzývající soukromé podniky k dodržování lidských práv, ochrany životního prostředí a potlačování korupce. Pro více informací viz: United Nations Global Compact. *The Ten Principles* (<http://www.unglobalcompact.org/abouttheGc/TheTenprinciples/index.html>, 11. 3. 2014).

sebereflexe a především pak empirické doklady. Navzdory tomu je užitečné představit si v krátkosti aktuální debatu na toto téma.

První pozitivum je spatřováno v příspěvku soukromé sféry do procesu rozhodování či tvorby norem, a to ve formě značné znalostní a zdrojové základny, která je pro veřejnou sféru jinak nedostupná (Brinkerhoff, 2002: 1301). Nestátní aktéři mohou působit jako informátoři ve svém oboru či poskytovatelé know-how. Zároveň jsou díky zakotvení v dané oblasti schopni přesněji pojmenovat problémy a přinést nový úhel pohledu. Díky tomu by mělo údajně dojít k navýšení kapacit při řešení problémů (Schäferhoff – Campe – Kaan, 2007: 14).¹³ Zadržím, široká škála zainteresovaných aktérů je dávana do souvislosti s vyšší efektivitou přijatých norem (Reinicke – Deng, 2000: 19; Goulet, 2005: 882). Obvykle se vychází z předpokladu, že ochota podřídit se normám se zvyšuje s možností participovat na procesu jejich tvorby (Bernstein, 2005: 151). To nás přivádí k poslednímu bodu, a sice posilování legitimacy a demokratického vyjednávání. Princip „čím více nestátních aktérů, tím reprezentativnější zastoupení společnosti“ pozitivně ovlivňuje úroveň transparentnosti vyjednávacího procesu a utužuje vztah mezi tvůrci norem a jejich adresáty.

Kritika PPP se naopak opírá o tři zásadní argumenty. Zaprvé, široká paleta aktérů způsobuje střet protichůdných zájmů, což následně ztěžuje nalezení konsensuálního řešení. Rostoucí transakční náklady při vyjednávání však nemusí být jediným problémem. Do normotvorného procesu mohou být ve jménu snahy o inkluzi všech relevantní aktérů přizváni i ti, jejichž hlavní motivací bude co nejvíce zproblematizovat vyjednávání a vyprodukovat co nejméně efektivní výstup (Börzel – Risse, 2005: 210). Závěrečná kritika popírá vyšší demokratičnost PPP a poukazuje na selektivnost při výběru partnerů ze soukromého sektoru, čímž vyjednávací proces přetváří na elitní kroužek.

V následujících kapitolách zanalyzujeme specifické formy PPP, a to z hlediska jejich vzniku a efektivity jimi přijatých norem. Vyjdeme z charakteristiky PPP stanovené v úvodu této kapitoly, přičemž využijeme transnacionálního měřítka aplikovaného nejen na původ aktérů, ale též rozsah jimi řešené problematiky.

---

¹³ Dále srovnej Ruggie (2002), Reinicke – Deng (2000) či Wolf (2000).

Vzhledem k možnosti participace neomezeně široké škály aktérů dále zacílíme na tzv. tripartitní spolupráci, v níž bude působit vždy minimálně jeden zástupce veřejné, soukromé ziskové a soukromé neziskové sféry. Cíle jednotlivých zkoumaných případů budou odpovídat obecnému pojetí PPP, tedy zajištění veřejného dobra.

4 Kimberlejský proces

Angola byla od odchodu Portugalců v 70. letech místem permanentního boje nacionalistických skupin o politickou nadvládu. Konflikt nebudil pozornost jen díky vysokému počtu obětí a zatvrzelé neochotě bojujících stran dodržet podmínky příměří, ale především nezanedbatelnou rolí tzv. konfliktních minerálů, tedy poměrně lehce těžitelných, transportovatelných a hodnotných surovin, po nichž je vysoká poptávka na světových trzích. Angola patří spolu s Botswanou, JAR, Kanadou a Ruskem mezi největší světové producenty diamantů, jež představují druhou nejvýznamnější exportní komoditu země hned po ropě.¹⁴ V době občanské války byly diamantové doly z velké většiny kontrolovány ozbrojenými skupinami financujícími skrze ilegální obchody nákup SALW (*small arms and light weapons*), tedy malých lehkých ručních zbraní, které jsou snadno dostupné na ilegálních trzích a nenáročné na použití v boji. V 90. letech posloužila občanská válka v Angole jako impulz k zahájení vyjednávání o celosvětově uplatňované certifikaci diamantů s cílem potlačit negativní externality spojené s nerostným bohatstvím jednotlivých států. V následujících podkapitolách si v souladu s teoretickým rámcem představíme proces tvorby systému jednotné certifikace diamantů a identifikujeme klíčové hybatele procesu, přičemž budeme věnovat zvláštní pozornost roli nadnárodních korporací a diamantového průmyslu.

4.1 Fáze *agenda-setting* – dominance NGOs

Boj ozbrojenců z UNITA a MPLA, který dosáhl svého vrcholu v první polovině 90. let, byl oficiálně ukončen podpisem Lusackého protokolu v listopadu 1994

---

¹⁴ CIA Factbook. *Angola* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ao.html>, 8. 3. 2014).

zaštítěného OSN, Ruskem, Portugalskem a USA jakožto vnějšími garanty.¹⁵ Systematické porušování příměří především ze strany UNITA donutilo v roce 1997 Radu bezpečnosti OSN k přijetí rezoluce 1127, v níž dle Kapitoly VII Charty OSN uvalila na členy UNITA a jejich rodinné příslušníky sankce ve formě zákazu cestování, vyhoštění, odepření povolení k pobytu, uzavření úřadů UNITA ve všech členských zemích OSN, zákazu cestování vrcholných představitelů států a organizací do úřadů UNITA a zákazu využívání letadel a letišť členy UNITA.¹⁶ Význam této rezoluce spočíval v jednoznačné identifikaci viníka a přijetí určitého sledu opatření, která měla rebelům znemožnit pokračování v boji. Její silnou stránkou bylo navíc určení dominantního diskurzu chápání angolské občanské války a zajištění jednotného postupu všech států. UNITA byla etiketizována jako aktér porušující stanovená pravidla, za což byla potrestána negativními sankcemi, které měly vést k její ostrakizaci. Rezoluce zároveň obsahovala varování, že v případě neochoty skupiny ke konformitě s vydaným rozhodnutím je OSN jako nadřazená autorita ochotna přijmout přísnější opatření.

Po vyhocení situace v roce 1998 schválila Rada bezpečnosti sérii tvrdších sankcí s odůvodněním, že UNITA není ochotna spolupracovat ani s angolskou vládou jednoty a národního usmíření (GURN), ani s OSN zastoupenou pozorovatelskou misí MONUA a zvláštním vyslancem generálního tajemníka OSN pro Angolu, čímž ohrožuje stabilitu regionu. Sankce namířené opět proti jejím členům a rodinným příslušníkům se tentokrát týkaly zmrazení bankovních účtů, zákazu jakýchkoliv oficiálních návštěv členů UNITA a embarga na angolské diamanty z přímého i nepřímého dovozu, u nichž nebyla doložena certifikace původu vydávaná GURN.¹⁷ Na rezoluci 1173 potvrzující sekundární deviaci UNITA reagovali rebelové přikloněním se k tvrdším metodám boje, čímž došlo k výrazné eskalaci konfliktu.

Na slabé stránky rezolucí upozornila zpráva NGO Global Witness s názvem *A Rough Trade: The Role of Companies and Governments in the Angolan Conflict*.

---

¹⁵ Global Witness. *A Rough Trade* (<http://www.globalwitness.org/library/rough-trade>, 8. 3. 2014).

¹⁶ United Nations Security Council Resolutions. *Resolution 1127* (<http://unscr.com/en/resolutions/1127>, 8. 3. 2014).

¹⁷ United Nations Security Council Resolutions. *Resolution 1173* (<http://unscr.com/en/resolutions/1173>, 8. 3. 2014).

Global Witness monitorovala ilegální obchodování s diamanty přímo na úrovni *grass-root*, přičemž došla k poznatku, že za jednoznačné viníky nelze označit pouze rebely z UNITA, ale i diamantový průmysl v čele s nadnárodní korporací De Beers a hlavní diamantová obchodní centra, z nichž patrně nejvýznamnější postavení zaujímaly belgické Antverpy. Zpráva Global Witness upozornila na téměř monopolní postavení skupiny De Beers, která kontrolovala až 80 % objemu světového obchodu s diamanty. Při porovnání výročních zpráv došla navíc Global Witness k závěru, že korporace byla velmi úzce zapojena do neoficiálního obchodu s diamanty, u nichž nebyl prokázán bezkonfliktní původ. UNITA dokázala z vývozu diamantů těžit miliardové zisky, které následně vynakládala na nákup zbraní využitelných v boji proti centrální vládě. Global Witness dále upozornila na vysokou netransparentnost v rámci obchodu s diamanty na africkém kontinentu a množství prostředníků, skrze něž bylo možné prodávat nerost neoficiální cestou, tedy bez doprovodného certifikátu původu vydávaného angolskou vládou.

NGO nicméně neobvinila pouze diamantový průmysl, ale též některé vlády států, které se na diamantových obchodech podílely. Zdaleka nejkritizovanějším aktérem byla belgická vláda, která i přes znalost kritické situace v Angole pokračovala v daňovém zvýhodňování importu diamantů a akceptaci velmi povrchně zpracovaných či dokonce neúplných dovozních dokladů. Belgičtí experti, kteří byli na základě pověření belgickými úřady zodpovědní za kontrolu původu nerostů, navíc opakovaně identifikovali angolské diamanty jako nerosty pocházející ze sousedních zemí, čímž umožnili průchod značného množství konfliktních diamantů na světový trh. Global Witness silně zkritizovala i vlády afrických států, které se díky svého slabému právnímu prostředí nepřímo podílely na pašování diamantů z Angoly, jež byly následně vyváženy do zahraničí pod hlavičkou cizího původu.

Zpráva NGO zcela změnila pohled mezinárodního společenství na angolský konflikt, a to ačkoliv nebyla první svého druhu. Problematiku financování ozbrojeného konfliktu prostřednictvím ilegálního obchodu s diamanty řešila již zpráva Human

Rights Watch *Angola Report* z roku 1994.¹⁸ Global Witness nicméně veřejně odhalila viníky, mezi nimiž nefigurovala jen UNITA, ale též světový diamantový průmysl a jednotlivé státy. Zároveň zasadila angolský konflikt do mnohem širší perspektivy, neboť implicitně nastolila novou otázku, a sice jak zastavit zneužívání nerostného bohatství v ozbrojených konfliktech. Ačkoliv byla zpráva adresována především tvůrcům norem, tedy státům na půdě OSN, její apel směřoval i do sféry relevantních nositelů norem, tedy k De Beers. NGO dále do své zprávy zakomponovala skryté poselství veřejnosti, která by se nákupem diamantových šperků mohla stát nechtěným spolupachatelem při financování krvavé občanské války.

Úspěch Global Witness lze dát do souvislosti s dvěma faktory. Zaprvé, NGO dokázala úspěšně změnit diskurz prostřednictvím nového zarámování problému, jelikož vyzdvihla spojitost mezi obchodováním s konfliktními minerály a ozbrojenými konflikty, v nichž se navíc využívají ilegálně získané SALW. Zároveň se jí podařilo mistrně vykreslit De Beers jako nadnárodní korporaci, která se neohlíží na etické standardy a nehodlá nést zodpovědnost za své chování. Zadruhé, Global Witness pomohlo v jejím nátlaku i načasování publikace své zprávy a celkové náladové rozpoložení uvnitř OSN, která chápala angolský konflikt jako palčivý problém. Zástupci Global Witness byli nejprve pozváni na neoficiální brífink RB OSN, kde se setkali se svým budoucím spojencem, tehdejším předsedou Angolské sankční komise, Robertem Fowlerem (Bieri, 2010: 21). Kanadský velvyslanec načrtl zcela novou linii vývoje s důrazem na zvýšení efektivity uvalovaných sankcí, jež měly sloužit jako prostředek ke stabilizaci situace a naplnění konceptu lidské bezpečnosti¹⁹.

Fowlerovým hlavním počinem se stalo založení expertního panelu pověřeného výzkumem silných a slabých stránek všech druhů dosud uvalených sankcí, jehož závěry byly v roce 2000 publikovány v tzv. Fowlerově zprávě věnující značnou část

---

¹⁸ Human Rights Watch. *Angola: Arms Trade and Violations of the Laws of War Since the 1992 Elections* (<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ANGOLA94N.PDF>, 11. 3. 2014).

¹⁹ Koncept lidské bezpečnosti zpochybňuje exkluzivní postavení států jakožto jediných referenčních objektů hodných ochrany, přičemž řadí na stejnou úroveň bezpečnost jednotlivců. Ta je přitom vystavena nejen hrozbám z vojenské sféry, ale čím dál tím výrazněji i hrozbám pramenícím v ekonomické, sociální či environmentální oblasti.

svého obsahu konfliktním diamantům.²⁰ Experti poukázali na fakt, že diamanty nejsou pouze zdrojem financí, ale též prostředkem k udržování partnerských vztahů a v neposlední řadě formou zásob zajišťujících likviditu UNITA. Panel dále identifikoval dva klíčové způsoby získávání diamantů – vlastní těžbu za využití zajatců UNITA či udělování licencí externím subjektům a následnou sdílenou kontrolu nalezišť. UNITA dále dle expertů buď vyměňovala surovinu za zbraňové dodávky prostřednictvím barterového obchodu, či pomocí sítě svých členů vyvezla diamanty do okolních zemí za potenciálními kupci. Nejvyužívanější přepravní cesty přitom směřovaly do JAR, Namibie, Zambie a Burkiny Faso. Zpráva shodně s Global Witness identifikovala hlavní slabinu v mezinárodním diamantovém trhu v Antverpách oficiálně kontrolovaném Diamond High Council (DHC)²¹, který kvůli velmi povrchním analýzám původu surovin absorboval velké množství konfliktních diamantů. Závěrečná doporučení pak vyzněla více než nepříznivě vůči diamantovému průmyslu, který měl být sankcionován za porušování rezolucí RB a podřízen pravidelným kontrolám svých obchodních aktivit.

V tomto bodě je vhodné upozornit na výhodnost nadcházejícího rozdělení propagátorů a iniciátorů norem na dvě skupiny, přičemž každá z nich využívala jiných organizačních platforem a cílila na rozdílné adresáty, a to s ohledem na vlastní kapacity. Diamantový průmysl v čele s De Beers se dostal primárně do hledáčku expertního panelu a následně i tvůrců norem na půdě OSN. Korporace byla díky jejich tlaku donucena k veřejnému přiznání svého zapojení do obchodu s diamanty pocházejícími z oblastí pod kontrolou UNITA.²² V první polovině 90. let byla podle zveřejněných výročních zpráv dokonce schopná skoupit až dvě třetiny angolské

---

²⁰ United Nations Security Council. *Letter Dated 10 March 2000 From the Chairman of the Security Council Committee Established Pursuant to Resolution 864 (1993) Concerning the Situation in Angola Addressed to the President of the Security Council* (http://www.un.org/News/dh/latest/angolareport_eng.htm, 11. 3. 2014).

²¹ Jde o nezávislou obchodní společnost, která byla založena v 70. letech na popud belgické vlády. Její prvotní funkce spočívala v zastřešení belgického diamantového průmyslu a poskytnutí podpory obchodníkům s diamanty. Pro více informací viz: Antwerp World Diamond Centre. *About AWDC* (<https://www.awdc.be/en/about-awdc>, 7. 4. 2014).

²² Institute for Security Studies. *UN Panel of Experts. A Peace-Building Tool?* (<http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/31209/1/Paper112.pdf?1>, 18. 3. 2014).

diamantové produkce.²³ Global Witness se v říjnu 1999 naopak rozhodla spustit rozsáhlou informační akci cílící na světovou veřejnost, jež se měla stát pomocnou nátlakovou silou v probíhajícím procesu. Ve spojení s německou NGO Medico International, Nizozemským institutem pro JAR a Novib (část NGO Oxfam) zahájila kampaň s názvem *Fatal Transactions*, která se snažila upozornit na množství konfliktních diamantů na světových trzích. Prostřednictvím rostoucího mediálního pokrytí prezentujícího obchod s krvavými diamanty jako vysoce amorální a opatřování diamantových šperků nálepkami upozorňujícími na vliv konfliktních minerálů na občanskou válku v Angole byla nastartována změna dosud dominantního významového rámce uvnitř společnosti, pro niž krvavé diamanty přestávaly být vzdáleným fenoménem.²⁴ De Beers téměř bezprostředně po začátku kampaně ohlásila zastavení nákupů diamantů pocházejících z angolského území. Ačkoliv by bylo velmi lákavé dát toto prohlášení do souvislosti s nátlakem NGOs, Franziska Bieri (2010: 28–29) tvrdí, že se jednalo především o důsledek restrukturalizace diamantového trhu a celé skupiny De Beers. Korporace se údajně měla snažit o vylepšení svého image a zbavení se nálepky monopolního podniku. Bieri dále zachytila dva proudy odlišných reakcí průmyslu na kampaň NGOs. Zatímco dle tehdejšího prezidenta Světové diamantové rady Eliho Izhakoffa si nebyli diamantoví obchodníci vůbec vědomi, že by jejich obchodní komodity měly jakoukoliv spojitost s občanskými válkami v Africe, zástupkyně NGO Partnership Africa Canada naopak zdůraznila, že diamantový průmysl ve svých prohlášeních prokázal dostatečné povědomí o problematice, ale snažil se svést svou vinu na okolí.

V roce 1999 se do procesu *agenda-setting* významně zapojila další NGO, která svým dlouholetým výzkumem upozornila na roli konfliktních minerálů v rámci občanské války v Sieře Leone. Monitoringová zpráva Partnership Africa Canada (PAC) publikovaná v roce 2000 s názvem *The Heart of the Matter: Sierra Leone, Diamonds and Human Security* upozornila na nepřímou účast skupiny De Beers, která skrze prostředníky a neoficiální cesty vedoucí do poboček v sousední Libérii a Guiney

---

²³ Global Witness. *A Rough Trade* (<http://www.globalwitness.org/library/rough-trade>, 18. 3. 2014).

²⁴ Diamond Facts. *Timeline of the Kimberley Process* (http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf, 8. 3. 2014).

dopravovala konfliktní diamanty na světové trhy, kde docházelo před prodejem k jejich smíchání s diamanty z jiných zemí. De Beers nicméně podobné obchody popírala poukazujíc na svou nepřítomnost v Siere Leone. V 90. letech totiž získaly sierraleonské těžební licence tři malé diamantové společnosti Rex Diamond, AmCan Minerals a Diamond Works, jež dokázaly patřičně zneužít svého oligopolního postavení a absence právního prostředí. Své pozice v zemi navíc posilovaly kontroverzními způsoby poskytování ochrany a podpory sierraleonské vládě. Zpráva PAC nicméně potvrdila závěry Global Witness, neboť identifikovala stejné viníky – diamantový průmysl, světová obchodní centra (primárně Antverpy) a státy sousedící se Sierrou Leone, které ochotně porušovaly rezoluce RB OSN.²⁵

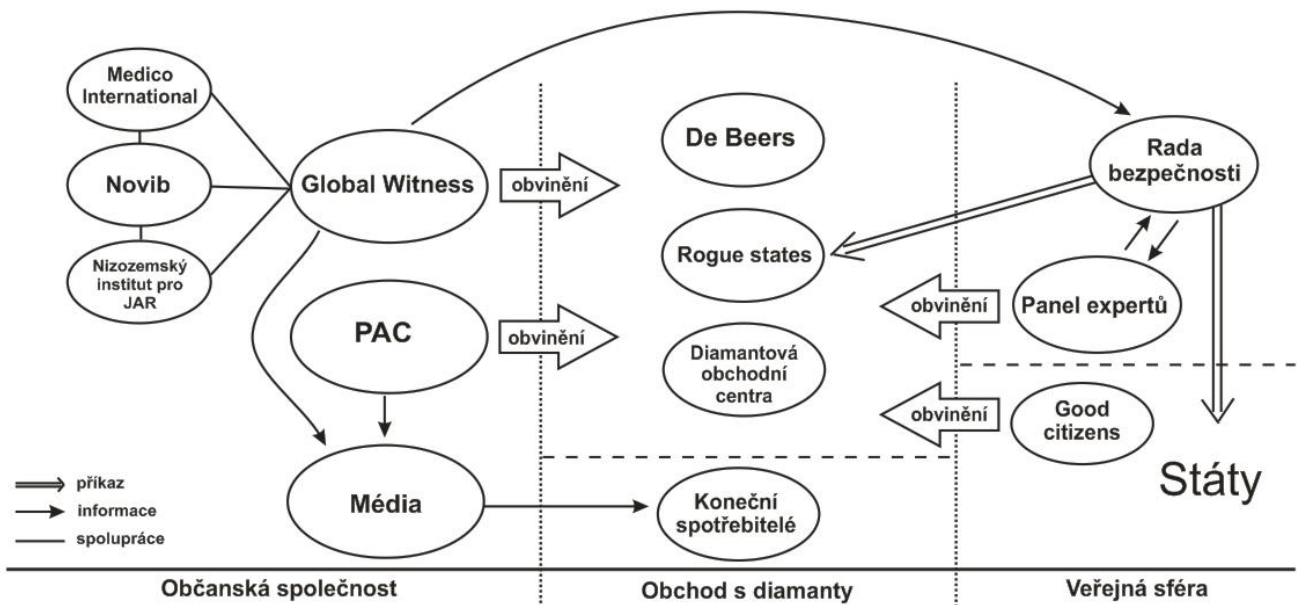

Schéma 4: Proces nastolování agendy a rámování problematiky

Zdroj: vlastní zpracování

PAC svými aktivitami dokázala znovu rozvířít globální debatu o krvavých diamantech a hlavně oslovit další relevantní aktéry z oblasti tvorby norem, kterými byla Velká Británie a USA. Britské ministerstvo zahraničí zorganizovalo

²⁵ Partnership Africa Canada. *The Heart of the Matter* (http://www.pacweb.org/images/PUBLICATIONS/Conflict_Diamonds_and_KP/heart_of_the_matter_summary-Eng-Jan2000.pdf, 9. 3. 2014).

pod taktovkou ministra Petera Haina první oficiální konferenci na téma spojitosti přírodních zdrojů s financováním ozbrojených konfliktů. Hain narozený jihoafrické lidsko-právní aktivistce v Keni se v rámci svého úřadu živě zajímal o konfliktní problematiku a právní otázky a jeho zapojení do celého procesu tak vycházelo z jeho vnitřního přesvědčení a ideového zakotvení. Jako druhý klíčový tvůrce norem vstoupil do procesu americký Kongres následující demokrata Tonyho Halla, který kongresmanům představil návrh tzv. CARAT Aktu požadujícího zavedení certifikace původu pro všechny diamanty obchodované na území USA. Jednalo se o historicky první diskutovanou legislativu upravující obchod s diamanty (Bieri, 2010: 33–34).

CARAT Akt, zpráva PAC a Fowlerova zpráva se v celém procesu staly pomyslnými předělovými prahy, neboť jejich závěry vyvolaly potřebnou pozornost u představitelů diamantového průmyslu. První ohlas vyšel od diamantového experta Martina Rapaporta (1999: nestránkováno), který v listopadu 1999 publikoval velmi kritický článek, v němž odsoudil kampaň *Fatal Transactions* a obvinil participující NGOs z vyvolávání diamantového bojkotu. Kritikou nešetřil ani v případě politiků a OSN uplatňujících dle jeho mínění dvojité standardy s odkazem na přetrvávající obchodní vztahy s angolskou vládou. Rapaport odmítl vinu diamantového průmyslu a právo NGOs či OSN stanovovat hranice pro nakládání s nerostem s ohledem na fakt, že konfliktní diamanty tvořily jen 2 % objemu celosvětové diamantové produkce. Ani reakce De Beers na sebe nenechala dlouho čekat, neboť její představitelé byli pozváni na tiskovou konferenci k vydání zprávy PAC. Zástupci korporace byli dle slov představitele NGO Iana Smillieho velmi zdvořilí a nenamítali nic proti závěrům výzkumu, čímž *de facto* implicitně přiznali část své viny (Bieri, 2010: 36–38).

V této době se již v procesu naplno pohybovali téměř všichni relevantní aktéři z občanské společnosti, diamantového průmyslu a veřejného sektoru. V roce 2000 se navíc NGOs dočkaly podpory od celosvětových médií, která začala pokrývat témata občanských válek v Africe a jejich spojitost s krvavými diamanty daleko obširněji než dříve. Média se neomezila na sdělení pouhých faktů, ale prezentovala veřejnosti i šokujícími obrazy zachycující sierraleonské obyvatele s násilně amputovanými

končetinami. O rozšíření povědomí o negativním vlivu krvavých diamantů se zasloužil i dokumentární snímek CNN *Cry Freetown* ověřený mnoha mezinárodními filmovými oceněními.²⁶

Rostoucí informovanost světové veřejnosti skrze média paradoxně posílila i vyděračský potenciál angažovaných NGOs a donutila diamantový průmysl redefinovat svůj postoj. Martin Rapaport podnikl v roce 2000 cestu do Sierry Leone, aby zmapoval zdejší situaci. Po svém návratu sepsal moralizující článek příhodně nazvaný *Guilt Trip* (2000: nestránkováno), v němž pod tíhou dění ve válkou zdevastované zemi přiznává, že „[...] to, co se děje v Sieře Leone, je náš problém [...], je to i naše starost“. Rapaport zdůraznil, že diamantové bohatství nepřináší zemi a jejím obyvatelům žádný užitek, neboť většina nerostů je prodávána na černých trzích umožňujících odklon zisků do rukou zkorumpovaných politiků a vojáků. Rapaportův článek obsahoval první oficiální návrh zástupců diamantového průmyslu na řešení situace. Zaprvé, světový diamantový trh měl rozšířit svou působnost na lokální úroveň a poskytovat informace o tržních cenách diamantů i malým obchodníkům, jež by skrze vyšší výkupní hodnotu lákal k využití oficiálních obchodních toků. Zadruhé, diamantový průmysl měl ukončit veškeré obchodní operace uskutečňované skrze své externí spolupracovníky, jejichž diamantové zdroje byly velmi nejasného původu. Každý diamant měl navíc projít přísnou kontrolou vykonávanou diamantovým průmyslem, a to již v rámci nákupní procedury. Rapaportův článek svými závěry explicitně uznal potřebu sledování původu diamantů a jejich certifikace, což byl klíčový požadavek NGOs.

V březnu 2000 odstartovala De Beers svou proměnu v uvědomělou nadnárodní korporaci ctící principy korporátní společenské odpovědnosti. V první fázi se rozhodla opatřovat své faktury certifikátem garantujícím bezpečný původ prodávávaného nerostu. Certifikát opíral svou důvěryhodnost o fakt, že De Beers koncentrovala své obchodní aktivity pouze na diamanty pocházející z jejích vlastních dolů (Bone, 2004: 131–132). V květnu téhož roku byli zástupci De Beers vyslyšeni Komisí pro mezinárodní vztahy Kongresu Spojených států amerických, kde přednesli své vyjádření k tématu

---

²⁶ CNN. *Cry Freetown* (<http://edition.cnn.com/CNNPromos/cnn/cry.freetown/>, 22. 3. 2014).

obchodování s konfliktními diamanty. Jejich svědectví obsahovalo mnoho klíčových informací, které se později staly zásadní při tvorbě Kimberleyského certifikačního schématu. Během své výpovědi představili vůbec první definici konfliktních diamantů, které vymezili jako nerosty těžené a následně odcizované skupinami rebelů stojících v opozici proti legitimní vládní autoritě. Za jejich hlavní zdroje označili Angolu, Sierru Leone a DRK. Zástupci De Beers navíc přispěli i ke zpřesnění kvantitativní roviny problematiky, když oficiálně odhalili hrubé odhady celkové diamantové produkce konfliktních zemí a výši podílu pocházejícího z oblastí pod kontrolou skupin rebelů, který dle jejich výpočtů nepřekročil 4 % celosvětového objemu obchodovaných diamantů. De Beers dále uvedla racionální a poměrně nezaujaté argumenty proti celosvětové kampani NGOs, přičemž se snažila vyvrátit některé mylné představy o možnostech zprůhlednění procesu sledování původu diamantů. Upozornila, že vzhledem k podílu konfliktních diamantů na celkovém objemu celosvětové produkce by bylo krajně nežádoucí, aby diamantový průmysl zajišťující ekonomický rozvoj například v JAR, Namibii a Botswaně, tedy nekonfliktních zemích se stabilním právním prostředím, ztratil podporu světové veřejnosti. Zástupci korporace dále zpochybnili tvrzení NGOs, že diamanty pocházející z jednotlivých konfliktních zemí jsou nezaměnitelné s diamanty pocházejícími z jiných nalezišť. V další části svého svědectví vyjmenovali zástupci De Beers opatření, ke kterým se korporace uchýlila ve snaze zamezit obchodování s konfliktními diamanty. Vyzdvihli fakt, že od října 1999 ukončila De Beers své působení v rámci vnějších obchodních operací uskutečňovaných skrze externí kanceláře lokálních obchodníků majících přístup k nelegální diamantové produkci. Korporace dále oznámila přijetí zákazu obchodování s osobami zapletenými do ilegálních operací s diamanty z konfliktních oblastí. V závěru svého vyjádření představili zástupci De Beers několik proveditelných variant řešení problematiky, v nichž implicitně předpokládali úzkou spolupráci mezi diamantovým průmyslem, OSN a jednotlivými státy. Zde je třeba dodat, že De Beers vůbec nepočítala se zapojením NGOs do procesu zvyšování transparentnosti diamantového obchodování. Zatímco OSN měla zavést přísnější sankce vůči subjektům porušujícím rezoluci 1173, role většiny států se měla soustředit především

do přijetí široké škály zákonů zakotvujících kontrolní mechanismy dovezených diamantů. Producenti diamantů pak měli za úkol poskytnout vzorky nerostů, které by byly k dispozici v diamantových obchodních centrech pro možnost porovnání importovaných diamantů, a zároveň umožnit pracovní výměny expertů za účelem získání potřebných dovedností pro bezchybné rozlišení původu nerostu. Jako poslední bod uvedli možnost zavedení doprovodných formulářů zachycujících jak zemi dovozu, tak zemi skutečného původu nerostu.²⁷

4.2 Fáze normativní kaskády – zrod tripartitní spolupráce

Od roku 2000 můžeme hovořit o uzavírání fáze *agenda-setting* a otevírání etapy normativní kaskády, v níž převzali role hlavních motorů jiní relevantní aktéři. Symbolickým počátkem této etapy se stalo shromáždění nejvýznamnějších producentů diamantů, Velké Británie, USA a Belgie jako klíčových obchodnických států, zástupců diamantového průmyslu a zástupců občanské společnosti v jihoafrickém Kimberley. Zatímco účast diamantového průmyslu odrážela jeho propojení a úzkou spolupráci s producenty a obchodnickými státy, participace NGOs měla zajistit morální legitimitu setkání a přísun potřebných technických znalostí tematiky (Bieri, 2010: 53–55). Schůzka svolaná JAR odrážela obavy producentů z poškození pověsti obchodu s diamanty a potenciálních finančních ztrát. Jejím hlavním cílem bylo sjednotit náhled na problematiku konfliktních diamantů a ujistit se o společném zájmu, tedy ukončení přítomnosti konfliktních diamantů na světových trzích a udržení pozitivní image nerostu. De Beers zde představila výše uvedenou definici konfliktních diamantů, která byla konsensuálně přijata všemi ostatními účastníky mítinku (Bone, 2004: 132).

Ačkoliv byl Kimberlejský proces považován za slibnou iniciativu, stál teprve na svém počátku a mnoho NGOs se tedy nevzdávalo veřejných informačních kampaní, které nabývaly na síle (Bieri, 2010: 58–59). Stále se zvyšující zainteresovanosti veřejnosti se obávaly především producentské státy a diamantový průmysl, které

---

²⁷ Rapaport – Diamonds.net. *De Beers: U.S. Congressional Hearings* (<http://www.diamonds.net/News/NewsItem.aspx?ArticleID=4046>, 22. 3. 2014).

si uvědomovaly riziko neúspěchu tripartitního vyjednávání. V létě 2000 proběhl v Luandě druhý mítink, kde se řešily technické aspekty realizovatelné certifikace a její kontroly. Rozhodující návrh dodala na vyjednávací stoly Global Witness, v němž požadovala zavedení transparentního systému udělování licencí pro těžaře, prodejce a kupce diamantů, vytvoření veřejně dostupné databáze obsahující informace o diamantové produkci a jejím exportu, zavedení přísných dovozních kontrol jak diamantů, tak jejich dokumentace, implementaci potřebných donucovacích prostředků pro fyzické zajištění dodávek diamantů, jež neprošly dovozní kontrolou, do legislativ jednotlivých států, založení nezávislé mezinárodní komise dohlížející na implementaci a kontrolu plnění přijatých opatření, sestavení databáze prověřených článků obchodního řetězce a spuštění rozsáhlého výzkumu v oblasti moderních technologií, jež by usnadnily sledování původu diamantů.²⁸

Období 2000–2001 znamenalo absolutní vrchol v mediálním pokrytí problematiky, která již přitahovala maximální pozornost světové veřejnosti. Kimberlejský proces pořádal čím dál tím více společných setkání a téma se dostalo do projednávané agendy dalších mezinárodních organizací jako například G8.²⁹ Bieri (2010: 60–61) předpokládá, že právě trvalý mediální tlak udržující diamantový průmysl v permanentním strachu ze spotřebitelského bojkotu hnal celý proces kupředu. V červenci 2000 se uskutečnil 29. Světový diamantový kongres v Antverpách, na němž byli kromě zástupců diamantového průmyslu přítomni i státní představitelé a NGOs. Kongres pořádaný dvěma zastřešujícími průmyslovými organizacemi Světovou federací diamantových burz (WFDB) a Mezinárodní asociací zpracovatelů diamantů (IDMA) vydal společnou rezoluci, v níž se diamantový průmysl zavázal k vytvoření nezávisle fungující organizace pod názvem Světová diamantová rada (WDC). Jejím úkolem měl být v první řadě dohled nad dodržováním standardů transparentních operací s certifikovanými diamanty, jež měly být dále

---

²⁸ ReliefWeb. *Conflict Diamonds: Possibilities for the Identification, Certification and Control of Diamonds* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/83488766797D3C36C125690D0035BF37-conflictdiamonds.htm>, 23. 3. 2014).

²⁹ G8. *Compliance Report. 2000 Okinawa. Conflict Prevention* (http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CD0QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.g8.uto.ronto.ca%2Fevaluations%2F2001compliance%2F2001reportConflictPrevention.pdf&ei=PcVDU-jRAciBywOK-4HwBQ&usg=AFQjCNHXQzVyG-sye9SCrbX6gT_w_-oIDQ&bvm=bv.64367178,d.bGQ, 8. 4. 2014).

regulovány právními řády participujících států. Zároveň se předpokládalo, že WDC bude vybavena pravomocí odebrat akreditaci jak producentům zemím nespĺňujícím podmínky etického obchodování s diamanty, tak zemím dovážejícím diamanty, pokud se prokáže, že byly zapojeny do dovozu ilegálních surových diamantů.³⁰

Kimberlejský proces prošel v tomto období výraznými proměnami, a to nejen co se týče samotné agendy, ale též počtu zapojených subjektů. Z hlediska podoby zastoupení jednotlivých stran tripartity totiž začaly působit dva protichůdné mechanismy, a sice slučování či naopak přibývání účastníků. Za diamantový průmysl nově vystupovala Světová diamantová rada, která do sebe zahrnula veškeré aktéry od těžby po prodej, tedy i ty subjekty, jež nebyly o potřebnosti a efektivitě Kimberlejského procesu příliš přesvědčeny (Bone, 2004: 136). Na straně druhé výrazně vzrostl počet účastnických států, a to především z důvodu vnějšího tlaku a dobrého image, nikoliv morálního přesvědčení. Jak poznamenává Bieri (2010: 67–69, 78–79, 93–94), vyšší koncentrace pragmaticky uvažujících členů výrazně zpomalila vývoj celého procesu. Do vyjednávání vstoupily země jako USA, Rusko a Čína, které odmítly podřídít své zájmy cílům iniciativy. V USA, kde byla silně upřednostňována liberalizace světové ekonomiky, musel diamantový průmysl paradoxně sám lobbovat za zavedení přísnějších opatření. Některé z nově přichozích zemí dále nebyly ochotny vyjednávat u jednoho stolu se zástupci občanské společnosti a uznat NGOs jako rovnocenné partnery. V říjnu 2001 se do vyjednávání zapojila ještě Evropská komise, která zastřešila veškeré členské státy EU, pro něž jakožto individuální vyjednavače nebylo již v iniciativě místo. Zatímco z pohledu NGOs se jednalo o jasně negativní změnu, kdy ztratily své důležité spojení (Velká Británie), z perspektivy celého procesu došlo k další harmonizaci vizí a ústupu separátních zájmů do pozadí.

Konec roku 2000 potvrdil mezinárodní uznání Kimberlejského procesu jakožto legitimního nástroje pro boj proti krvavým diamantům a rozvázání pout mezi diamanty a ozbrojenými konflikty. Valné shromáždění OSN přijalo rezoluci č. 55/56,

---

³⁰ World Federation of Diamond Bourses. *Resolutions and Recommendations* (<http://worlddiamondcouncil.org/download/2wdc/Nicky%20Oppenheimer,%20De%20Beers.pdf>, 23. 3. 2014).

v níž iniciativě explicitně vyjádřilo svou podporu a vyzvalo její členy, aby pokračovali ve své snaze vytvořit mezinárodně uplatňované certifikační schéma zajišťující transparentnost obchodů s diamanty. Valné shromáždění dále apelovalo na stávající členy procesu, aby otevřeli vyjednávací prostor pro co nejvíce aktérů a tímto ukotvili Kimberleyský certifikační systém v co nejširším měřítku. V jednom ze závěrečných odstavců rezoluce pak Valné shromáždění zdůraznilo potřebu pokračování úzké spolupráce mezi státy, diamantovým průmyslem a občanskou společností, čímž fakticky uznalo tripartitní iniciativu jako efektivní rámec pro řešení problematiky.³¹

Zpomalování procesu na přelomu let 2000 a 2001 vedlo k eskalaci frustrace mezi NGOs. Bieri (2010: 74–75) v tomto období upozorňuje na jejich zajímavé rozčlenění do dvou skupin, tzv. *insiders* a *outsiders*. Zatímco *insiders*, k nimž patřila Global Witness a PAC, se čím dál tím více sbližovali s ostatními aktéry iniciativy a soustředili se na technické detaily řešení problematiky, *outsiders* opírající se o známá jména jako Oxfam a Amnesty International nepolevovali v rozsáhlých informačních kampaních cílících na média a světovou veřejnost. V této fázi stagnace se značně projevil význam obou proudů. *Outsiders* v čele s Amnesty International, Oxfam USA a World Release spustili v den sv. Valentýna kampaň s názvem *The Campaign to Eliminate Conflict Diamonds*, která byla doprovázena demonstracemi a mediálními vizualizacemi negativních dopadů krvavých diamantů na africký kontinent.³² V kampani byly zneužity také reklamy De Beers, které byly proloženy obrázky zmrzačených obyvatel Sierry Leone. Tato nová protestní akce silně zasáhla představitele diamantového průmyslu, kteří se viděli blíže zákaznickému bojkotu diamantů než kdy dříve. Zatímco vztah diamantového průmyslu a NGOs působících mimo Kimberleyský proces začal být více než napjatý, na půdě Kimberleyského procesu se mezi průmyslem a participujícími NGOs vytvořilo neočekávané partnerství. Světová diamantová rada a angažované NGOs byly nuceny spojit své síly proti třetí

---

³¹ General Assembly of the United Nations. *Resolution Adopted by the General Assembly 55/56. The Role of Diamonds in Fueling Conflict: Breaking the Link Between the Illicit Transaction of Rough Diamonds and Armed Conflict as a Contribution to Prevention and Settlement of Conflicts* (http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/56&Lang=E, 23. 3. 2014).

³² Global Policy Forum. *US NGO's Initiative Valentine's Day Campaign* (<http://www.globalpolicy.org/component/content/article/182/33779.html>, 23. 3. 2014).

straně tripartitní spolupráce, jednotlivým státům. NGOs odvolávající se na morální zásady a WDC tlačena veřejnými kampaněmi a strachem z bojkotu svých produktů stály v opozici vůči zemím, které se nechtěly vzdát své suverenity ve prospěch nezávislého sankčního orgánu. Politické neshody mezi státy a jejich všeobecná neochota přijmout závazná pravidla svedly průmysl a NGOs dohromady za účelem vyvinutí jednotného tlaku k úspěšnému dokončení certifikačního systému (Bone, 2004: 136–137).

V únoru 2001 se uskutečnilo další setkání členů iniciativy, jehož se zúčastnilo 38 států, WDC a NGOs. Zde došlo poprvé k oficiálnímu použití názvu Kimberlejský proces a stanovení mezních termínů pro dopracování certifikačního systému. Zároveň se podařilo uzavřít první kapitoly vyjednávání týkající se podoby certifikátů, podoby národních legislativ upravujících problematiku konfliktních diamantů a především dobrovolného charakteru certifikačního systému.³³

Zatímco relativní stagnace iniciativy pokračovala i přes snahu průmyslu a NGOs i v dalších měsících roku 2001, klíčový impulz pro její překonání přišel zcela nečekaně z vnějšího prostředí v podobě teroristických útoků 11. září. USA, jeden z aktérů s poměrně ambivalentním postojem vůči celému procesu, byly událostí hluboce zasaženy a změnily svůj přístup k vyjednávání. Problém konfliktních diamantů prošel totiž opět novým procesem rámování, kdy byl propojen s financováním světových teroristických sítí. Ačkoliv se jednalo o značný odklon od původního náhledu na problém jakožto rozvojovou tematiku, jeho účinek významně proměnil motivace mnoha aktérů z řad států a rozpohyboval iniciativu opět kupředu (Bieri, 2010: 77–78).

4.3 Fáze ztotožnění se – změna motivací aktérů?

Ačkoliv jsme první náznaky ztotožnění se diamantového průmyslu s projednávanými normami mohli pozorovat již v průběhu roku 2000, k jeho definitivnímu potvrzení došlo až o dva roky později. V březnu 2002 proběhlo druhé

---

³³ Diamond Facts. *Timeline of the Kimberley Process* (http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf, 23. 3. 2014).

setkání WDC, na němž byl jednomyslně přijat Systém záruk doplňující Kimberleyské certifikační schéma. Zatímco schéma cílilo v první řadě na těžaře, producenty, exportéry a importéry, Systém záruk zaváděl závazná pravidla pro zpracovatele diamantů a prodejce diamantových výrobků. Každá faktura vydaná jednotlivými články obchodního řetězce musela být doprovázena prohlášením o nekonfliktním původu diamantů v souladu s rezolucemi OSN. Faktury bylo dále nutné archivovat po dobu pěti let a předložit příslušným úřadům při náátkových kontrolách. V případě porušení těchto podmínek mohl být subjekt vyloučen z obchodování.³⁴ Setkání se zároveň stalo konečným potvrzením nové role diamantového průmyslu, který se změnil v aktivního aktéra na poli etického obchodování a korporátní společenské odpovědnosti. Nicky Oppenheimer, předseda skupiny De Beers, ve svém proslovu k účastníkům setkání uvedl, že diamantový průmysl musí pokračovat ve své snaze o zavedení globálního certifikačního systému nejen kvůli zachování dobré pověsti diamantového průmyslu a jeho produktů, ale především kvůli svým morálním závazkům a správnosti myšlenky celé iniciativy.³⁵

Po několika dalších schůzkách, během nichž se řešily především záležitosti technického rázu, byl uspořádán mítink ve švýcarském Interlaken, kde došlo k podpisu Kimberleyského certifikačního schématu s platností od 1. ledna 2003. K implementaci se zavázalo celkem 37 států v roli přímých účastníků na straně jedné a NGOs spolu s diamantovým průmyslem zastoupeným WDC v roli pozorovatelů na straně druhé.³⁶ Certifikační schéma stanovilo minimální požadavky ohledně chování participujících států a představilo konkrétní opatření, jež měla pomoci zpřůhlednit obchodování s diamanty. Vytěžené diamanty musí být nově převezeny do příslušných vládních úřadů, které jsou pověřené provedením inspekce původu nerostů, vypracováním příslušné dokumentace a zapečetím diamantů v kontejnerech

---

³⁴ Diamond Facts. *Eliminating Conflict Diamonds* (http://www.diamondfacts.org/index.php?option=com_content&view=article&id=130&Itemid=168&lang=en, 23. 3. 2014).

³⁵ World Diamond Council. *World Diamond Council 2nd Annual Meeting, Milan, March 12-13 2002. Nicky Oppenheimer – Self Regulation: The Diamond Industry and the Demands of the 21st Century* (<http://worlddiamondcouncil.org/download/2wdc/Nicky%20Oppenheimer,%20De%20Beers.pdf>, 23. 3. 2014).

³⁶ Diamond Facts. *Timeline of the Kimberley Process* (http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf, 23. 3. 2014).

určených pro přepravu do dovozních států, jež musí být vedeny jako členové Kimberleyského procesu. Při dovozu do daného státu projde zásilka celní kontrolou ve specializovaných úřadech, které ověří dokumentaci a obsah zásilek. V případě jakýchkoliv nesrovnalostí může být dovezené zboží zabaveno příslušným úřadem a vyloučeno z dalších obchodních operací. Po importu spadají diamantové zásilky pod Systém záruk, který sleduje cestu diamantů přes jednotlivé články obchodního řetězce ke konečným spotřebitelům. Certifikační schéma dále zakotvilo povinnost států sdílet veškeré informace o produkci, importu a exportu diamantů a národní legislativě upravující obchodování s diamanty. Zároveň participující státy zavázalo k přijetí systému licencí udělovaných velkým i malým těžebním společnostem, prodejcům, exportérům i importérům diamantů.³⁷ Vzhledem k výše uvedenému je poměrně jasné, že i když certifikační schéma vzniklo pouze jako dobrovolná dohoda, bez dodržování daných závazků není pro státy možné zúčastnit se obchodu s diamanty. Splnění minimálních standardů se *de facto* stalo vstupenkou na světový diamantový trh (Smillie, 2005: 4).

Schéma bylo vytvořeno jako decentralizovaný certifikační systém bez jednotného rozpočtu, nadřízeného exekutivního orgánu či společného sekretariátu. Systém je řízen na základě rotačního principu předsednictví mezi jednotlivými participujícími státy. Členové (státy) a pozorovatelé (NGOs a diamantový průmysl) se setkávají dvakrát ročně na plenárních schůzích³⁸, přičemž záležitosti praktického rázu jsou řešeny v rámci pracovních skupin a komisí, které garantují rovnocenný statut účastníků a pozorovatelů. Trvalé i *ad hoc* pracovní skupiny a komise zodpovědné za klíčová rozhodnutí v rámci celého procesu se skládají přibližně z deseti členů, v nichž jsou zastoupeny jak státy, tak diamantový průmysl a NGOs.³⁹

Míra dobrovolného podřízení se pravidlům a jejich dodržování byla mezi jednotlivými stranami tripartity již od počátku velmi rozdílná. Zatímco NGOs chápaly certifikační schéma jako realizaci morálních závazků a etických hodnot, diamantový

---

³⁷ Kimberley Process. *Kimberley Process Certification Scheme* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/kpcs-core-document>, 23. 3. 2014).

³⁸ Kimberley Process. *About – KP Basics* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/about>, 23. 3. 2014).

³⁹ Kimberley Process. *Working Groups* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/working-groups>, 23. 3. 2014).

průmysl se ke ztotožnění se s certifikačním režimem propracovával postupně, přičemž jeho hlavní motivací byla bezesporu ochrana pozitivní image diamantových výrobků a dobrého jména diamantového průmyslu jako takového. Zároveň je však velmi pravděpodobné, že s prohlubováním tripartitní spolupráce a zvyšující se informovaností zástupců průmyslu o spojitosti diamantů s konfliktní tematikou došlo u některých průmyslových představitelů k přijetí podobných morálních závazků a hodnot jako v případě NGOs. Nejproblematictější tripartitní stranu představovaly samotné účastnické státy, u nichž byl zřetelný velmi nejednotný a často až vlažný postoj vůči implementaci norem a jejich dodržování. Neochota účastnických států se nejvýrazněji projevila ve dvou klíčových rovinách, a to absenci společného rozpočtu a efektivních kontrolních mechanismů. První problém byl vyřešen gentlemanskou dohodou mezi státy, které se zavázaly dobrovolně přispívat na činnost Kimberleyského procesu s přihlédnutím ke své aktivitě v pracovních skupinách a případnému předsednictví celému režimu (Bieri, 2010: 106). Druhý, daleko palčivější problém spočíval v odmítnutí mnohých států v čele s Izraelem a Austrálií podřídit se pravidelným monitorovacím kontrolám, jež by mohly uvrhnout výdělečný diamantový obchod pod tlak NGOs. V tomto momentu nicméně sehrály roli donucovacích sil Evropská komise a JAR, které se v souladu s principem *good governance* rozhodly podpořit systém dobrovolných vzájemných kontrol vyžádaných jednotlivými participujícími státy na znamení jejich ochoty prokázat konformitu se systémem a potvrdit svůj statut *good citizen*. Monitorovací pracovní skupina byla okamžitě po svém vzniku pozvána do několika států, jež se snažily sloužit jako modelové příklady pro ostatní účastníky. Tito členové svým chováním zakotvili nový neformální standard, který bylo velmi těžké ignorovat, díky čemuž se do „dobrovolných“ monitorovacích kontrol zapojila většina participujících států. Klíčová úloha států byla záhy doplněna o účast NGOs a diamantového průmyslu, jejichž zástupci si společně vymohli pevné pozice v Monitorovací pracovní skupině a jednotlivých terénních kontrolách, za něž nicméně sami nesli veškeré náklady. Na základě vlastního pozorování pak mohli později vznést dokonce požadavek

na prošetření konkrétních obchodních praktik účastnických států a iniciovat *ad hoc* kontroly (Smillie, 2005: 4–5).

Ačkoliv poslední fáze spočívala z velké části na bedrech jednotlivých států, na něž dopadl hlavní podíl opatření přijatých v rámci Kimberleyského certifikačního schématu, diamantový průmysl a NGOs se nevzdaly své aktivní role a bránily dříve zakotvený rovnocenný statut. Souhrou okolností byly navíc donuceny vytvořit velmi zvláštní druh partnerství opřený o směs sdílených hodnot a cílů, strachu z reakcí okolí a potřebu potvrzení vlastní legitimacy.

4.4 Účinnost Kimberleyského certifikačního schématu

Všeobecný entuziasmus doprovázející první měsíce po vzniku Kimberleyského certifikačního schématu narazil s postupem času na množství překážek, jež opakovaně prověřovaly slabiny systému. Na jedné straně stálo úspěšně se rozvíjející partnerství mezi NGOs (PAC a Global Witness) a diamantovým průmyslem (De Beers, Rapaport Group), které dokázaly najít společnou řeč při inkorporování nových významových rámců do problematiky těžby diamantů.⁴⁰ Nová rozvojově směřovaná iniciativa Diamond Development Initiative, následující model Kimberleyského procesu ve smyslu tripartitního uspořádání participujících aktérů, se po roce 2003 snažila řešit otázky týkající se životních a pracovních podmínek horníků, environmentálních dopadů těžby diamantů, dětské práce či socioekonomického rozvoje diamantových regionů.⁴¹ Z opačného pohledu se flexibilně vytvořený certifikační systém dostával čím dál tím více do područí politických zájmů, jimiž podmíněná rozhodnutí vzdalovala Kimberleyský proces od svých cílů. První zklamání zažili někteří členové procesu na mítinku v Moskvě, kde byla projednávána situace v Pobřeží Slonoviny. Global Witness s odvoláním na svůj terénní výzkum v regionech držených skupinami rebelů vnesla požadavek na vyslání *ad hoc* monitorovací mise, která měla prošetřit spojitost mezi ilegální těžbou diamantů a financováním konfliktu. Diamanty vytěžené rebely

---

⁴⁰ Diamond Development Initiative. *History & Legal Status* (<http://www.ddiglobal.org/pages/history.php>, 25. 3. 2014).

⁴¹ De Beers. *Living Up to Diamonds. Report to Stakeholders 2005/6* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_984/cf_5/2006_Report_to_Society.PDF, 25. 3. 2014).

měly být skrze prostředníky sídlící v sousedním Mali, Guiney a Ghaně údajně přepravovány do belgických Antverp. Vzhledem k faktu, že Mali nepatřilo k členským státům Kimberleyského procesu, nebyla Global Witness schopná uvést konkrétní hodnoty provedených obchodních operací.⁴² Nedostatek předložených důkazů nicméně NGO nijak nebránil v kritice diamantového průmyslu a především pak WDC za velmi laxní přístup k problematice. WDC byla prvotně pověřena distribucí informací mezi co nejširší škálu tržních subjektů za účelem podchyzení diamantů nejistého původu. Jak však Global Witness poznamenala, WDC nevyvinula žádnou aktivitu pro zvýšení informovanosti ostatních aktérů, čímž zpochybnila svou ochotu spolupracovat na zlepšování funkčnosti systému.⁴³ Plenární shromáždění Kimberleyského procesu navzdory všem těmto faktům požadavek NGO zamítlo a vyzvalo pouze ke spolupráci účastnických států s OSN a jejími orgány a zvýšené pozornosti při provádění interních kontrol.⁴⁴

Druhá krize, která silně zatřásla základy certifikačního schématu, se objevila v souvislosti s Brazílií. Vyšetřování PAC prokázalo napojení země na mezinárodní síť pašeráků, kteří vyváželi ilegálně získané diamanty do ostatních členských států, kde nerosty opatřili tamějším potvrzením původu. V případě Brazílie byl však odhalen další, mnohem závažnější prohřešek vůči minimálním standardům, a sice falšování certifikačních listin oficiálními brazilskými autoritami, ignorování těžebních kapacit jednotlivých diamantových nalezišť a prodej diamantů pocházejících ze zdrojů fiktivních těžebních společností. Hodnotící zprávy obvinily brazilskou vládu z disrespektu vůči specifikům brazilského diamantového těžářství, jež je závislé

---

⁴² Global Witness. *Making it Work. Why the Kimberley Process Must Do More to Stop Conflict Diamonds* (http://www.globalwitness.org/sites/default/files/import/GW_Making_it_work.pdf, 27. 3. 2014).

⁴³ Global Witness. *Open Statement to UN Security Council on Sanctions on Diamonds from Côte d'Ivoire* (<http://www.globalwitness.org/library/open-statement-un-security-council-sanctions-diamonds-cote-d039ivoire>, 24. 3. 2014).

⁴⁴ Kimberley Process. *Resolution Adopted by the Kimberley Process Plenary Meeting, Moscow, 15-17 November 2005, on the subject of illicit diamond production in Côte d'Ivoire* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/2005-administrative-decision-moscow-resolution-cote-divoirecompendium>, 24. 3. 2014).

na hornících operujících lokálně bez státního povolení, a nevytvoření potřebného právního rámce pro tamější diamantový průmysl.⁴⁵

V roce 2006 vydala PAC hodnotící zprávu s názvem *Killing Kimberley? Conflict Diamonds and Paper Tigers*, jejíž vyznění bylo vůči Kimberleyského procesu více než kritické. Zpočátku sice NGO vyzdvihla zásluhy systému v podobě snížení podílu konfliktních diamantů na celkovém objemu diamantového obchodu a schválení vyloučení DRK z procesu kvůli podezřelému původu konžských diamantů, stejně tak nicméně poukázala na snižující se akceschopnost iniciativy a zpolitizování celé problematiky. NGO vyjádřila své nespokojení s průběhem některých monitorovacích misí, které podle jejího názoru neadekvátně zhodnotily podezřelé případy porušování pravidel Kimberleyského procesu. Druhý bod kritiky se týkal přetrvávajícího dobrovolného statutu těchto kontrol, čehož zneužily Venezuela, Chorvatsko a Indonésie, které pověřené kontrolory do své země vůbec nepozvaly. PAC dále systému vytkla absenci rozpočtu nutícího členy pracovních skupin, komisí a kontrolních misí hradit si veškeré náklady vzniklé s výkonem funkce, což neúměrně zatěžovalo především zástupce občanské společnosti. Jako další významnou slabinu PAC identifikovala neochotu států poskytovat kompletní údaje o těžbě, exportech a importech diamantů, popřípadě nedodržování termínů dodání těchto informací, a to ať už s ohledem na politické zájmy, tak z důvodu nedostatku personálních či materiálních kapacit. Původním cílem Kimberleyského procesu bylo zhotovení komplexní databáze zachycující veškeré uskutečněné diamantové obchody, participující státy však odmítly dát svolení k její publikaci na internetu, což značně snížilo její účelnost. Závěr hodnotící zprávy byl laděný velmi pesimisticky, neboť přiznal, že slabiny iniciativy nelze překonat vzhledem k chybějícím donucovacím mechanismům. Úspěch Kimberleyského procesu je dle mínění NGO silně závislý na podpoře států a jejich ochotě implementovat a vynucovat pravidla týkající se diamantového obchodování. Roli diamantového průmyslu vidí PAC velmi nejasně.

---

⁴⁵ Diamond Development Initiative. *The Failure of Good Intentions* (http://www.ddiglobal.org/login/Upload/brazil%20report%20_final_electronic%20version.pdf, 24. 3. 2014); Diamond Development Initiative. *Fugitives and Phantoms: The Diamond Exporters of Brazil* (<http://www.ddiglobal.org/login/Upload/fugitives%20and%20phantoms-web-final.pdf>, 24. 3. 2014).

Na jedné straně uvítala jakékoliv dobrovolné průmyslové iniciativy, na straně druhé upozornila, že je vzhledem k roztříštěnosti tržních subjektů v diamantovém průmyslu nelze považovat za trvalé řešení.⁴⁶

V roce 2006 zveřejnila PAC novou zprávu nazvanou *The Lost World: Diamond Mining and Smuggling in Venezuela* vyvolávající dojem naprosté nefunkčnosti Kimberleyského procesu. Venezuela vzbudila pozornost NGO poté, co v lednu 2005 přestala zcela udělovat kimberleyské certifikáty, což by signalizovalo nulovou diamantovou produkci. V tomto případě byl ale opak pravdou, neboť přes 90 % venezuelských diamantů bylo ihned pašováno do sousední Guyany, odkud byly dále vyváženy do světových obchodních center. Vyšetřování PAC prokázalo, že ačkoliv byla produkce diamantů v obou zemích *de facto* neměnná, oficiálně venezuelská těžba poklesla o téměř 300 tisíc karátů, tedy stejnou cifru, o niž naopak oficiálně vzrostla produkce v Guyaně. PAC dále odhalila laxnost venezuelské vlády při implementaci kimberleyských standardů, když na řešení problematiky ilegálního obchodu s diamanty vyčlenila pouze jednoho státního zaměstnance. Největší skandál se pak týkal samotného ministerstva průmyslu, jehož restrukturalizace a změna názvu zapříčinily pozbytí platnosti zákona opravňujícího úřad k vydávání kimberleyských certifikátů, což venezuelská vláda neřešila po řadu měsíců.⁴⁷

Brzy po vydání zprávy bylo v Botswaně uspořádáno plenární zasedání s úkolem zhodnotit dosavadní činnost Kimberleyského procesu. Setkání se snažilo především reagovat na předešlé neúspěchy, jež zprofanovaly existenci celé iniciativy. S tímto cílem korespondovalo i vyjádření De Beers v její výroční zprávě, v níž ocenila aktivity NGOs a podpořila jejich požadavky na zpřísnění certifikačního systému. Skupina dále veřejně oznámila své rozhodnutí pravidelně se podrobovat externím auditům zkoumajícím míru dodržování kimberleyských závazků.⁴⁸ Motivem k nalezení cesty

---

⁴⁶ Center for International Governance Inovation Campus Library. *Killing Kimberley? Conflict Diamonds and Paper Tigers* (<http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/26087/1/Killing%20Kimberley%20Conflict%20Diamonds%20and%20Paper%20Tigers.pdf?1>, 26. 3. 2014).

⁴⁷ Diamond Development Initiative. *The Lost World. Diamond Mining and Smuggling in Venezuela* (http://www.ddiglobal.org/login/Upload/16_theLostWorld_nov2006.pdf, 27. 3. 2014).

⁴⁸ De Beers. *Living Up to Diamonds. Report to Stakeholders 2005/6* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_984/cf_5/2006_Report_to_Society.PDF, 25. 3. 2014).

z probíhající stagnace bylo i uvedení filmu *Blood Diamonds* zachycujícího problematiku krvavých diamantů v souvislosti s občanskou válkou v Sieře Leone. Film znovu přizivil obavy diamantového průmyslu z potenciálního bojkotu diamantových produktů, čímž ho opět donutil ke zvýšené aktivitě v rámci rozvoje iniciativy a nátlaku na participující státy k přijetí přísnějších opatření (Bieri, 2010: 164–165). WDC dokonce sama požádala o povolení k publikování komplexních statistik týkajících se těžby, prodeje a nákupů. Mítink v Gaboroně díky těmto faktům nabyl zásadního významu z hlediska schválení návrhů posilujících akceschopnost a efektivitu sankčního a kontrolního mechanismu. Členové i pozorovatelé vyjádřili jednomyslný souhlas se zpřísněním dohledu nad státy a diamantovým průmyslem, rozšířením škály sankčních mechanismů a zakotvení možnosti vyloučení členského státu z procesu v případě opakovaného porušení standardů. Díky vnějšímu tlaku vzrostla motivace států k prodiskutování finančních otázek, problematiky sběru dat a jejich publikování a zahájení dalšího kola monitorovacích misí.⁴⁹

V roce 2009 publikovala PAC dosud nejkritičtější zprávu vůči Kimberleyskému procesu, v níž analyzovala problematiku diamantovou produkci v Zimbabwe. Mugabeho vláda využila diamantové horečky, jež propukla po objevení bohatých nalezišť diamantů v dolech Marange, pro čerpání financí potřebných k udržení režimu. Hlavní problém Zimbabwe se však netýkal primárně obcházení kimberleyských pravidel, ale porušování lidských práv. Mugabeho režim internoval do oblasti Marange své zajatce, kteří zde byli drženi v nehumánních životních podmínkách za účelem těžby. Vězni byli velmi často napadáni policejními a vojenskými jednotkami zimbabwské vlády vykonávajícími v nalezištích pravidelné čistky, jejichž výsledkem byly stovky mrtvých. PAC společně s dalšími NGOs tlačila na Kimberleyský proces, aby zaujal nesmlouvavý postoj vůči počínání Mugabeho režimu. Členové iniciativy však oponovali, že lidská práva nespádají do agendy Kimberleyského procesu, čímž není iniciativa oprávněna podniknout jakoukoliv akci.⁵⁰ NGOs našly v tomto případě

---

⁴⁹ Kimberley Process. *Kimberley Process Plenary. November 6-9 2006. Gaborone, Botswana. Final Communique* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/2006-final-communicue-plenary-gaborone-botswana-compendium>, 27. 3. 2014).

⁵⁰ Partnership Africa Canada. *Zimbabwe, Diamonds and the Wrong Side of History* (http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/18_Zimbabwe-Diamonds_March09-Eng.pdf, 27. 3. 2014).

podporu i u představitelů diamantového průmyslu. Prezident WDC ve svém projevu na mítinku v Kinshase zdůraznil, že jádrem Kimberleyského procesu je ochrana integrity člověka a jeho práv, nikoliv politických zájmů. Prezident Izhakoff apeloval na všechny účastníky systému ke sjednocení postojů a navrácení společenské hodnoty diamantů.⁵¹ K opatrné kritice se uchýlila i skupina De Beers, která hned v několika výročních zprávách uznala limity iniciativy a vyjádřila svůj nesouhlas se zavíráním očí před existujícími problémy spojené s Venezuelou a Pobřežím slonoviny. V případě Zimbabwe dokonce korporace vyzvala tamější vládu k dobrovolnému pozastavení svého členství v iniciativě.⁵² Participující státy, jmenovitě pak JAR, Namibie, Rusko, Tanzanie a DRK, však pochopení pro lidská práva nenalezly, neboť odmítly přijetí jakýchkoliv opatření vůči Mugabeho režimu a zamítly návrh NGOs na vyloučení Zimbabwe z Kimberleyského procesu (Bieri, 2010: 180).

Série neúspěchů Kimberleyského procesu odradila některé členy občanské společnosti od další participace na iniciativě. Své osobní účasti se nejprve zřekl člen PAC Ian Smillie s odvoláním na fakt, že Kimberleyský proces se odcizil svým cílům a není schopný efektivně řešit problematiku konfliktních diamantů a porušování lidských práv (Even-Zohar, 2009: nestránkováno). V roce 2011 ztratila trpělivost i samotná Global Witness, jež se rozhodla iniciativu opustit vyčítajíc jí též nedostatečnou aktivitu při konfrontaci s porušováním lidských práv a etických norem.⁵³ WDC i De Beers shodně vyjádřily značné politování nad tímto rozhodnutím, které mělo podle jejich názoru velmi kontraproduktivní efekt na celou iniciativu.⁵⁴

---

⁵¹ World Diamond Council. *Kimberley Process Is About Humanity Not Politics, WDC President Tells Meeting in Kinshasa* (<http://www.worlddiamondcouncil.org/index.php/news/217-kimberley-process-intercessional-meeting-2011-kinshasa-drc>, 8. 4. 2014).

⁵² De Beers. *Report to Society 2008* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_981/cf_5/2008_Report_to_Society.PDF, 8. 4. 2014); De Beers. *Report to Society 2009* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_976/cf_5/2009_Report_to_Society.PDF, 8. 4. 2014).

⁵³ Global Witness. *Why We Are Leaving the Kimberley Process – A Message from Global Witness Founding Director Charmian Gooch* (<http://www.globalwitness.org/library/why-we-are-leaving-kimberley-process-message-global-witness-founding-director-charmian-gooch>, 29. 3. 2014).

⁵⁴ De Beers. *Report to Society 2011* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_1874/cf_5/De_Beers_RTS_single_pages.PDF, 8. 4. 2014); World Diamond Council. *World Diamond Council Regret at Decision by Global Witness to Leave Kimberley Process* (<http://www.worlddiamondcouncil.org/index.php/news/210-world-diamond-council-expresses-regret-at-decision-by-global-witness-to-leave-kimberley-process>, 8. 4. 2014).

Koho bychom tedy měli označit za viníka nefunkčnosti Kimberleyského procesu? Dle vyjádření a hodnotících zpráv NGOs lze uvažovat především o státech, jejichž neochota odhodlat se k implementaci přísných norem a dozoru nad jejich dodržováním brzdila rozvoj celé iniciativy. Na druhou stranu je nutné přiznat, že úspěšnost procesu byla na vůli států naprosto závislá, neboť na jejich bedrech spočívala většina úkolů. Diamantový průmysl z účasti na iniciativě především těžil, když výměnou za prokázání oddanosti principům korporátní společenské odpovědnosti získal mocnou marketingovou zbraň v podobě označení *good citizen*. Jeho statut pozorovatele mu nicméně zaručoval určitou ochranu před kritikou v případě neúspěchu iniciativy.

5 EITI⁵⁵

V 90. letech se akademická sféra začala intenzivněji zabývat spojitostí mezi přírodními zdroji států a jejich ekonomickou a politickou situací, přičemž si povšimla velmi znepokojivého jevu, a sice korelace mezi přírodním bohatstvím a nestabilitou v ekonomické a politické sféře. Z ekonomického hlediska doprovází přírodní bohatství hned několik negativních jevů. Zaprvé, státy mají tendenci koncentrovat své produkční kapacity především do odvětví těžby surovin, které na jednu stranu není příliš nákladné, na straně druhé má omezenou finanční výnosnost. V souvislosti s prominentním postavením přírodních zdrojů v zemi je pak ostatním hospodářským odvětvím často odčerpávána potřebná investiční podpora, jejíž absence zapříčiní nekonkurenceschopnost téměř celého hospodářství a závislost státu na příjmech z těžby surovin. Zadruhé, vzhledem k nestabilitě cen surovin na světových trzích čelí státy závislé na primárním sektoru neustálému riziku prudkého poklesu příjmů, z nichž je financována valná většina veřejných statků a služeb. Zatřetí, export surovin podněcuje posilování měny, čímž znevýhodňuje vývoz produktů z ostatních odvětví a oslabuje hospodářskou diverzifikaci země. Zpravidla jediné uplatňované řešení pak

---

⁵⁵ Přestože jsme si vědomi, že v iniciativě působí jak těžební, tak netěžební nadnárodní korporace, v kapitole se zaměříme primárně na těžební nadnárodní korporace, které se dále specializují na těžbu ropy a zemního plynu. Pro toto výzkumné zúžení jsme se rozhodli na základě faktu, že ropa a zemní plyn patří k nejvýznamnějším surovinám, po nichž je navíc vysoká poptávka na světových trzích. Společnosti těžící ropu a zemní plyn pak v rámci EITI představují strategické hráče se silným vlivem na fungování iniciativy.

spočívá v přijetí protekcionistických opatření a zavedení finančních transferů z těžby surovin do ostatních oblastí, čímž je závislost země na příjmech z dané suroviny ještě více prohloubena (Karl, 2005: 22–23).

Prokletí přírodních zdrojů však nezpůsobuje škody jen ve sféře ekonomické, ale dle výzkumů ovlivňuje silně i politické nastavení. Státy, v nichž funguje zodpovědný politický systém, dokážou vytěžit pro své občany z přírodních zdrojů maximální užitek (křivka NA). V tomto případě můžeme hovořit o závislosti sociální hodnoty přírodních zdrojů na kvalitě politického systému. V souvislosti s přírodním bohatstvím nicméně funguje ještě druhý mechanismus, a sice závislost kvality politického systému na velikosti nerostného bohatství. Jak ukazuje křivka PS, čím je stát obdařenější přírodními surovinami, tím větší má sklon sklouznout k nezodpovědnému stylu vládnutí.

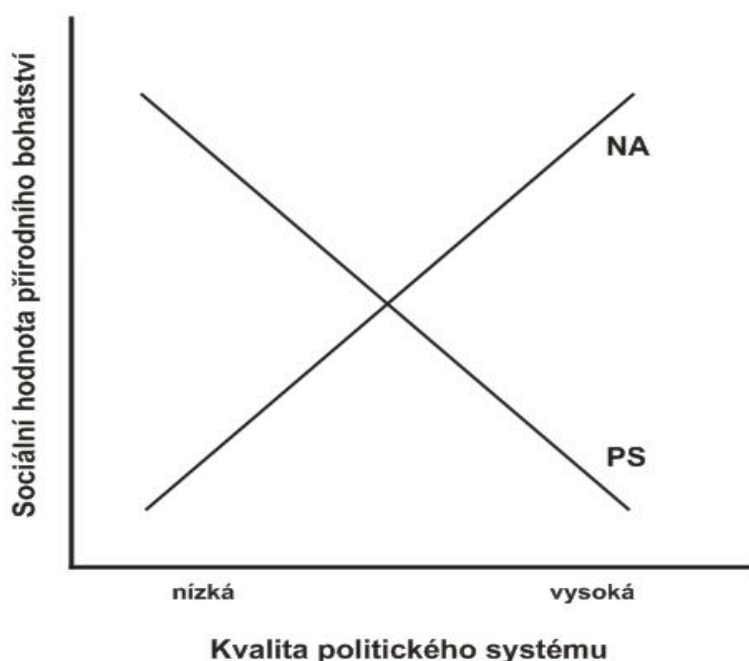

Schéma 5: Vztah mezi politickým systémem a přírodním bohatstvím

Zdroj: Collier (2010: 1107).

Velké přírodní bohatství má tendenci korumpovat vlády jednotlivých států, které často nemají kapacity k uhlídání obrovského toku financí od těžebních společností směrem ke státní sféře. Korupce a rozvírání sociálních nůžek může

následně oslabit jak autoritu, tak legitimitu samotných vlád. S ohledem na vládní autoritu je jednoznačně rizikovým faktorem dostupnost surovin a náročnost jejich těžby. V případech, kdy je možné suroviny získávat bez použití složitějších technologií, bývá teritoriální nadvláda zpochybňována aktivitami rebelských, kriminálních či secesionistických skupin, proti nimž není centrální vláda schopná efektivně zakročit. Co se týče legitimacy, vlády, které nedokážou zajistit potřebný ekonomický růst a blahobyt obyvatel, zpravidla upouštějí od financování veřejných programů podporujících vzdělávání, zaměstnanost či zdravotní péči, čímž ztrácí důvěru občanů. Frustrovaní obyvatelé jsou navíc z důvodu ekonomického nezdaru mnohem náchylnější k radikálnějším řešením a nezdávka tak vzniká sociální konflikt ve společnosti, jenž může přerůst až v konflikt ozbrojený. Bohatství plynoucí z přírodních zdrojů nakonec zbavuje vlády kompletně zodpovědnosti před vlastními občany a mění celkové rysy politického systému. Politici jsou schopni pomocí uplácení dobrovolně či nedobrovolně umlčet své oponenty, čímž si zajišťují pevnou půdu pro další sebeobohacování a udržení zkorumpovaného režimu při životě (Ross, 2003: 24–27).

5.1 Proces *agenda-setting* – tematická roztržitost

Díky akademikům jako Jeffrey Sachs, John Stiglitz, Terry Lynn Karl či Paul Collier se od přelomu tisíciletí začaly nevládní a mezinárodní organizace zabývat problematikou přírodních zdrojů z hlediska jejich přínosů lokálnímu obyvatelstvu. Popularita tématu stoupala i vlivem mediální pozornosti věnované Kimberlejskému procesu, který v globální diskuzi nastolil otázku negativních externalit přírodního bohatství. Zatímco Kimberlejský proces se však soustředil zejména na zprůhlednění obchodů s diamanty kvůli jejich spojitosti s financováním občanských válek, v nichž trpělo civilní obyvatelstvo, kampaně a iniciativy upozorňující na netransparentnost v rámci těžby ostatních nerostných surovin braly v potaz spíše kontext chudoby, nízké životní úrovně obyvatel a zkorumpovanosti vlád.

V prosinci 1999 publikovala NGO Global Witness zprávu s názvem *A Crude Awakening* rozebírající postavení těžebního odvětví v Angole. Zpráva svým

zaměřením sice částečně navazovala na předešlou analýzu *A Rough Trade*, ale primárně se soustředila na téma netransparentnosti finančních toků pramenících z těžby ropy na angolském území. NGO upozornila, že zatímco těžářství je v Angole na strmém vzestupu, ostatní odvětví angolského hospodářství zaznamenávají znatelný úpadek, což vede ke zhoršení životní úrovně obyvatel. Z těžby ropy navíc dle výzkumu neprofitovala celá společnost, ale jen malá skupina politických elit kolem prezidenta dos Santose, která byla zodpovědná za udělování licencí společností jako Chevron, Exxon, Elf a British Petrol. Společnosti angolské vládě neposkytovaly finance jen skrze oficiální cesty ve formě daní či licenčních poplatků, ale zejména prostřednictvím tzv. bonusů vyplácených tajně politickým špičkám. Osud příjmů angolské vlády již těžební společnosti nijak zvláště nezajímaly, neboť se dle jejich slov jednalo již o exkluzivní sféru angolské národní suverenity. Jedinou výjimku zde představovala korporace British Petrol, jejíž riskmanagementové oddělení vyjádřilo obavy o reputaci společnosti s ohledem na zneužívání příjmů plynoucích ze vzájemných kontraktů s angolskou vládou.

Global Witness dále analyzovala úlohu ropy v angolském hospodářství, přičemž došla k závěru, že surovina tvořila 70–90 % příjmů angolské vlády, které byly obratem utráceny za vojenské vybavení a výplaty vojákům. Ropa byla dále využívána jako záruka mezinárodním věřitelům za angolské půjčky určené na pokrytí válečných výdajů, čímž byla potlačena její hlavní funkce jakožto potenciálního zdroje financování veřejných programů pro obyvatelstvo.

Výdaje	1993	1994	1995	1996	1997
Všeobecné veřejné služby	18,40	21,40	19,20	13,90	17,70
Obrana a veřejný pořádek	24,60	33,70	31,40	35,00	36,30
Mírový proces	00,00	00,10	00,50	00,80	00,60
Vzdělávání	07,20	02,80	05,10	04,60	04,90
Zdravotnictví	05,80	03,80	05,70	03,00	03,10
Sociální zabezpečení	07,90	02,20	03,10	02,10	05,30
Hospodářské výdaje a služby	04,90	02,50	06,60	08,50	08,70
Úroky	19,00	19,70	18,90	21,00	09,90
Ostatní	12,10	13,70	09,40	11,00	13,50

Tabulka 5: Struktura výdajů angolské vlády v období 1993–1997 (v %)

Zdroj: International Monetary Fund. *Angola: Statistical Annex 1999* (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/1999/cr9925.pdf>, 8. 4. 2014).

NGO vyzvala jak korporace, tak angolskou vládu k publikování všech svých příjmů a výdajů souvisejících s těžbou ropy na angolském území, a to za účelem zastavení korupce a rozkrádání nerostného bohatství státu.⁵⁶

Zpráva Global Witness si původně vytyčila dva klíčové adresáty, a to angolskou vládu a ropné společnosti. Zatímco vláda byla ostře kritizována kvůli bující korupci, klientelismu a neochotě reformovat právní prostředí, těžební společnosti obviněné z pokrytectví a uplácení byly označeny jen za částečné viníky. NGO ve své analýze totiž explicitně uznala, že korporace sice nemohou nést vinu za způsob, jakým angolská vláda nakládá se získanými finančními prostředky, nicméně mají potenciál zlepšit situaci.

Účinek zveřejněného výzkumu se nejvíce projevil na půdě občanské společnosti, když inspiroval NGOs Oxfam America, Human Rights Watch či Save the Children UK k inkorporování tématu prokletí přírodních zdrojů do své agendy. Od roku 2000 se začaly množit analýzy případových studií DRK, Nigérie, Súdánu, Barmy, Filipín, Ekvádoru, Guatemaly, Indie, Zambie, Indonésie či Ghany, které zachycovaly negativní dopady přírodního bohatství zemí na životní úroveň

⁵⁶ Global Witness. *A Crude Awakening: The Role of the Oil and Banking Industries in Angola's Civil War and the Plunder of State Assets* (<http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/A%20Crude%20Awakening.pdf>, 5. 4. 2014).

obyvatelstva zapříčiněné neoficiálními konexemi mezi těžaři a vládními autoritami či nezodpovědností politiků při přerozdělování příjmů z přírodního bohatství.⁵⁷ Zpráva *A Crude Awakening* se tímto způsobem stala úvodním projevem v rámci diskuze o dosud opomíjeném problému.

Úspěch zprávy byl současně významně posílen v kontextu aktivity OSN na poli uplatňování etických principů v soukromém sektoru. V červenci 2000 oznámil generální tajemník Kofi Annan vznik iniciativy Global Compact apelující na přijetí pravidel trvale udržitelného rozvoje a sociální zodpovědnosti podnikatelských subjektů. Global Compact se fakticky stala modelovým příkladem tripartitní spolupráce v rámci problematiky, když zaštitila zástupce soukromého sektoru, vlád, občanské společnosti a odborových organizací. Její hlavní funkce spočívala v podpoře naplnění Miléniových rozvojových cílů pod hlavičkou OSN a zároveň tzv. Deseti principů přijatých na základě konsensu participujících aktérů.⁵⁸ Principy požadovaly po soukromém sektoru dodržování lidských práv v souladu s Mezinárodní deklarací lidských práv, eliminaci nucené práce, dětské práce a diskriminace v zaměstnání, ohled na životní prostředí prostřednictvím přijetí nezbytných environmentálních opatření a podporu boje proti korupci.⁵⁹ Iniciativa fakticky zasadila debatu o využitelnosti přírodního bohatství do širšího významového rámce globální korporátní společenské odpovědnosti.

Záhy po spuštění Global Compact uspořádal britský ministr zahraničních věcí Peter Hain schůzku s Global Witness a Transparency International UK jakožto zástupci občanské společnosti a British Petrol, Shell a Statoil jakožto představiteli těžebních společností působících v Angole. Hlavním tématem setkání byly vztahy těžebního průmyslu s angolskou vládou a potenciální cesty k dosažení vyšší transparentnosti v rámci vzájemných plateb. Těžaři se vesměs odmítli vměšovat do státních záležitostí týkajících se přerozdělování příjmů z nerostných surovin

---

⁵⁷ The International Network for Economic, Social and Cultural Rights. *Human Rights and Extractive Sector Case Studies – 2005* (<http://www.escr-net.org/docs/i/431017>, 5. 4. 2014).

⁵⁸ United Nations Global Compact. *Corporate Sustainability in The World Economy. United Nations – Global Compact* (http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/8.1/GC_brochure_FINAL.pdf, 5. 4. 2014).

⁵⁹ United Nations Global Compact. *The Ten Principles* (<http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>, 5. 4. 2014).

a celkový dojem ze setkání byl tak velmi ambivalentní (Van Oranje – Parham, 2009: 32). V určitém slova smyslu se však dá hovořit o úspěchu, neboť těžební společnosti zasedly ke společnému jednacímu stolu se zástupci občanské společnosti a vyslechly jejich kritiku.

První těžařskou společností, která se rozhodla dostat požadavkům NGOs, byla British Petrol, která na počátku roku 2001 oznámila Global Witness svou ochotu publikovat jak celkovou ropnou produkci z licencovaných území, tak veškeré platby angolské vládě a státní ropné společnosti Sonagol. Global Witness snahu British Petrol ocenila na svých internetových stránkách, přičemž rozhodnutí společnosti prezentovala jako úspěch své nátlakové kampaně.⁶⁰ Uveřejněním plánu však dostala British Petrol do velmi obtížné situace, neboť se o úmyslu korporace dozvěděla i angolská vláda a Sonagol, které zaslaly společnosti dopis, v němž velmi otevřeně vyhrožovaly odebráním těžebních licencí s ohledem na údajné porušení článku 40 vzájemné smlouvy zavazujícího těžařskou společnost k mlčenlivosti ohledně smluvních detailů.⁶¹ Tento incident poukázal na zásadní slabou stránku kampaní NGOs, a to jejich nedostatečnou kapacitu k přesvědčení většího množství relevantních aktérů. British Petrol byla kvůli své snaze o inovativní chování stigmatizována, neboť jí hrozilo riziko ztráty kontraktů. V tomto ohledu bylo následné rozhodnutí společnosti upustit od zveřejnění informací více než pochopitelné, neboť jedině svým konformismem se mohla pokusit normalizovat vzájemné vztahy s angolskou vládou. Global Witness obeslala bezprostředně po incidentu všechny relevantní zahraniční těžební společnosti s žádostí o vyjádření se k tématu odtajňování finančních toků. Zatímco společnosti Statoil a Petrobras iniciativu NGO jednoznačně podpořily a poukázaly na fakt, že samy již naplňují vyšší standardy, než NGO požaduje, korporace jako Total, Elf, Chevron či ExxonMobil odmítly nad iniciativou i jen uvažovat nepochybně v obavě o své postavení v angolském těžebním odvětví. Fakt, že všechny společnosti poměrně hlasitě propagovaly etické standardy

---

⁶⁰ Global Witness. *Campaign Success: BP Makes Move for Transparency in Angola* (<http://www.globalwitness.org/library/campaign-success-bp-makes-move-transparency-angola>, 5. 4. 2014).

⁶¹ Cabinda Free State. *Global Witness – All the Presidents' Men* (http://www.cabinda.net/All_the_Presidents_Men_MPLA.pdf, 5. 4. 2014).

v obchodování ve svých výročních zprávách, čímž se dozajisté snažily vytvořit zástěrku společensky odpovědných korporací, působí v této souvislosti velmi ironicky.⁶²

Neuspokojivé reakce zástupců těžebního průmyslu vedly v letech 2001 a 2002 k několika schůzkám NGOs zabývajících se tematikou prokletí přírodních zdrojů během svých terénních výzkumů. Global Witness, Transparency International UK, CAFOD, Save the Children UK, Open Society Institute, Oxfam GB a mnohé další si navíc nebyly blízké pouze ideově, ale především geograficky, neboť všechny měly své sídlo v Londýně, což značně usnadňovalo komunikaci a v raných počátcích především šetřilo náklady.⁶³ Koaliční spolupráce NGOs dále přinesla zásadní výhodu napojení na rozličné organizační platformy (advokační sítě, britská veřejnost), potenciální propagátory norem (Oddělení pro mezinárodní rozvoj) a nositele norem (podnikatelské kruhy). Ke spuštění jejich společné kampaně s názvem Publish What You Pay (PWYP) došlo 13. července 2002 za velkého přispění finančníka a filantropa George Sorose, zakladatele NGO Open Society Fund a sponzora projektu Revenue Watch Institute zabývajících se efektivním, transparentním a zodpovědným managementem přírodních zdrojů.⁶⁴ Soros udržoval velmi blízké styky s vlivnými zástupci těžařského byznysu, politiky a novináři, u nichž osobně lobboval za podporu PWYP. Jeho hlavním přínosem kampani byla ovšem série dopisů vyzývajících k aktivní participaci nejdříve jednotlivé těžební společnosti a následně i tehdejšího britského premiéra Tonyho Blaira (Van Oranje – Parham, 2009: 34–36).

Ani pro jednu z oslovených stran se zdaleka nejednalo o první zkušenost s podobnou kampaní. V roce 2000 byla založena tripartitní iniciativa Voluntary Principles on Security and Human Rights sdružující vlády, těžební společnosti a NGOs s cílem implementace koncepce širokého pojetí bezpečnosti⁶⁵ do oblasti těžby nerostných surovin. Klíčovou funkcí iniciativy byl společný výzkum a sdílení

---

⁶² Cabinda Free State. *Global Witness – All the Presidents' Men* (http://www.cabinda.net/All_the_Presidents_Men_MPLA.pdf, 5. 4. 2014).

⁶³ Publish What You Pay. *History* (<http://www.publishwhatyoupay.org/about/history>, 8. 4. 2014).

⁶⁴ Revenue Watch Institute. *About RWI* (<http://www.revenuewatch.org/about>, 5. 4. 2014).

⁶⁵ Koncept kodaňské školy chápající státy a jednotlivce jako referenční objekty hodné ochrany proti hrozbám pocházejícím z vojenského, ekonomického, politického, sociokulturního či environmentálního sektoru.

informací v otázce potenciálních rizik vojenského, politického, ekonomického, sociálního a především lidsko-právního charakteru. Voluntary Principles bylo velmi specifické partnerství, neboť na základě dohody participujících členů přisoudilo většinu úkolů a povinností těžebním společnostem, na jejichž zásadovosti a dobré vůli spočívala existence celé iniciativy. Společnosti se dobrovolně závazaly k dodržování principů lidské bezpečnosti, a to nejen skrze spolupráci s jednotlivými vládami v oblasti ochrany národního práva a jeho nenásilného vynucování, ale také prostřednictvím podřízení svých vnitřních bezpečnostních předpisů lidsko-právním zásadám.⁶⁶ Přestože iniciativa sloužila především jako diskuzní fórum a těžebním společnostem neměla kromě potenciálního zvýšení jejich reputace u zákazníků co nabídnout, vytvořila příznivé prostředí pro spuštění PWYP a později též EITI.

NGOs si na počátku kampaně stanovily tři klíčové oblasti zájmu – *publish what you pay* směřovanou na údaje od těžebních společností, *publish what you earn* vyžadující data od jednotlivých vlád a *publish how you spend* vyzývající vlády k uveřejnění využití získaných finančních prostředků. Ze strategických důvodů však byla nejdříve veškerá energie soustředěna na propagaci požadavku *publish what you pay* apelujícího na těžební společnosti k odtajnění svých kontraktů a plateb vládám, neboť NGOs počítaly s pravděpodobností vyšší zranitelnosti korporací vůči tlaku médií, aktivistů a veřejnosti. PWYP se navíc poučila ze skandálu kolem British Petrol a přiklonila se k propagaci podmínky povinného uveřejnění plateb všemi těžebními společnostmi, aby se předešlo ostrakizaci některého subjektu a ztrátě jeho podnikatelských výhod.⁶⁷

I přes hluboké eurocentrické základy kampaně došlo ještě v roce 2002 k jejímu rozšíření na africký kontinent, a to zejména zásluhou Asociace episkopálních kongresů regionu Střední Afriky (ACERAC). Asociace vydala během svého kongresu v Rovníkové Guiney deklaraci vybízející všechny skupiny občanské společnosti k zapojení se do rozbíhající se kampaně. Katolická církev vyjádřila hluboké politování nad zkorumpovaností politiků a dravostí zahraničních firem, přičemž vyzvala všechny

---

⁶⁶ Voluntary Principles on Security and Human Rights. *What Are The Voluntary Principles?* (<http://www.voluntaryprinciples.org/what-are-the-voluntary-principles/>, 6. 4. 2014).

⁶⁷ Publish What You Pay. *Objectives* (<http://www.publishwhatyoupay.org/about/objectives>, 6. 4. 2014).

aktéry ke vzájemnému dialogu a spolupráci s nevládními organizacemi a přijetí pravidel etického nakládání s přírodním bohatstvím. Vliv tohoto prohlášení na africké občanské skupiny byl enormní, neboť se opíral o tradiční autoritu katolické církve.⁶⁸

Odpověď těžebních společností na kampaň byla velmi nejednotná, a to především z hlediska jejich operačního pole. PWYP původně plánovala oslovit celé odvětví bez ohledu na těžené suroviny, fakticky však ovlivnila pouze společnosti podnikající v těžbě ropy, a to ze dvou hlavních důvodů. Těžba ropy byla zdrojem mnohem větších zisků než těžba ostatních nerostů, z čehož vyplývalo i vyšší riziko korupce a netransparentnosti. Většina dosavadních aktivistických kampaní navíc soustředila veškerou svou energii především na ropné společnosti, čímž zmírňovala tlak na ostatní těžební společnosti, které čelily problémům spíše v oblasti dodržování lidských práv a negativních environmentálních dopadů než netransparentního obchodování (Van Oranje – Parham, 2009: 41). Jako klíčoví hráči se nakonec ukázaly společnosti British Petrol a Royal Dutch Shell, které začaly lobbovat u jednotlivých vlád za zveřejnění plateb a tlačit ostatní společnosti k zapojení se do kampaně.⁶⁹ Naopak společnosti jako Chevron či ExxonMobil motto kampaně značně zpochybňovaly, přičemž jejich neochota spolupracovat s NGOs pramenila především ze strachu ze ztráty kontraktů. Obě společnosti zdůraznily, že iniciativy nesmí požadovat zveřejňování smluvních detailů, které jsou obvykle předmětem mlčenlivosti. Zároveň se vyslovily pro mechanismus inkluzivního vyjednávání, a to jak z pohledu těžebních společností, které by nemohly být tímto znevýhodněny, tak z pohledu vlád, na jejichž rozhodnutích závisela finanční úspěšnost korporací. Chevron i ExxonMobil nakonec shodně potvrdily, že jsou ochotné se do iniciativ zapojit, ale jen v případě jejich dobrovolného charakteru.⁷⁰

---

⁶⁸ Association of Episcopal Conferences of the Central African Region. *The Church and Poverty in Central Africa: The Case of Oil* (<http://www.relufa.org/programs/economicjustice/documents/AfricanBishopsStatementonOilandPovertyEnglish.pdf>, 8. 4. 2014).

⁶⁹ Publish What You Pay. *Shell and BP challenged on Proposed EU Disclosure Rules* (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/shell-and-bp-challenged-proposed-eu-disclosure-rules>, 6. 4. 2014).

⁷⁰ Chevron. *Extractive Industries Transparency Initiative* (http://www.chevron.com/chevron/speeches/article/06172003_extractiveindustrytransparencyinitiative.news, 6. 4. 2014); ExxonMobil. *2004 Corporate Citizenship Report* (http://cdn.exxonmobil.com/~media/Reports/Corporate%20Citizenship%20Report/2004/ccr04_full_report.pdf, 6. 4. 2014).

5.2 Vznik EITI – stagnující normativní kaskáda

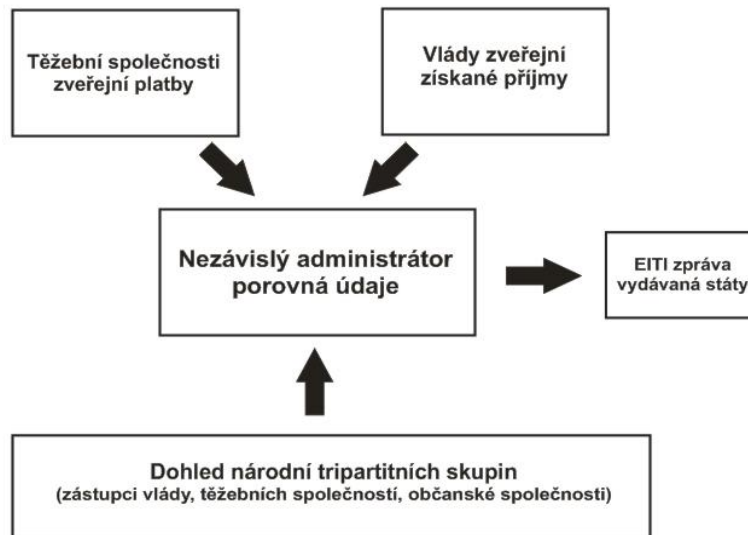
V září 2002 se v jihoafrickém Johannesburgu konal Světový summit o trvale udržitelném rozvoji, na němž se tehdejší britský premiér Tony Blair rozhodl oznámit založení tripartitní iniciativy Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) prosazující transparentnost finančních toků mezi vládami a těžebními společnostmi. Blair, významně ovlivněný svými rozhovory s Georgem Sorosem, Save the Children UK a CAFOD, spuštěním iniciativy nerefletoval jen své ideové přesvědčení, ale prakticky také výzkum britského vládního oddělení pro strategie, jež dalo transparentnost v oblasti těžby nerostných surovin do souvislosti s energetickou politikou britské vlády (Van Oranje – Parham, 2009: 42).

EITI podobně jako Kimberlejský proces odklonila pozornost od těžebních společností ve prospěch jednotlivých států, na jejichž ochotě implementovat a vynucovat pravidla životnosti iniciativy bezprostředně závisela. Státy se jakožto klíčoví aktéři musely zavázat k dodržování standardů EITI, které se liší v závislosti na statutu státu. V první fázi je stát po veřejném prohlášení o úmyslu participovat na iniciativě označen jako kandidátská země, která je povinna vytvořit národní tripartitní skupinu zodpovědnou za vypracování akčního plánu implementace standardů. Zvláštností iniciativy je fakt, že každá z kandidátských zemí smí svůj plán přizpůsobit lokálním specifikům, což znamená, že existuje tolik forem EITI, kolik je kandidátských, potažmo členských států.⁷¹ Přihláška kandidátských zemí je dále hodnocena vrcholným exekutivním orgánem Radou EITI, jež se skládá ze zástupců vlád, těžebních společností a nevládních organizací. Po schválení přihlášky musí kandidátská země podstoupit validační proces pod záštitou Mezinárodního sekretariátu monitorujícího implementaci a dodržování standardů EITI, přičemž hlavní důraz je zde kladen na funkčnost národní tripartitní skupiny, dodržování časového plánu implementace stanoveného v akčním plánu a rozsah a kvalitu publikovaných zpráv. Co se týče druhu informací, kandidátské země se zavazují poskytnout veškeré

---

⁷¹ CIDSE. *Learning from the EITI: Lessons for Effective Country-By-Country Data Disclosure Requirements* (http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fcidse.org%2Findex.php%3Foption%3Dcom_k2%26Itemid%3D195%26id%3D11_e6f1450330bbea8f18a866d6e1469c18%26lang%3Den%26task%3Ddownload%26view%3Ditem&ei=wlhEU8CiGIOEtAayvIGwAg&usg=AFQjCNGrk03-B7cG41qEsdsOaF8ncGq5PA&bvm=bv.64367178,d.Yms, 8. 4. 2014).

informace o svém právním prostředí, všech těžebních společnostech působících na jejich území, celkové produkci nerostných surovin a kontraktech a platbách od těžebních společností. Pokud země splní veškeré požadavky, je na základě rozhodnutí Rady přijata jako plnohodnotný člen, jehož povinností je v tříletých intervalech prokazovat soulad svého chování se standardy iniciativy.⁷²

Schéma 6: Kontrolní procedura EITI

Zdroj: Ölcer (2009: 14)

Postavení a funkce ostatních účastníků iniciativy jsou od výše uvedených pozic států velmi odlišné. V případě těžebních společností lze hovořit především o pasivním přizpůsobení se standardům EITI prostřednictvím poskytnutí veškerých údajů o svých platbách směřujících do politické sféry. Na druhou stranu je třeba dodat, že rozhodnutí společnosti spolupracovat či nespolupracovat může mít významný vliv na úspěch přijímacího řízení konkrétní země jakožto plnohodnotného člena iniciativy. Státy, které nejsou schopné donutit těžební společnosti publikovat potřebné informace, totiž selhávají při plnění vstupních požadavků. Společnost, která se chce stát členem iniciativy, se musí pouze veřejně zavázat k podpoře standardů a spolupracovat s příslušnými státy při poskytování informací o finančních tocích. Kromě role

⁷² EITI. *The EITI Requirements* (<http://eiti.org/eiti/requirements>, 6. 4. 2014); EITI. *EITI Validation* (<http://eiti.org/validation>, 6. 4. 2014).

poskytovatele informací se mohou společnosti realizovat ještě v rámci jednotlivých národních tripartitních iniciativ, případně též v Radě EITI.⁷³ Za přihlášení se ke standardům EITI pak mohou společnosti výměnou požívat výhod plynoucích ze zlepšení investičního prostředí v zemi, silnějšího vztahu s lokálními komunitami a vládami a v neposlední řadě z reputace společnosti a dobrého mediálního obrazu.⁷⁴

Podívejme se nyní detailněji na vyjádření jednotlivých těžebních společností na téma finanční transparentnosti, etiky v obchodování a participace v EITI publikovaných na jejich oficiálních webových stránkách. Prvním okruhem našeho zájmu byla míra viditelnosti problematiky finanční transparentnosti v rámci veškerého obsahu internetových stránek. Máme za to, že umístění příslušných webových záložek a důraz na jejich snadnou dohledatelnost rámcově odráží postoj společnosti k tématu a její zájem na řešení problematiky. Z osmi zkoumaných společností se celkem pět z nich může pyšnit snadnou dostupností tématu, u dvou korporací bylo třeba použít rozsáhlejších vyhledávacích procesů a pouze společnost Chevron na svých stránkách neuváděla žádné relevantní informace týkající se finanční transparentnosti či iniciativy EITI. Co se týče množství obsažených informací, pouze společnost Eni poskytla detailní informace o svých závazcích, principech inkorporovaných do vnitřních politik, partnerech a členstvích v různých iniciativách. Eni dále na stránkách publikovala nejen rozbor své participace v jednotlivých národních tripartitních skupinách, ale také podrobnou strukturu korporace včetně dceřiných firem a joint ventures, za což si vysloužila jasné prvenství mezi zkoumanými společnostmi.⁷⁵ Na vysokou úroveň dále dosáhla společnost Total, jejíž záložky sice obsahovaly spíše informace obecnějšího charakteru, nicméně přiložený dokument *Factbook* analyzoval velmi podrobně produkční možnosti a operační oblasti korporace.⁷⁶ Střední hloubka obsahu byla konstatována u společností Repsol a British Petrol. Obě jmenované na svých

---

⁷³ EITI. *Company Support of the EITI* (<http://eiti.org/supporters/companies/howto>, 6. 4. 2014).

⁷⁴ EITI. *Business Guide. How Companies Can Support EITI Implementation* (<http://eiti.org/files/business-guide-may-2013.pdf>, 9. 4. 2014).

⁷⁵ Eni. *Transparency of Payments* (https://www.eni.com/en_IT/sustainability/the-fight-against-corruption/fac-transparency-payments/transparency-payments.shtml, 10. 4. 2014); Eni. *Organizational Transparency* (https://www.eni.com/en_IT/sustainability/the-fight-against-corruption/fac-organizational-transparency/organizational-transparency.shtml, 10. 4. 2014).

⁷⁶ Total. *Factbook 2012* (<http://total.com/fr/total-factbook-2012>, 10. 4. 2014).

webových stránkách uvádí velmi obecnou argumentaci ve prospěch propagace finanční transparentnosti, potažmo iniciativy EITI. Shodný znak lze dále spatřit v propojení tématu finanční transparentnosti s problematikou korupce a finančních podvodů, což je reflektováno i propojením jednotlivých tematických záložek. Obě společnosti své internetové stránky navíc obohatily o stručný přehled svého působení v jednotlivých státech či národních iniciativách a jeho dopadů na tamější komunity.⁷⁷ O nízké úrovni obsahu internetových stránek můžeme hovořit v případě ExxonMobil, Royal Dutch Shell a Statoil. Všechny tři korporace jen stručně představily EITI a obecná prohlášení k jejím standardům. Statoil a Royal Dutch Shell dodaly navíc kusé informace o své případné kooperaci s NGOs (především Transparency International) či dalšími iniciativy řešícími problematiku korupce, porušování lidských práv či neetického byznysu.⁷⁸

Z hlediska třetího kritéria propagace EITI jsme došli k závěru, že veškeré společnosti, které se na svých webových stránkách zabývaly tématem finanční transparentnosti, zahrnuly do příslušných záložek alespoň krátké zmínky o iniciativě. Všechny korporace vesměs shodně upozornily na svůj členský statut, přičemž se snažily klást důraz na vyzdvihnutí pozitivních aspektů působnosti EITI. V souvislosti se třetím kritériem je velmi paradoxní, že pouze společnost Repsol uvedla na svých webových stránkách krátké vysvětlení principu fungování iniciativy a kontroly dodržování jejích standardů.⁷⁹ Ostatní korporace se spokojily s uvedením internetového odkazu na oficiální webové stránky EITI.

Naše závěrečné kritérium se soustředilo na otázku publikování plateb společností na jejich internetových stránkách, případně na jejich rozsah a podrobnost. Z osmi zkoumaných společností pouze tři nevedly žádné informace o uskutečněných platbách. Společnosti Total a British Petrol se pak omezily pouze na publikování

---

⁷⁷ British Petrol. *Financial Transparency* (<http://www.bp.com/en/global/corporate/sustainability/society/managing-our-impact-on-society/financial-transparency.html>, 10. 4. 2014); Repsol. *Transparency* (<http://memorias.repsol.com/memoria2012/en/responsabilidadCorporativa/nuestrosRetos/transparencia/repsolYEITI.html>, 10. 4. 2014).

⁷⁸ Statoil. *Transparency* (<http://www.statoil.com/en/EnvironmentSociety/SustainabilityApproach/Pages/Transparency.aspx>, 10. 4. 2014); Shell Global. *External Voluntary Initiatives* (<http://www.shell.com/global/environment-society/reporting/external-voluntary-initiatives.html>, 10. 4. 2014).

⁷⁹ Repsol. *EITI Process* (http://www.repsol.com/es_en/corporacion/responsabilidad-corporativa/nuestros-compromisos/etica-transparencia/transparencia-financiera/proceso-eiti/default.aspx, 10. 4. 2014).

zaplacených daní, přičemž Total tyto údaje neumístil přímo do příslušných tematických záložek, ale zahrnul je do dokumentu *Factbook*.⁸⁰ Nejpodrobnější přehled plateb poskytly společnosti Shell, Eni a Statoil, které zveřejnily finanční toky jak po jednotlivých státech, tak po jednotlivých druzích plateb.⁸¹ V této souvislosti je již třeba jen dodat, že společnost Statoil přehled provedených plateb zařazuje do každoročně publikované zprávy s názvem *Sustainability Report*, jejíž dohledatelnost na webu je více než obtížná.⁸²

	Viditelnost tématu na webu	Hloubka tématu	Propagace EITI	Vysvětlení procesu	Publikování plateb
Repsol	vysoká	střední	ano	ano	ne
Total	vysoká	vysoká	ano	ne	ano
Chevron	nulová	nulová	ne	ne	ne
ExxonMobil	vysoká	nízká	ano	ne	ne
British Petrol	nízká	střední	ano	ne	ano
Royal Dutch Shell	nízká	nízká	ano	ne	ano
Eni	vysoká	vysoká	ano	ne	ano
Statoil	vysoká	nízká	ano	ne	ano

Tabulka 6: Odraz problematiky transparentnosti na webových stránkách korporací

Zdroj: vlastní zpracování

Vliv na těžební společnosti se iniciativě povedlo zesílit i prostřednictvím zapojení samotných investorů vlastnících rozhodující podíly v jednotlivých těžebních společnostech. Iniciativa operovala s předpokladem, že investoři mohou pomoci přetvořit společnosti zevnitř prostřednictvím nátlaku na dodržování etických standardů

⁸⁰ British Petrol. *Financial Transparency* (<http://www.bp.com/en/global/corporate/sustainability/society/managing-our-impact-on-society/financial-transparency.html>, 11. 4. 2014); Total. *Factbook 2012* (<http://total.com/fr/total-factbook-2012>, 11. 4. 2014).

⁸¹ Eni. *Transparency of Payments* (https://www.eni.com/en_IT/sustainability/the-fight-against-corruption/fac-transparency-payments/transparency-payments.shtml, 11. 4. 2014); Shell Global. *Revenue Transparency* (<http://s07.static-shell.com/content/dam/shell-new/local/corporate/corporate/downloads/pdf/payment-govt-transparency-message-2013.pdf>, 11. 4. 2014).

⁸² Statoil. *Sustainability Report 2013* (http://www.statoil.com/no/InvestorCentre/AnnualReport/AnnualReport2013/Documents/DownloadCentreFiles/01_KeyDownloads/SustainabilityReport.pdf, 11. 4. 2014).

v těžebním odvětví. Jejich motivace by pravděpodobně vycházela ze sobeckého zájmu na co nejvyšší hodnotě držených akcií, jejichž tržní atraktivita by mohla utrpět značné ztráty v případě rizika zapletení korporace do korupčních skandálů. V tomto bodu je nicméně třeba dále přiznat, že nadšení investorů z EITI mělo i své limity, a to především s ohledem na potenciální publikování konkrétních smluv.⁸³

Na efektivitu iniciativy a chování jejích členů dohlíží skupiny občanské společnosti, mezi nimiž dominuje koalice PWYP. Funkce občanské společnosti se přitom výrazně projevuje v průběhu všech etap procesního řetězce. NGOs nejdříve vybízejí skrze různé informační a nátlakové kampaně jednotlivé vlády k přijetí EITI standardů a začlenění zemí jakožto plnohodnotných členů do iniciativy. Pokud se vláda následně rozhodne pro podání přihlášky a implementaci principů, dojde k vytvoření národní tripartitní skupiny, v rámci níž NGOs pomáhají definovat specifickou formu uplatňování EITI pravidel v zemi. NGOs zasedající v Radě EITI jsou dále zodpovědné za posouzení úspěšnosti implementace a přidělení kandidátského či členského statutu. V závěrečné fázi působí NGOs jako kontrolori dodržování standardů, případně kritici jejich porušování.

Svou oporu našla iniciativa i v mezinárodních organizacích, přičemž k nejsilnějším partnerům patří Skupina Světové banky a OECD. Světová banka spustila ve spolupráci s iniciativou doplňující program EITI++, jehož cílem je podpořit transparentnost v rámci celého obchodního řetězce, a to s majoritním teritoriálním zaměřením na africký kontinent. Participující státy mohou při implementaci potřebných zákonných opatření čerpat technickou podporu, jež je navíc financována prostřednictvím multidárcovského dotačního fondu. Program se snaží problematiku transparentnosti řešit v kontextu chudoby, šíření nemocí, hladomoru a negramotnosti.⁸⁴ OECD se k iniciativě připojila na základě svého dlouhodobého závazku k boji proti korupci, který je právně zakotven v Úmluvě o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích. Úmluva přijatá

---

⁸³ EITI. *Investors' Statement on Transparency in the Extractive Sector* (<http://eiti.org/files/Investors-statement-2013.pdf>, 6. 4. 2014).

⁸⁴ The World Bank. *Extractive Industries Transparency Initiative Plus Plus: EITI++* (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTSITETOOLS/0,,contentMDK:21727814~pagePK:98400~piPK:98424~theSitePK:95474,00.html>, 11. 4. 2014).

v roce 1997 zavázala signatáře k přijetí zákonů definujících akt uplácení jako trestný čin s podobnou trestní sazbou jako v případě domácích veřejných činitelů.⁸⁵ Mezinárodní organizace tedy obecně propůjčují iniciativě svou nadnárodní autoritu a poskytují technickou či finanční asistenci.

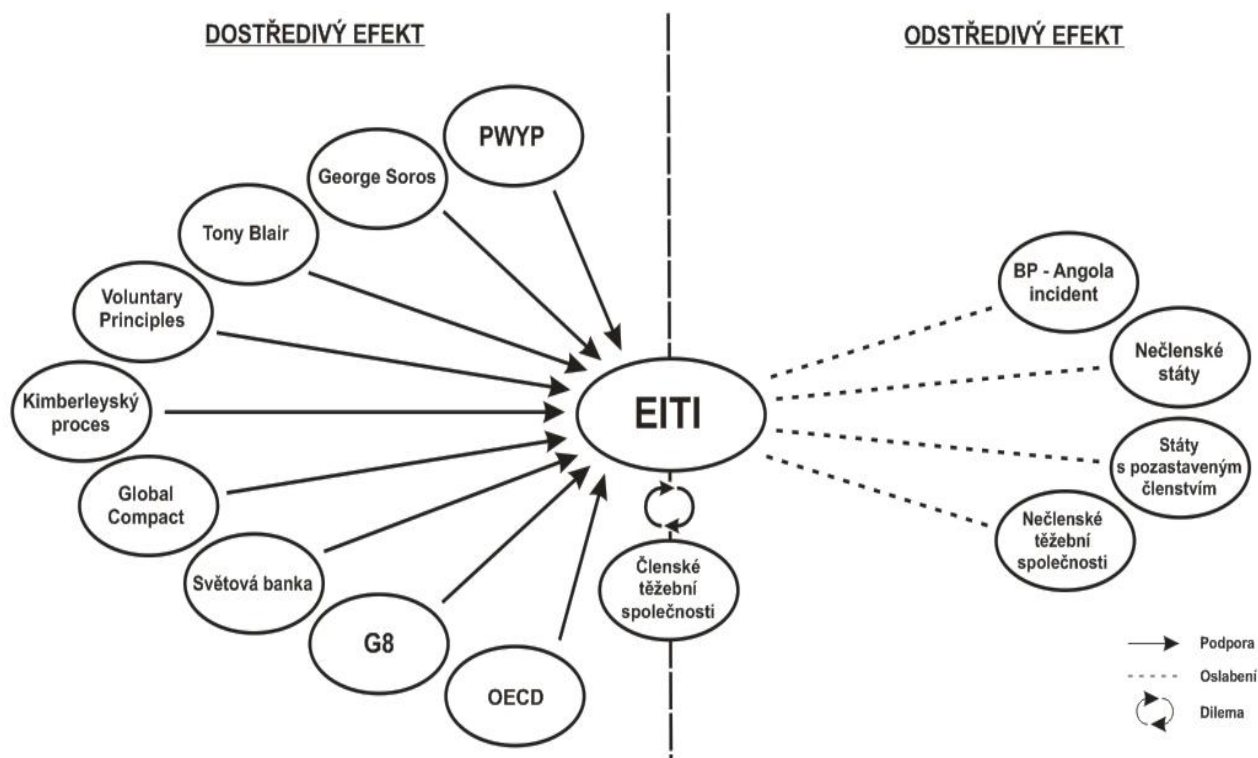

Schéma 7: Dostředivé a odstředivé vlivy na EITI

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Účinnost EITI

EITI je od svého vzniku velmi pomalu se rozvíjející iniciativou, jejíž výsledky lze jen obtížně hodnotit. Z hlediska participujících států nebylo prozatím dosaženo bodu zvratu, kdy by se do iniciativy zapojilo rozhodující množství relevantních aktérů. V současné době registruje EITI pouze 26 členských zemí splňujících standardy

⁸⁵ OECD. *Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions* (http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf, 11. 4. 2014).

iniciativy a 18 kandidátských zemí, v nichž by měl probíhat validační proces. Mezi participujícími členy navíc najdeme jen málo klíčových producentů ropy a zemního plynu, tedy nejžádanějších nerostných surovin. Výjimku zde tvoří například Norsko, Nigérie, Kazachstán, Irák, USA či Indonésie.⁸⁶ Funkčnost iniciativy je dále oslabena nedostatečnými kapacitami jednotlivých států implementovat standardy a politickou nestabilitou. V roce 2011 rozhodla Rada EITI o pozastavení kandidátského statutu Madagaskaru, kde politické tenze vedly ke svržení vlády a pozastavení implementace. O rok později žádala nová madagaskarská vláda národní jednoty o přehodnocení statutu země, Rada EITI však pozastavení pouze prodloužila, ale nezrušila. Madagaskarská národní tripartitní skupina nicméně dále pracovala na analýzách uplatňování standardů iniciativy v zemi a vytvořila nový akční plán na následující validační období.⁸⁷ V roce 2013 pozastavila Rada členství Demokratické republiky Kongo, Středoafričké republiky a Sieře Leone. V případě DRK EITI ocenila snahu vlády dosáhnout plného členství v iniciativě, zároveň však poukázala na nespolehlivost produkovaných hodnotících zpráv. Na základě doporučení Mezinárodního sekretariátu bylo vytyčeno několik oblastí, jimž měla konžská vláda věnovat soustavnou pozornost, a to přesnému definování druhu publikovaných plateb, zahrnutí veškerých těžebních společností do hodnotících zpráv a potvrzení důvěryhodnosti zveřejňovaných informací prostřednictvím mezinárodních auditů.⁸⁸ Co se týče Středoafričké republiky, EITI pozastavila její statut plnohodnotného člena s ohledem na proběhlý státní převrat, který uvrhl zemi do politické nestability znemožňující patřičnou implementaci standardů EITI. I přes nepříznivou situaci dala Rada EITI zemi naději na obnovení členství za podmínky, že nová vláda prokáže svou schopnost plně garantovat dodržování standardů.⁸⁹ Problematika nedostatečných kapacit zapříčinila pozastavení členství i v případě Sierry Leone, která neprošla validačním procesem. Mezinárodní sekretariát načrtl čtyři klíčové body k nápravě,

---

⁸⁶ EITI. *EITI Countries* (<http://eiti.org/countries>, 6. 4. 2014).

⁸⁷ EITI. *Madagascar – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/283/implementation>, 6. 4. 2014).

⁸⁸ EITI. *Democratic Republic of Congo temporarily „suspended“* (<http://eiti.org/news/democratic-republic-congo-temporarily-suspended>, 6. 4. 2014).

⁸⁹ EITI. *Central African Republic „suspended“ following coup d'état* (<http://eiti.org/news/central-african-republic-suspended-following-coup-d-etat>, 6. 4. 2014).

v nichž požadoval především zapojení veškerých těžebních společností do procesu zveřejňování plateb a potvrzení správnosti údajů mezinárodním auditem.⁹⁰ K nejtvrdějšímu opatření se Rada EITI uchýlila v roce 2013 v souvislosti s Gabonem, kterému kompletně odebrala statut kandidátské země a vyškrtla ho z listiny zemí podporujících iniciativu. Gabon dlouhodobě odmítal publikovat výroční hodnotící zprávy, jeho národní tripartitní skupina dokonce nebyla ochotná adekvátně spolupracovat při validačním procesu.⁹¹ K prozatím poslednímu pozastavení členského statutu došlo na počátku roku 2014 v případě Jemenu. Členství země bylo v rámci jejího působení v iniciativě pozastaveno již potřetí, neboť opakovaně nedokázala dodat hodnotící zprávu a přehled plateb ve stanoveném časovém limitu.⁹²

Sporný úspěch iniciativy lze dále demonstrovat i v případě participace jednotlivých těžebních společností. Iniciativa sice zakotvila povinnost všech soukromých i státních těžebních společností poskytovat údaje o platbách vládám, stále však neodstranila překážky v oblasti zveřejňování smluv uzavřených mezi těžebními společnostmi a vládami či vlastnických struktur jednotlivých korporací. Oba druhy informací jsou prozatím poskytovány na bázi dobrovolnosti, což nahrává existenci slepých míst, která jsou častým zdrojem netransparentnosti a korupce.⁹³ Koneckonců zásada mlčenlivosti a obavy z porušení smluvních podmínek jsou nejčastějším argumentem těžebních společností ospravedlňujícím omezenou publikaci dat.

Většina participujících těžebních společností měla již od počátku k EITI značné výhrady a byla ochotna spolupracovat jen na bázi limitovaného partnerství. Mnohé korporace, jež se veřejně přihlásily k dodržování standardů EITI, byly NGOs opakovaně usvědčeny z jejich obcházení. Americká společnost ExxonMobil čelila již v roce 2004 obvinění ze zapletení se do korupčního skandálu kolem diktátorského režimu prezidenta Obianga v Rovnické Guiney.⁹⁴ O rok později vydala NGO Human

---

⁹⁰ EITI. *Sierra Leone – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/286/implementation>, 6. 4. 2014).

⁹¹ EITI. *Gabon – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/68/implementation>, 6. 4. 2014).

⁹² EITI. *Yemen – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/79/implementation>, 6. 4. 2014).

⁹³ EITI. *Supporting the EITI: For Extractive Companies* (http://eiti.org/files/Supporting%20Company%20Factsheet_Sept2013.pdf, 6. 4. 2014).

⁹⁴ Publish What You Pay. *US Must Act Now on Corruption Allegations Centred on Equatorial Guinea's Oil Accounts* (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/us-must-act-now-corruption-allegations-centred-equatorial-guinea%E2%80%99s-oil-accounts>, 6. 4. 2014).

Rights Watch výzkumnou zprávu zachycující praktiky společností Shell, ExxonMobil, Chevron, TotalFinaElf a Agip v nigerských ropných nalezištích. Společnosti údajně vyplácely velké finanční obnosy federální vládě výměnou za získání těžebních licencí, svá licenční práva si nicméně ještě dále pojišťovaly uplácením lokálních kmenových vůdců. Jejich lukrativní pozice uvnitř kmenů se staly velmi záhy předmětem násilných konfliktů mezi jednotlivými členy. Těžební korporace tak přispěly k celkové politické nestabilitě v nigerských regionech.⁹⁵ Korupční skandál okolo těžby nigerské ropy dokonce přivedl v roce 2012 na lavici obžalovaných společnosti Shell a Eni, které čelily kritice za uplácení nigerské federální vlády ve snaze pojistit si své licence pro těžební blok OPL 245. Federální vláda měla následně předat částku společnosti Malabu Oil and Gas patřící bývalému ministru pro ropu Etetovi, který byl i dosavadním vlastníkem bohatého naleziště. Jak se však ukázalo při soudním líčení, Etet během svého funkčního období samostatně rozhodl o jednorázovém darování bloku OPL 245 Malabu Oil and Gas, čímž se dopustil krádeže státního majetku. Ze soudních výpovědí následně vyplynulo, že jak Shell, tak Eni měly o těchto machinacích velmi podrobné znalosti.⁹⁶

Téměř smrtelnou ránu iniciativě zasadily okolnosti týkající se článku 1504 legislativního návrhu Dodd-Frank Wall Street Reform Act požadujícího zveřejnění všech plateb určených vládám od těžebních společností registrovaných u americké vládní agentury SEC⁹⁷. Článek zaváděl povinnost společností publikovat veřejně dostupné zprávy zachycující platby jak po jednotlivých zemích, tak především po jednotlivých projektech. Operace spadající pod jurisdikci článku 1504 navíc zahrnuly aktivity od získávání licencí, průzkumů v nalezištích a těžby až po zpracování nerostných surovin a jejich export.⁹⁸ Rozsah navrhované legislativy naprosto vyděsil ropné společnosti Chevron, ExxonMobil, British Petrol, Statoil

---

⁹⁵ Publish What You Pay. *Human Rights Watch – Rivers and Blood: Guns, Oil and Power in Nigeria's Rivers State* (http://pwypdev.gn.apc.org/sites/pwypdev.gn.apc.org/files/RiversandBlood_HRW_2005.pdf, 6. 4. 2014).

⁹⁶ Global Witness. *The Scandal of Nigerian Oil Block OPL 245* (<http://www.globalwitness.org/library/scandal-nigerian-oil-block-opl-245>, 6. 4. 2014).

⁹⁷ SEC je zkratkou označující Komisi pro burzy a cenné papíry. Pro více informací viz: U.S. Securities and Exchange Commission. *About the SEC* (<http://www.sec.gov/about.shtml>, 11. 4. 2014).

⁹⁸ Revenue Watch Institute. *Q&A: Company Disclosures Under Dodd-Frank Section 1504* (<http://www.revenuewatch.org/news/qa-company-disclosures-under-dodd-frank-section-1504>, 6. 4. 2014).

a Shell, které si otevřeně stěžovaly na diskriminaci ze strany evropských a amerických právních řádů. Ředitel právního oddělení Royal Dutch Shell Peter Rees pronesl v září 2012 velmi kritický proslov, v němž se sice pokusil ubezpečit posluchače o věrnosti společnosti standardům EITI, *de facto* však odmítl aktivní spolupráci korporace v případě přijetí návrhu zákona. Rees se snažil zpochybnit význam oligopolního postavení evropských a amerických těžebních společností přenesením hlavní části viny na státní a kvazistátní těžební společnosti z Ruska, Číny, Asie, Jižní Ameriky a Blízkého východu.⁹⁹ Zásady výše zmíněných korporací pak vzaly kompletně za své, když podpořily žalobu podanou Americkým ropným institutem¹⁰⁰ na SEC s požadavkem zrušení platnosti článku 1504. Jak upozornily NGOs Global Witness a Oxfam America, všechny společnosti byly oficiálně podporovateli standardů EITI a členy exekutivní Rady.¹⁰¹ Jejich zapojení do soudního procesu tak způsobilo hlubokou trhlinu v kredibilitě a funkčnosti iniciativy.

EITI je v kontextu PPP možné považovat za slibné partnerství, které však z hlediska tvorby norem nebylo schopno dostatečně naplnit své cíle. Iniciativa se dlouhodobě nachází ve fázi normativní kaskády, přičemž není schopna oslovit dostatečné množství aktérů z řad států a těžebních společností potřebných k překonání bodu zvratu. Vínu za její dosavadní neúspěch lze rovnoměrně připsat participujícím státům s nestabilním politickým a ekonomickým prostředím a těžebním společnostem, jež svou aktivitu v iniciativě podřizují obavám ze ztráty tržního postavení a výhod vůči svým konkurentům.

---

⁹⁹ Shell Global. *ET – Extraterritoriality – Alien or Friend* (<http://www.shell.com/global/aboutshell/media/speeches-and-webcasts/2012/rees-kpmg-forensic-law-lecture-250912.html>, 6. 4. 2014).

¹⁰⁰ Jedná se o organizaci reprezentující 550 tržních subjektů na poli těžby ropy a zemního plynu. Pro více informací viz: American Petroleum Institute. *API Overview and Mission* (<http://www.api.org/globalitems/globalheaderpages/about-api/api-overview>, 11. 4. 2014).

¹⁰¹ Publish What You Pay. *Oxfam Calls on Exxon, Shell, BP and Chevron to Withdraw Support from Oil Industry Lawsuit, „Get on Transparency Train“* (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/oxfam-calls-exxon-shell-bp-and-chevron-withdraw-support-oil-industry-lawsuit-get-transpare>, 6. 4. 2014); Global Witness. *Oil Company Lawsuit Against US SEC Threatens EITI* (<http://www.globalwitness.org/library/oil-company-lawsuit-against-us-sec-threatens-eiti>, 6. 4. 2014).

6 Závěr

Partnerství mezi aktéry ze státního a nestátního sektoru je stále oblíbenějším způsobem řešení současných globálních problémů. Spolupráce různorodých subjektů otevírá prostor pro diskusi o příslušné problematice a nabízí širokou škálu perspektiv dokreslujících celkovou mozaiku. Vybrané PPP jsme zkoumaly pomocí teoretického konceptu životního cyklu norem, který se skládá ze tří fází. Pouze Kimberleyskému procesu se doposud podařilo projít úspěšně všemi etapami, iniciativa EITI oproti tomu zaznamenává dlouhodobou stagnaci ve fázi normativní kaskády. Důvod pozastavení vývoje značně koresponduje s důvody nízké úspěšnosti iniciativy. Zaprvé se nepovedlo přesvědčit dostatečný počet nositelů norem, a to jak z řad států, tak především z řad korporací, což snižuje relevantnost PPP. Zakotvená pravidla jsou tímto v sociálním prostředí chápána spíše jako výjimky než jako běžné normy. Druhá překážka spočívá ve značné roztržitosti průmyslových subjektů na poli těžby ropy, které mezi sebou vzhledem ke svému vyrovnanému tržnímu postavení postrádají jasnou autoritu, jež by měla možnost působit na své okolí a figurovat jako modelový příklad při propagaci příslušných norem. Třetí faktor má spojitost s nedostatečným vyděračským potenciálem skupin občanské společnosti, médií, mezinárodních organizací a státních aktérů vůči nadnárodním korporacím a producentům státům, neboť ropa a zemní plyn patří na rozdíl od diamantů k nezbytným komoditám zajišťujícím každodenní běh života.

Z hlediska fáze nastolování agendy jsme shodně zaznamenali silný vliv skupin občanské společnosti. V rámci problematiky konfliktních diamantů se prvním impulzem staly terénní výzkumy NGOs Global Witness a PAC v Angole a Sieře Leone, jejichž závěry zasadily konfliktní minerály do kontextu financování krvavých občanských válek, v nichž trpělo civilní obyvatelstvo. Způsob prezentace krvavých diamantů následně přesvědčil čtyři klíčové druhy aktérů, a sice další NGOs, které byly ochotné spustit celosvětovou kampaň, mezinárodní organizace, jež se začaly tématem intenzivně zabývat ve svých agendách a provádět samostatná šetření, státy hrající roli *good citizens*, které poskytly své kapacity pro propagaci tematiky a zároveň nabídly prostor pro rozsáhlou diskusi, a světová média, jež přispěla ke zvýšení zájmu

veřejnosti o problematiku. V případě EITI se angažované NGOs již mohly opřít o předešlé výzkumy prokletí přírodních zdrojů provedené na akademické půdě, díky nimž došlo k potřebnému určení dominantního diskurzu. Negativní externality spojené s přírodním bohatstvím tedy nebylo nutné znovu prezentovat jako palčivý problém vyžadující rychlé a efektivní řešení, což NGOs umožnilo soustředit se na propagaci jejich konkrétních projevů. O potřebě EITI byli tedy všichni ještě před spuštěním nátlakových kampaní přesvědčeni, na druhou stranu Kimberleýský proces si své místo v globálním prostředí musel teprve vybojovat. Obě zkoumané iniciativy dále profitovaly z podpory vlivných jednotlivců, kteří jim propůjčili svou autoritu, dobré jméno, materiální a personální kapacity a v neposlední řadě též finance. Zajímavým spojovacím článkem mezi Kimberleýským procesem a EITI se stala osoba britského ministra zahraničních věcí Petera Heina, jehož morální přesvědčení reflektovalo jeho výrazné zapojení se do obou iniciativ. Pokud bychom na konci první etapy porovnali množství relevantní proudů podílejících se na formování počátků iniciativ, dospěli bychom k poznatku, že vznik Kimberleýského procesu byl výsledkem tematicky sjednocených akcí ze strany NGOs (kampaň *Fatal Transactions*), mezinárodních organizací (Fowlerova zpráva) a států (konference britského FCO, CARAT Akt). Oproti tomu v souvislosti s EITI jsme byli svědky postupného krystalizování společného cíle mezi roztržštěnými iniciativami řešícími problematiku finanční netransparentnosti v kontextu jiných globálních problémů. Vymezený rozsah diskutované problematiky měl později dle našeho závěru signifikantní vliv na úspěšnost celé iniciativy.

Co se týče role nadnárodních korporací, v obou případech můžeme shodně konstatovat, že patřily v úvodní fázi nastolování agendy a vzniku iniciativ spíše k odmítavým aktérům bez potřeby řešit problémy dotýkající se jejich vlastních aktivit. Negativní postoj společností lze dozajisté chápat v kontextu obvinění ze strany NGOs z neetického obchodování a obav z následných nátlakových kampaní, které disponovaly potenciálem poškodit nejen dobrou image podniků, ale i vztahy s jejich obchodními partnery. Charakter reakcí korporací vůči kampaním NGOs se částečně změnil se vstupem vnějších aktérů, a to až už z řad mezinárodních organizací, států

či vlivných jednotlivců. Tento jev bezesporu souvisí s vyšší autoritou zmíněných subjektů na globální úrovni vycházející z tradice (státy), nadřazeného statutu (mezinárodní organizace) či silného vlivu (jednotlivci). Korporace pod tlakem kampaní, veřejnosti a vnějších aktérů postupně slevovaly ze svého odmítavého postoje a přiklonily se nejprve k bilaterálním jednáním s veřejným sektorem. Následné svolení ke kooperaci s občanskou společností v rámci tripartitních iniciativ lze chápat jako důsledek rostoucích pochyb o možnostech dosavadních jednání efektivně řešit problematiku. NGOs naopak disponovaly poptávaným morálním kreditem a technickými znalostmi, což jim nakonec zajistilo pevnou vyjednávací pozici a příležitost zasáhnout do procesu tvorby příslušných norem. Korporace navíc začaly spolupráci s občanskou společností chápat jako účinný způsob, jak zaintegrovat své kritiky do procesu hledání řešení a představit jim své významové rámce.

Důležitost některých korporací se výrazněji projevila především ve fázi normativní kaskády, kde se ujaly role nositelů norem sloužících jako modelové příklady pro své okolí. Po slyšení v americkém Kongresu se v otázce konfliktních diamantů začala silně angažovat společnost De Beers, jejíž dominantní postavení na diamantovém trhu *de facto* přinutilo ostatní subjekty vzít problematiku krvavých diamantů na vědomí a podílet se na jejím vyřešení. De Beers v této etapě ještě neprojevovala výraznější morální pochopení pro požadovanou diamantovou regulaci. Její aktivity daleko více korespondovaly se strachem z hrozícího bojkotu diamantových produktů zákazníky. Normativní kaskáda v rámci iniciativy EITI byla značně zkomplikována incidentem mezi British Petrol a angolskou vládou. Aféra nejen odradila všechny těžební společnosti od publikování uskutečněných plateb, ale zasela i sémě nedůvěry ve vznikající iniciativu. Ačkoliv se ve finále všechny relevantní ropné společnosti do EITI zapojily, na jejich splnutí s cíli iniciativy lze nahlížet jen s velkými pochybami. Normativní kaskáda naopak pokračovala v řadách států, z nichž nejvíce pocházelo z afrického kontinentu. Jejich ochota rozvíjet iniciativu je zcela pochopitelná v kontextu potíží, jež jim prokletí přírodních zdrojů způsobovalo. Z hlediska nezasažených států lze nicméně pozorovat jen vlažný zájem o participaci, což opět přispělo ke snížení významu a efektivity iniciativy.

Pravidla přijatá v rámci Kimberleyského procesu a EITI byla výsledkem všestranné diskuze členů tripartity. V obou případech se jedná o formu *soft law*, tedy právně nevynutitelné normy, jež bezprostředně závisí na vůli jednotlivých aktérů podřídit se. Kimberleyské certifikační schéma lze chápat jako jednoznačný úspěch spojení mezi NGOs a zástupci diamantového průmyslu. Zatímco NGOs viděly v procesu etablování norem vítězství etiky nad politikou, dominantním motivem diamantového průmyslu byla trvalá hrozba bojkotu jeho produktů. Neobvyklé partnerství stálo v ostrém protikladu vůči státům, jež se s odvoláním na svou suverenitu vzpíraly přijetí *hard law* či založení nadnárodního orgánu s patřičnými kompetencemi. Tento rozpor se Kimberleyskému procesu nepodařilo překonat dodnes, neboť implementace certifikačního schématu spočívá pouze v rukou národních vlád. Úspěšnost Kimberleyského procesu byla v posledních letech značně zpochybňována terénními výzkumy NGOs, které opakovaně poukazovaly na porušování dohodnutých pravidel. Hodnotící zprávy sice nejčastěji označovaly jako klíčové viníky příslušné státy, v určitých bodech se však kritika snesla i na pracovní a monitorovací skupiny Kimberleyského procesu. S ohledem na fakt, že v jednotlivých skupinách jsou zastoupeni všichni členové tripartitní iniciativy, je z naší perspektivy jednoznačné určení původce neúspěchů Kimberleyského procesu neproveditelné. Třetí výzkumnou otázkou tak v kontextu této případové studie nejsme schopni plnohodnotně zodpovědět, a to z důvodu nedostatku potřebných dat.

Stejně těžkosti potkaly i iniciativu EITI, jejíž fungování je založeno na obdobném principu, tedy rovnocenném statutu členů tripartity *de iure*, závislosti iniciativy na vůli států *de facto*. O vnitřním ztotožnění se se standardy EITI můžeme hovořit jen v případě NGOs a několika málo členských států. Co se týče těžebních společností, jejich aktivita se nejvýrazněji projevovala v rámci národních tripartitních skupin, kde spolupracovaly při vytváření specifických akčních plánů. Od korporací se dále očekávalo publikování plateb vládám, a to v kontextu povinnosti států zveřejňovat tyto údaje v souladu se standardy iniciativy. Oficiální ztotožnění se korporací s normami doznalo povážlivých trhlin z pohledu hodnotících zpráv NGOs. Jimi provedené terénní výzkumy prokázaly systematické porušování standardů

EITI těžebními společnostmi a jejich reálnou neochotu podřídit se přísnějším opatřením. Podpora žaloby SEC podané Americkým ropným institutem závěrem jasně demonstrovala nesoulad mezi názory korporací a přijatými normami.

7 Seznam tabulek

Tabulka 1: Typy adaptace jedince na rozpor mezi cíli a způsoby jejich dosažení	14
<i>Tabulka 2: Aktéři, motivy a procesy dominující fázím životního cyklu norem.....</i>	<i>17</i>
<i>Tabulka 3: Global governance – aktéři, mechanismy a stupně institucionalizace.....</i>	<i>27</i>
<i>Tabulka 4: Příklady PPP z hlediska typu a funkce .....</i>	<i>31</i>
<i>Tabulka 5: Struktura výdajů angolské vlády v období 1993–1997 (v %).....</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka 6: Odraz problematiky transparentnosti na webových stránkách korporací... </i>	<i>71</i>

8 Seznam schémat

<i>Schéma 1: Životní cyklus norem.....</i>	15
<i>Schéma 2: Bierstekerův koncept zdrojové základny <i>global governance</i> .....</i>	24
<i>Schéma 3: Rozdělení výhod mezi veřejný a soukromý sektor .....</i>	29
<i>Schéma 4: Proces nastolování agendy a rámování problematiky .....</i>	39
<i>Schéma 5: Vztah mezi politickým systémem a přírodním bohatstvím .....</i>	58
<i>Schéma 6: Kontrolní procedura EITI.....</i>	68
<i>Schéma 7: Dostředivé a odstředivé vlivy na EITI .....</i>	73

9 Seznam literatury a pramenů

Odborné monografie, sborníky a články

Abbott, Kenneth W. – Snidal, Duncan (2000). Hard and Soft Law in International Governance. *International Organization*. Vol. 54, No. 3, s. 421–456.

Becker, Howard S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance* (New York: The Free Press).

Beisheim, Marianne – Liese, Andrea – Ulbert, Cornelia (2007). Governance durch Public Private Partnership in schwachen Staaten. In: Beisheim, Marianne – Schuppert, Gunnar F. eds., *Staatszerfall und Governance* (Baden-Baden: Nomos), s. 326–345.

Bernstein, Steven (2005). Legitimacy in Global Environmental Governance. *Journal of International Law & International Relations*. Vol. 1, No. 1–2, s. 139–166.

Bieri, Franziska (2010). *From Blood Diamonds to the Kimberley Process: How NGOs Cleaned Up the Global Diamond Industry* (Farnham: Ashgate Publishing Limited).

Biersteker, Thomas J. (2009). Global Governance. *The Graduate Institute Geneva*. nedatováno (http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/admininst/shared/iheid/800/biersteker/Global_Governance_Routledge_Companion%5B1%5D.pdf, 20. 2. 2014), s. 1–27.

Bone, Andrew (2004). Conflict Diamonds: the De Beers Group and Kimberley Process. In: Bailes, Alyson J. K. – Frommelt, Isabel eds., *Business and Security: Public-Private Sector Relationships in a New Security Environment* (Oxford: Oxford University Press), s. 129–147.

Börzel, Tanja A. – Risse, Thomas (2002). Public-Private Partnerships: Effective and Legitimate Tools of International Governance? *Freie Universität Berlin*. 15. 10. 2002 (http://userpage.fu-berlin.de/~atasp/texte/021015_ppp_risse_boerzel.pdf, 5. 3. 2014), s. 1–22.

Börzel, Tanja A. – Risse, Thomas (2005). Public- Partnerships: Effective and Legitimate Tools of International Governance?. In: Grande, Edgar – Pauly, Louis W. eds., *Complex Sovereignty: Reconstituting Political Authority in the Twenty-first Century* (Toronto: University of Toronto Press), s. 195–216.

Bovaird, Tony (2004). Public-Private Partnerships: From Contested Concepts to Prevalent Practice. *International Review of Administrative Sciences*. Vol. 70, No. 2, s. 199–215.

Brinkerhoff, Derick W. – Brinkerhoff, Jennifer M. (2011). Public-Private Partnerships: Perspectives on Purposes, Publicness, and Good Governance. *Public Administration and Development*. Vol. 31, No. 1, s. 2–14.

Brinkerhoff, Jennifer M. (2002). Partnerships as a Social Network Mediator for Resolving Global Conflict. The Case on the World Commissions on Dams. *International Journal of Public Administration*. Vol. 25, No. 11, s. 1281–1310.

Cahan, Steven F. – de Villiers, Charl – Jeter, Debra C. – Naiker, Vic – van Staden, Chris (2013). Are CSR Disclosures Value Relevant? Cross-Country Evidence. *Social Science Research Network*. 03/2013 (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2321727, 2. 2. 2014), s. 1–40.

Clausen, John ed. (1968). *Socialization and Society* (Boston: Little Brown and Company).

Collier, Paul (2010). The Political Economy of Natural Resources. *Social Research*. Vol. 77, No. 4, s. 1105–1132.

Dearing, James W. – Rogers, Everett (1996). *Agenda-Setting* (Thousand Oaks: SAGE).

Dupuy, Pierre-Marie (1991). Soft Law and the International Law of the Environment. *Michigan Journal of the International Law*. Vol. 12, No. 2, s. 420–435.

Entman, Robert M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. Vol. 43, No. 4, s. 51–58.

Fearon, James D. (1999). What is Identity (As We Now Use the Word)? *Academia.edu*. 3. 11. 1999 (https://www.academia.edu/156331/What_is_Identity_as_We_Now_Use_the_Word_, 5. 1. 2014), s. 1–43.

Finkelstein, Lawrence S. (1995). What Is Global Governance? *Global Governance*. Vol. 1, No. 3, s. 367–372.

Finnemore, Martha – Sikkink, Kathryn (1998). International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization*. Vol. 52, No. 4, s. 887–917.

Ghobadian, Abby et al. (2004). *Public-Private Partnerships: Policy and Experience* (New York: Palgrave Macmillan).

Giddens, Anthony (1997). *The Constitution of Society* (Cambridge: Polity Press).

Goffman, Erving (1974). *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience* (Harmondsworth: Penguin Books).

Goulet, Denis (2005). Global Governance, Dam Conflicts, and Participation. *Human Rights Quarterly*. Vol. 27, No. 3, s. 881–907.

Grimsey, Darrin – Lewis Mervyn K. (2007). *Public Private Partnerships: The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance* (Northampton: Edward Elgar Publishing).

Hall, Rodney B. – Biersteker, Thomas J. (2002). The Emergence of Private Authority in the International System. In: Hall, Rodney B. – Biersteker, Thomas J. eds., *The Emergence or Private Authority in Global Governance* (Cambridge: Cambridge University Press), s. 3–22.

Haufler, Virginia (2001). *A Public Role for the Private Sector: Industry Self-Regulation in a Global Economy* (Washington D. C.: Carnegie Endowment for International Peace).

Haynes, Kathryn – Murray, Alan – Dillard, Jesse eds. (2012). *Corporate Social Responsibility: A Research Handbook* (New York: Routledge).

Hilgenberg, Hartmut (1999). A Fresh Look at Soft Law. *European Journal of International Law*. Vol. 10, No. 3, s. 499–515.

Hoffmann, Matthew J. (nedatováno). Exploring Norm Emergence and Evolution: An Investigation with Agent-Based Models. *Indiana University. The Vincent and Elinor Ostrom Workshop in Political Theory and Political Analysis*. nedatováno (<http://www.indiana.edu/~workshop/papers/hoffman091200.pdf>, 28. 1. 2014), s. 1–28.

Hofius, Maren (2010). A Norm's Life Spiral. Exploring the Possibility of Normative Convergence in the European Neighbourhood Policy. *John Hopkins – School of Advanced International Studies. European Consortium for Political Research*. 9. 6. 2010 (<http://www.jhubc.it/ecpr-porto/virtualpaperroom/003.pdf>, 8. 1. 2014), s. 1–31.

Karl, Terry Lynn (2005). Understanding the Resource Curse. In: Tsalik, Svetlana – Schiffrin, Anya eds., *Covering Oil: A Reporter's Guide to Energy and Development* (New York: Open Society Institute), s. 21–30.

Katzenstein, Peter (1996). Introduction: Alternative Perspectives on National Security. In: Katzenstein, Peter ed., *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics* (New York: Columbia University Press), s. 1–6.

Keohane, Robert (1988). International Institutions: Two Approaches. *International Studies Quarterly*. Vol. 32, No. 4, s. 379–396.

Krasner, Stephen (1983). Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables. In: Krasner, Stephen ed., *International Regimes* (Ithaca: Cornell University Press), s. 1–22.

Lemert, Edwin M. (1951). *Social Pathology: Systematic Approaches to the Study of Sociopathic Behavior* (New York: McGraw-Hill).

Linder, Stephen H. – Rosenau, Pauline Vaillancourt (2000). Mapping the Terrain of the Public-Private Policy Partnership. In: Rosenau, Pauline Vaillancourt ed., *Public-Private Policy Partnerships* (Cambridge: MIT Press), s. 1–18.

Mallin, Chris A. (2009). *Corporate Social Responsibility: A Case Study Approach* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing).

March, James – Olsen, Johan (1989). *Rediscovering Institutions: the Organizational Basis of Politics* (New York: The Free Press).

McCombs, Maxwell E. – Shaw, Donald L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*. Vol. 36, No. 2, s. 176–187.

Mead, George H. (1934). *Mind, Self and Society* (Chicago: The University of Chicago Press).

Merton, Robert K. (1938). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*. Vol. 3, No. 5, s. 672–682.

Merton, Robert K. (1968). *Social Theory and Social Structure* (New York: The Free Press).

Murphy, Craig N. (2000). Global Governance: Poorly Done and Poorly Understood. *International Affairs*. Vol. 76, No. 4, s. 789–803.

Ölcer, Dilan (2009). Working Paper No. 276. Extracting the Maximum From the EITI. *OECD Development Centre*. 02/2009 (<http://www.oecd.org/development/pgd/42342311.pdf>, 9. 4. 2014), s. 1–52.

Pattberg, Philipp (2004). The Institutionalisation of Private Governance. *The Global Governance Project*. 05/2004 (<http://www.glogov.org/images/doc/WP9.pdf>, 25. 2. 2014), s. 9–33.

Price, Richard (1998). Reversing the Gun Sights: Transnational Society Targets Land Mines. *International Organization*. Vol. 52, No. 3, s. 613–644.

Ramirez, Francisco – Soysal, Yasemin – Shanahan, Suzanne (1997). The Changing Logic of Political Citizenship: Cross-National Acquisition of Women's Suffrage Rights, 1890–1990. *American Sociological Review*. Vol. 62, No. 5, s. 735–745.

Reinicke, Wolfgang H. – Deng, Francis (2000). Critical Choices. The United Nations Networks and the Future of Global Governance. *Global Public Policy Institute*. 05/2000 (http://www.gppi.net/fileadmin/gppi/Critical_Choices.pdf, 6. 3. 2014), s. 1–131.

Roht-Arriaza, Naomi (1995). Shifting the Point of Regulation: The International Organization and Standardization and Global Lawmaking on Trade and the Environment. *Ecology Law Quarterly*. Vol. 22, No. 3, s. 479–539.

Rosell, Steven A. et al. (1992). *Governing in an Information Society* (Montreal: Institute for Research on Public Policy).

Rosenau, James N. (1992). Governance, Order, and Change in World Politics. In: Rosenau, James N. – Czempiel, Ernst-Otto eds., *Governance Without Government: Order and Change in World Politics* (Cambridge: Cambridge University Press), s. 1–29.

Rosenau, James N. (1995). Governance in the Twenty-first Century. *Global Governance*. Vol. 1, No. 1, s. 13–43.

Ross, Michael (2003). The Natural Resource Curse: How Wealth Can Make You Poor. In: Bannon, Ian – Collier, Paul eds., *Natural Resources and Violent Conflict: Options and Actions* (The World Bank: Washington D. C.), s. 17–42.

Rudder, Catherine E. (2008). Private Governance as Public Policy: A Paradigmatic Shift. *The Journal of Politics*. Vol. 70, No. 4, s. 899–913.

Ruggie, John G. (2002). The Theory and Practice of Learning Networks. Corporate Social Responsibility and the Global Compact. *Journal of Corporate Citizenship*. Vol. 5, No. 1, s. 27–36.

Ruggie, John G. (2013). *Just Business: Multinational Corporations and Human Rights* (New York: W. W. Norton).

Schäferhoff, Marco – Campe, Sabine – Kaan, Christopher (2007). Transnational Public-Private Partnerships in International Relations. *SFB-Governance Working Paper Series No. 6*. 08/2007 (http://www.sfb-governance.de/publikationen/sfbgov_wp/wp6/wp6.pdf?1325772597, 6. 3. 2014), s. 3–41.

Sikkink, Kathryn (1993). Human Rights, Principled Issue-Networks, and Sovereignty in Latin America. *International Organization*. Vol. 47, No. 3, s. 411–441.

Singer, Peter W. (2003). *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry* (New York: Cornell University Press).

Smillie, Ian (2005). Comparative Case Study 1. The Kimberley Process Certification Scheme for Rought Diamonds. *The Overseas Development Institute*. 10/2005 (<http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/4470.pdf>, 23. 3. 2014), s. 1–12.

Smith, Michael J. (1986). *Realist Thought from Weber to Kissinger* (Baton Rouge: Louisiana State University Press).

Snow, David A. – Rochford, Burke E., Jr. – Worden, Steven K. – Benford, Robert D. (1986). Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation. *American Sociological Review*. Vol. 51, No. 4, s. 464–481.

Vogel, David (2006). *The Market for Virtue: The Potential and Limits of Corporate Social Responsibility* (Washington, D. C.: The Brookings Institution).

Waltz, Kenneth N. (1979). *Theory of International Politics* (Reading: Addison–Wesley).

Waltz, Kenneth N. (1999). Globalization and Governance. *Political Science and Politics*. Vol. 32, No. 4, s. 693–700.

Weiss, Thomas G. (2000). Governance, Good Governance and Global Governance: Conceptual and Actual Challenges. *Third World Quarterly*. Vol. 21, No. 5, s. 795–814.

Wiener, Antje (2007). Contested Meanings of Norms: A Research Framework. *Comparative European Politics*. Vol. 5, No. 1, s. 1–17.

Wolf, Klaus D. (2000). *Die Neue Staatsräson – Zwischenstaatliche Kooperation als Demokratieproblem in der Weltgesellschaft* (Baden-Baden: Nomos).

Wolfers, Arnold (1962). The Actors in International Politics. In: Wolfers, Arnold ed., *Discord and Collaboration: Essays on International Politics* (Baltimore: John Hopkins Press), s. 3–25.

Zprávy mezinárodních vládních a nevládních organizací, institucí, korporací

Association of Episcopal Conferences of the Central African Region. *The Church and Poverty in Central Africa: The Case of Oil* (<http://www.relufa.org/programs/economicjustice/documents/AfricanBishopsStatementonOilandPovertyEnglish.pdf>, 8. 4. 2014).

Cabinda Free State. *Global Witness – All the Presidents' Men* (http://www.cabinda.net/All_the_Presidents_Men_MPLA.pdf, 5. 4. 2014).

Center for International Governance Innovation Campus Library. *Killing Kimberley? Conflict Diamonds and Paper Tigers* (<http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/26087/1/Killing%20Kimberley%20Conflict%20Diamonds%20and%20Paper%20Tigers.pdf?1>, 26. 3. 2014).

CIDSE. *Learning from the EITI: Lessons for Effective Country-By-Country Data Disclosure Requirements* (http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fcidse.org%2Findex.php%3Foption%3Dcom_k2%26Itemid%3D195%26id%3D11_e6f1450330bba8f18a866d6e1469c18%26lang%3Den%26task%3Ddownload%26view%3Ditem&ei=wlhEU8CiGIOEtAayvIGwAg&usq=AFQjCNGrk03-B7cG41qEsdsOaF8ncGq5PA&bvm=bv.64367178,d.Yms, 8. 4. 2014).

De Beers. *Living Up to Diamonds. Report to Stakeholders 2005/6* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_984/cf_5/2006_Report_to_Society.PDF, 25. 3. 2014).

De Beers. *Report to Society 2008* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_981/cf_5/2008_Report_to_Society.PDF, 8. 4. 2014).

De Beers. *Report to Society 2009* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_976/cf_5/2009_Report_to_Society.PDF, 8. 4. 2014).

De Beers. *Report to Society 2011* (http://www.debeersgroup.com/ImageVaultFiles/id_1874/cf_5/De_Beers_RTS_single_pages.PDF, 8. 4. 2014).

Diamond Development Initiative. *Fugitives and Phantoms: The Diamond Exporters of Brazil* (<http://www.ddiglobal.org/login/Upload/fugitives%20and%20phantoms-web-final.pdf>, 24. 3. 2014).

Diamond Development Initiative. *The Failure of Good Intentions* (http://www.ddiglobal.org/login/Upload/brazil%20report%20_final_electronic%20version.pdf, 24. 3. 2014).

Diamond Development Initiative. *The Lost World. Diamond Mining and Smuggling in Venezuela* (http://www.ddiglobal.org/login/Upload/16_thelostworld_nov2006.pdf, 27. 3. 2014).

EITI. *Business Guide. How Companies Can Support EITI Implementation* (<http://eiti.org/files/business-guide-may-2013.pdf>, 9. 4. 2014).

EITI. *Supporting the EITI: For Extractive Companies* (http://eiti.org/files/Supporting%20Company%20Factsheet_Sept2013.pdf, 6. 4. 2014).

ExxonMobil. *2004 Corporate Citizenship Report* (http://cdn.exxonmobil.com/~media/Reports/Corporate%20Citizenship%20Report/2004/ccr04_full_report.pdf, 6. 4. 2014).

G8. *Compliance Report. 2000 Okinawa. Conflict Prevention* (http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CD0QfjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.g8.utoronto.ca%2Fevaluations%2F2001compliance%2F2001reportConflictPrevention.pdf&ei=PcVDU-jRAciBywOK-4HwBQ&usg=AFQjCNHXQzVyG-sye9SCrbX6gT_w_-oIDQ&bvm=bv.64367178,d.bGQ, 8. 4. 2014).

General Assembly of the United Nations. *Resolution Adopted by the General Assembly 55/56. The Role of Diamonds in Fueling Conflict: Breaking the Link Between the Illicit Transaction of Rough Diamonds and Armed Conflict as a Contribution to Prevention and Settlement of Conflicts* (http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/56&Lang=E, 23. 3. 2014).

Global Witness. *A Crude Awakening: The Role of the Oil and Banking Industries in Angola's Civil War and the Plunder of State Assets* (<http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/A%20Crude%20Awakening.pdf>, 5. 4. 2014).

Global Witness. *A Rough Trade* (<http://www.globalwitness.org/library/rough-trade>, 8. 3. 2014).

Global Witness. *Making it Work. Why the Kimberley Process Must Do More to Stop Conflict Diamonds* (http://www.globalwitness.org/sites/default/files/import/GW_Making_it_work.pdf, 27. 3. 2014).

Human Rights Watch. *Angola: Arms Trade and Violations of the Laws of War Since the 1992 Elections* (<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ANGOLA94N.PDF>, 11. 3. 2014).

Institute for Security Studies. *UN Panel of Experts. A Peace-Building Tool?* (<http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/31209/1/Paper112.pdf?1>, 18. 3. 2014).

International Monetary Fund. *Angola: Statistical Annex 1999* (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/1999/cr9925.pdf>, 8. 4. 2014).

Kimberley Process. *Kimberley Process Plenary. November 6-9 2006. Gaborone, Botswana. Final Communiqué* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/2006-final-communication-plenary-gaborone-botswanacompendium>, 27. 3. 2014).

Kimberley Process. *Resolution Adopted by the Kimberley Process Plenary Meeting, Moscow, 15-17 November 2005, on the subject of illicit diamond production in Côte d'Ivoire* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/2005-administrative-decision-moscow-resolution-cote-divoirecompendium>, 24. 3. 2014).

OECD. *Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions* (http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf, 11. 4. 2014).

Partnership Africa Canada. *The Heart of the Matter* (http://www.pacweb.org/images/PUBLICATIONS/Conflict_Diamonds_and_KP/heart_of_the_matter_summary-Eng-Jan2000.pdf, 9. 3. 2014).

Partnership Africa Canada. *Zimbabwe, Diamonds and the Wrong Side of History* (http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/18_Zimbabwe-Diamonds_March_09-Eng.pdf, 27. 3. 2014).

Publish What You Pay. *Human Rights Watch – Rivers and Blood: Guns, Oil and Power in Nigeria's Rivers State* (http://pwypdev.gn.apc.org/sites/pwypdev.gn.apc.org/files/RiversandBlood_HRW_2005.pdf, 6. 4. 2014).

Shell Global. *Revenue Transparency* (<http://s07.static-shell.com/content/dam/shell-new/local/corporate/corporate/downloads/pdf/payment-govt-transparency-message-2013.pdf>, 11. 4. 2014).

Statoil. *Sustainability Report 2013* (http://www.statoil.com/no/InvestorCentre/AnnualReport/AnnualReport2013/Documents/DownloadCentreFiles/01_KeyDownloads/SustainabilityReport.pdf, 11. 4. 2014).

Total. *Factbook 2012* (<http://total.com/fr/total-factbook-2012>, 10. 4. 2014).

United Nations Global Compact. *Corporate Sustainability in the World Economy. United Nations – Global Compact* (http://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/8.1/GC_brochure_FINAL.pdf, 5. 4. 2014).

United Nations Security Council Resolutions. *Resolution 1127* (<http://unscr.com/en/resolutions/1127>, 8. 3. 2014).

United Nations Security Council Resolutions. *Resolution 1173* (<http://unscr.com/en/resolutions/1173>, 8. 3. 2014).

Van Oranje, Mabel – Parham, Henry (2009). Publishing What We Learned: An Assessment of the Publish What You Pay Coalition. *Publish What You Pay*. 19. 11. 2009 (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/publishing-what-we-learned>, 5. 4. 2014), s. 3–151.

World Federation of Diamond Bourses. *Resolutions and Recommendations* (<http://wfdb.com/downloads/Resolutions&Recommendations.pdf>, 23. 3. 2014).

Internetové stránky

American Petroleum Institute. *API Overview and Mission* (<http://www.api.org/globalitems/globalheaderpages/about-api/api-overview>, 11. 4. 2014).

Antwerp World Diamond Centre. *About AWDC* (<https://www.awdc.be/en/about-awdc>, 7. 4. 2014).

British Petrol. *Financial Transparency* (<http://www.bp.com/en/global/corporate/sustainability/society/managing-our-impact-on-society/financial-transparency.html>, 10. 4. 2014).

CIA Factbook. *Angola* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ao.html>, 8. 3. 2014).

CNN. *Cry Freetown* (<http://edition.cnn.com/CNNPromos/cnn/cry.freetown/>, 22. 3. 2014).

Diamond Development Initiative. *History & Legal Status* (<http://www.ddiglobal.org/pages/history.php>, 25. 3. 2014).

Diamond Facts. *Eliminating Conflict Diamonds* (http://www.diamondfacts.org/index.php?option=com_content&view=article&id=130&Itemid=168&lang=en, 23. 3. 2014).

Diamond Facts. *Timeline of the Kimberley Process* (http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf, 8. 3. 2014).

EITI. *Central African Republic „suspended“ following coup d'état* (<http://eiti.org/news/central-african-republic-suspended-following-coup-d-etat>, 6. 4. 2014).

EITI. *Company Support of the EITI* (<http://eiti.org/supporters/companies/howto>, 6. 4. 2014).

EITI. *Democratic Republic of Congo temporarily „suspended“* (<http://eiti.org/news/democratic-republic-congo-temporarily-suspended>, 6. 4. 2014).

EITI. *EITI Countries* (<http://eiti.org/countries>, 6. 4. 2014).

EITI. *EITI Validation* (<http://eiti.org/validation>, 6. 4. 2014).

EITI. *Gabon – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/68/implementation>, 6. 4. 2014).

EITI. *Investors’ Statement on Transparency in the Extractive Sector* (<http://eiti.org/files/Investors-statement-2013.pdf>, 6. 4. 2014).

EITI. *Madagascar – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/283/implementation>, 6. 4. 2014).

EITI. *Sierra Leone – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/286/implementation>, 6. 4. 2014).

EITI. *The EITI Requirements* (<http://eiti.org/eiti/requirements>, 6. 4. 2014).

EITI. *Yemen – EITI Implementation* (<http://eiti.org/node/79/implementation>, 6. 4. 2014).

Eni. *Organizational Transparency* (https://www.eni.com/en_IT/sustainability/the-fight-against-corruption/fac-organizational-transparency/organizational-transparency.shtml, 10. 4. 2014).

Eni. *Transparency of Payments* (https://www.eni.com/en_IT/sustainability/the-fight-against-corruption/fac-transparency-payments/transparency-payments.shtml, 10. 4. 2014).

Even-Zohar, Chaim (2009). PAC's Smillie Casts Final „No Confidence“ Vote in KP and Goes Home. *Diamond Intelligence*. 28. 5. 2009 (<http://www.diamondintelligence.com/magazine/magazine.aspx?id=7895>, 29. 3. 2014).

Global Policy Forum. *US NGO's Initiative Valentine's Day Campaign* (<http://www.globalpolicy.org/component/content/article/182/33779.html>, 23. 3. 2014).

Global Security. *Executive Outcomes* (http://www.globalsecurity.org/military/world/para/executive_outcomes.htm, 11. 3. 2014).

Global Witness. *Campaign Success: BP Makes Move for Transparency in Angola* (<http://www.globalwitness.org/library/campaign-success-bp-makes-move-transparency-angola>, 5. 4. 2014).

Global Witness. *Oil Company Lawsuit Against US SEC Threatens EITI* (<http://www.globalwitness.org/library/oil-company-lawsuit-against-us-sec-threatens-eiti>, 6. 4. 2014).

Global Witness. *Open Statement to UN Security Council on Sanctions on Diamonds from Côte d'Ivoire* (<http://www.globalwitness.org/library/open-statement-un-security-council-sanctions-diamonds-cote-d039ivoire>, 24. 3. 2014).

Global Witness. *The Scandal of Nigerian Oil Block OPL 245* (<http://www.globalwitness.org/library/scandal-nigerian-oil-block-opl-245>, 6. 4. 2014).

Global Witness. *Why We Are Leaving the Kimberley Process – A Message from Global Witness Founding Director Charmian Gooch* (<http://www.globalwitness.org/library/why-we-are-leaving-kimberley-process-message-global-witness-founding-director-charmian-gooch>, 29. 3. 2014).

Chevron. *Extractive Industries Transparency Initiative* (http://www.chevron.com/chevron/speeches/article/06172003_extractiveindustrytransparencyinitiative.news, 6. 4. 2014).

Kimberley Process. *About – KP Basics* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/about>, 23. 3. 2014).

Kimberley Process. *Kimberley Process Certification Scheme* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/kpcs-core-document>, 23. 3. 2014).

Kimberley Process. *Working Groups* (<http://www.kimberleyprocess.com/en/working-groups>, 23. 3. 2014).

Publish What You Pay. *History* (<http://www.publishwhatyoupay.org/about/history>, 8. 4. 2014).

Publish What You Pay. *Objectives* (<http://www.publishwhatyoupay.org/about/objectives>, 6. 4. 2014).

Publish What You Pay. *Oxfam Calls on Exxon, Shell, BP and Chevron to Withdraw Support from Oil Industry Lawsuit, „Get on Transparency Train“* (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/oxfam-calls-exxon-shell-bp-and-chevron-withdraw-support-oil-industry-lawsuit-get-transpare>, 6. 4. 2014).

Publish What You Pay. *Shell and BP challenged on Proposed EU Disclosure Rules* (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/shell-and-bp-challenged-proposed-eu-disclosure-rules>, 6. 4. 2014).

Publish What You Pay. *US Must Act Now on Corruption Allegations Centred on Equatorial Guinea's Oil Accounts* (<http://www.publishwhatyoupay.org/resources/us-must-act-now-corruption-allegations-centred-equatorial-guinea%E2%80%99s-oil-accounts>, 6. 4. 2014).

Rapaport – Diamonds.net. *De Beers: U.S. Congressional Hearings* (<http://www.diamonds.net/News/NewsItem.aspx?ArticleID=4046>, 22. 3. 2014).

Rapaport, Martin (1999). *Blood Money*. *Rapaport – Diamonds.net*. 5. 11. 1999 (<http://www.diamonds.net/News/NewsItem.aspx?ArticleID=3347>, 22. 3. 2014), nestránkováno.

Rapaport, Martin (2000). *Guilt Trip*. *Rapaport – Diamonds.net*. 7. 4. 2000 (<http://www.diamonds.net/News/NewsItem.aspx?ArticleID=3830>, 22. 3. 2014), nestránkováno.

ReliefWeb. *Conflict Diamonds: Possibilities for the Identification, Certification and Control of Diamonds* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/83488766797D3C36C125690D0035BF37-conflictdiamonds.htm>, 23. 3. 2014).

Repsol. *EITI Process* (http://www.repsol.com/es_en/corporacion/responsabilidad-corporativa/nuestros-compromisos/etica-transparencia/transparencia-financiera/proceso-eiti/default.aspx, 10. 4. 2014).

Repsol. *Transparency* (<http://memorias.repsol.com/memoria2012/en/responsabilidad-Corporativa/nuestrosRetos/transparencia/repsolYEITI.html>, 10. 4. 2014).

Revenue Watch Institute. *About RWI* (<http://www.renewatch.org/about>, 5. 4. 2014).

Revenue Watch Institute. *Q&A: Company Disclosures Under Dodd-Frank Section 1504* (<http://www.renewatch.org/news/qa-company-disclosures-under-dodd-frank-section-1504>, 6. 4. 2014).

Shell Global. *ET – Extraterritoriality – Alien or Friend* (<http://www.shell.com/global/aboutshell/media/speeches-and-webcasts/2012/rees-kpmg-forensic-law-lecture-250912.html>, 6. 4. 2014).

Shell Global. *External Voluntary Initiatives* (<http://www.shell.com/global/environment-society/reporting/external-voluntary-initiatives.html>, 10. 4. 2014).

Statoil. *Transparency* (<http://www.statoil.com/en/EnvironmentSociety/SustainabilityApproach/Pages/Transparency.aspx>, 10. 4. 2014).

The International Network for Economic, Social and Cultural Rights. *Human Rights and Extractive Sector Case Studies – 2005* (<http://www.escr-net.org/docs/i/431017>, 5. 4. 2014).

The World Bank. *Extractive Industries Transparency Initiative Plus Plus: EITI++* (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTSITETOOLS/0,,contentMDK:21727814~pagePK:98400~piPK:98424~theSitePK:95474,00.html>, 11. 4. 2014).

U.S. Securities and Exchange Commission. *About the SEC* (<http://www.sec.gov/about.shtml>, 11. 4. 2014).

United Nations Global Compact. *The Ten Principles* (<http://www.unglobalcompact.org/abouttheGc/TheTenprinciples/index.html>, 11. 3. 2014).

United Nations Security Council. *Letter Dated 10 March 2000 From the Chairman of the Security Council Committee Established Pursuant to Resolution 864 (1993) Concerning the Situation in Angola Addressed to the President of the Security Council* (http://www.un.org/News/dh/latest/angolareport_eng.htm, 11. 3. 2014).

Voluntary Principles on Security and Human Rights. *What Are The Voluntary Principles?* (<http://www.voluntaryprinciples.org/what-are-the-voluntary-principles/>, 6. 4. 2014).

World Diamond Council. *Kimberley Process Is About Humanity Not Politics, WDC President Tells Meeting in Kinshasa* (<http://www.worlddiamondcouncil.org/index.php/news/217-kimberley-process-intercessional-meeting-2011-kinshasa-drc>, 8. 4. 2014).

World Diamond Council. *World Diamond Council 2nd Annual Meeting, Milan, March 12–13 2002. Nicky Oppenheimer – Self Regulation: The Diamond Industry and the Demands of the 21st Century* (<http://worlddiamondcouncil.org/download/2wdc/Nicky%20Oppenheimer,%20De%20Beers.pdf>, 23. 3. 2014).

World Diamond Council. *World Diamond Council Regret at Decision by Global Witness to Leave Kimberley Process* (<http://www.worlddiamondcouncil.org/index.php/news/210-world-diamond-council-expresses-regret-at-decision-by-global-witness-to-leave-kimberley-process>, 8. 4. 2014).

10 Resumé

The bachelor's thesis pictures the issue of global norms falling into the category of soft law, whose primary aim is to regulate the behaviour of multinational corporations with regards to principles of corporate social responsibility. The thesis follows the process of norm life cycle in pursuance of analysing two case studies of the cooperation between the private and the public sector, namely the Kimberley Process and the Extractive Industries Transparency Initiative. From a structural perspective, the thesis reflects all three stages of the life cycle by putting special emphasis on the role and the function of multinational corporations, which are furthermore set into the context of the relationships with participating non-governmental organizations, states and international governmental organizations. The research proves a highly ambivalent attitude of the companies towards corresponding initiatives revealing several factors having a key impact on the efficiency and overall success of the partnerships.